

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 29. okt. 1949

LETO ČETRTO številka 189

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Maršal Tito italijanskim partizanom:

CE KDO ZELI RESNICO, JO MORA ISKATI NA NACIN, PO KATEREM SE DO NJE PRIDE, IN NE S FANTASTICNIMI IZMISLJOTINAMI, KI SE SIRIJO V TISKU IN S PODOBNIMI SREDSTVI. NAJ LE PRIDE, KDOR ZELI VIDE: TI RESNICO IN SE NA MESTU PREPRICATI O TEM, KAR JE RESNICA JE, ALI KAR NI, MI TU NIMAMO NICESAR, ZARADI CESAR BI MORALI ZARDETI, IN ZARADI TEGA VABIMO VSE TISTE, KI ZELIJO VIDETI RESNICO, NAJ PRIDEJO K NAM, DA JO SPOZNAJO.

NIHČE NE MORE ZAUSTAVITI POTI RESNICI

V teh šestnajstih mesecih po objavi resolucije Informbiroja so žlili na Jugoslavijo toliko gnoznice, izrekli, toliko netočnosti, psovk, namernih potvorb, da se ne smemo čuditi, da je spričo tako ogromnega propagandnega aparata, ki je vso to protijugoslovansko gonjo vodil, in spričo tega, da Jugoslavija nihi zdaleka ne razpolaga s takim aparatom, svetovno javno mnenje nasedlo vsem tem lažnim vestem. Toda vse to je trajalo le nekaj časa.

Polagoma pa si je začela ob vseh teh psovkah in ob zatrevanju, da je vodstvo KPJ fašistično in gestapovsko, in da je bilo povezano za časa borbe z Nemci, pri vsakem treznem človeku utirati pot misel, kako je možno, če je vse to res, kar trdi informbirojevska propaganda, da je prav to vodstvo vodilo štiri leta v najtežjih pogojih edinstveno borbo proti nacistom v Evropi. Kako je mogoče, da je to vodstvo, ki naj bi bilo povezano tudi z anglo-ameriškimi imperialisti, rušilo razredne temelje stare kapitalistične Jugoslavije in postavlja z vrsto revolucionarnih dejanj in razrednih sprememb temelje delavske države, da je po osvoboditvi dosledno uzakonilo pridobitve revolucionarne borbe, da je že skoraj popolnoma zatrla poslednje ostanke jugoslovanske reakcije, da je ves čas po vojni vodilo dosledno demokratično zunanjo politiko in se pred vsemi mednarodnimi forumi postavilo ob stran Sovjetske zveze. In končno, kako je mogoče, da z dvoletnim ravnanjem Moskve, ki pravi, da je sovražna samo vodstvu in hkrati hlina svojo agloboko ljubezen do jugoslovanskih narodov, prav ti narodi, če bi bilo vse to res, kar v Moskvi pravijo, tega vodstva ne vržejo, ampak celo svojo strnjeno okrog njega stopnjujejo in v znak protesta proti temu, kar Kominform počenja, dosegajo pri graditvi socialistične Jugoslavije vedno nove uspehe.

Vsa ta dejstva niso mogla ostati brez vpliva na svetovno javno mnenje. V želji, da se dokopljejo do resnice, da spoznajo bistvo tega spora, so mnogi napredni ljudje v svetu poploabili študij jugoslovanske stvarnosti, so se mnogi resničnejši ljudje sami napotili v Jugoslavijo, ki jim je nudila na kraju samem vso možnost, da se seznanijo z resnico.

Ne bomo tu ponavljali izjav številnih naprednih demokratov, ki so obiskali Jugoslavijo kakor francoski pisatelj Cassou, kipar Luidson, Adamič, številni jugoslovanski izseljenci v Franciji, prvih izjav Zilliacusa, izjav Wallacea. Dovolj je, če se na kratko dotaknemo zadnjih izjav Zilliacusa in italijanskih partizanov, ki so se borili v Jugoslaviji in niso hoteli kar na slepo verjeti vodstvu svoje partije, ki hoče iz znanih razlogov prednjačiti v gonji proti Jugoslaviji. Ravno izjave teh ljudi nam nazorno kažejo, kako svetovno javno mnenje vedno bolj kritično presoja spor med Jugoslavijo in Informbirojem.

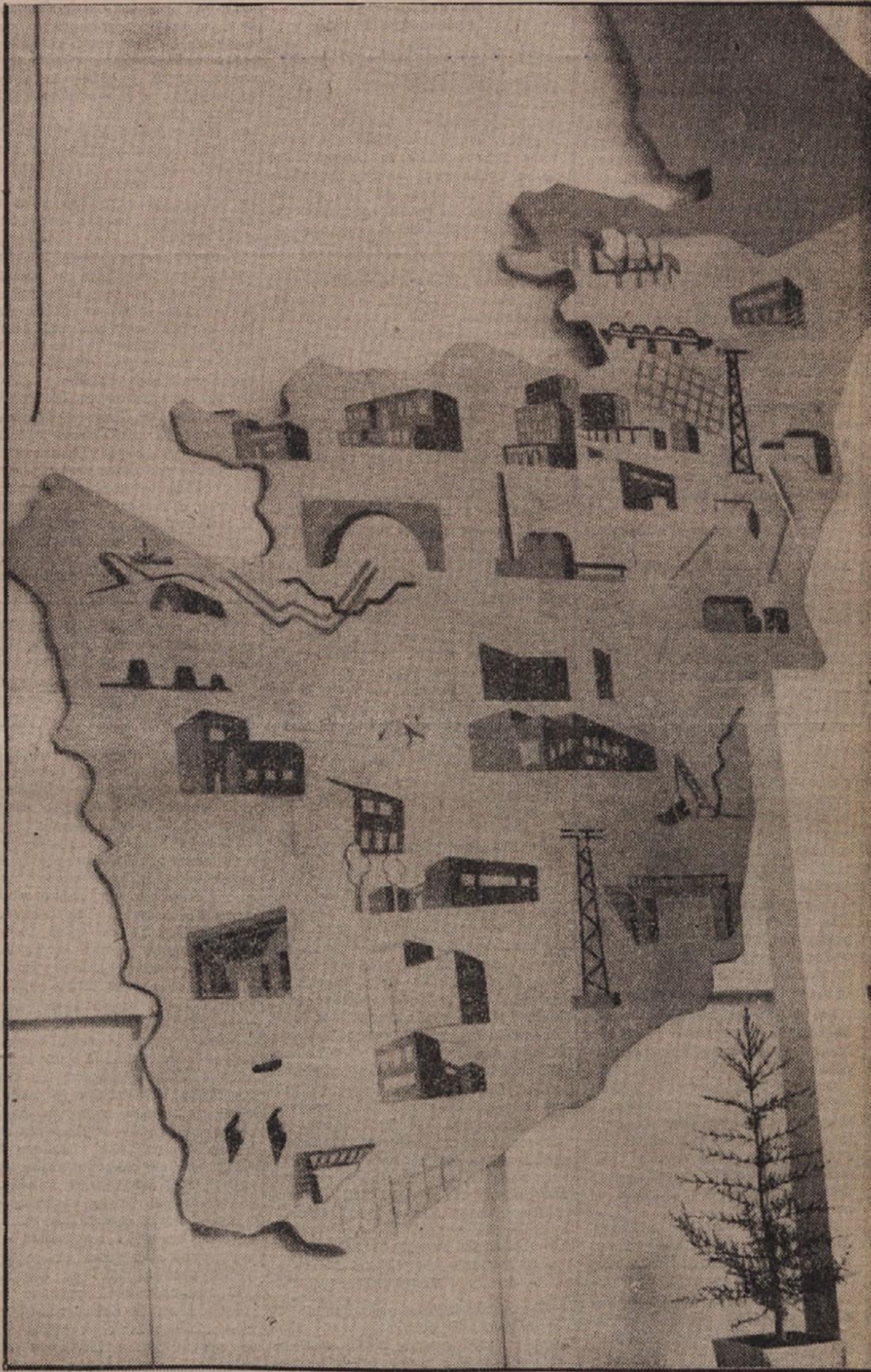
Zilliacus je n. pr. ob sporočilu izvršilnega odbora svetovnega kongresa pristašev mira ob izključitvi jugoslovanskega komiteja za mir dejal: «Ni pravilno trditi, da je Jugoslavija napačna sila in orodje ZDA. Jugoslavija ne sodeluje v atlantskem paktu ali katerem koli drugem sporazumu, ki bi jo politično ali vojaško povezoval z zapadnim taborom. Res ji je uspelo, da je dobila ameriško posojilo, toda tudi Poljska in Češkoslovaška si že dolgo prizadevata, da bi dobili posojilo od ZDA. Drugič, Jugoslavija je tolikokrat ponudila, da bi rešila svoja nasprotstva z vsemi informbirojevskimi državami, z miroljubnimi sredstvi in neposrednimi razgovori.

Giuseppe Maras, vodja delegacije bivših italijanskih partizanov, ki so šli na proslavo osvoboditve Beograda, pa je med drugim izjavil: «Jugoslovanski narodi danes ustvarjajo ravno nasprotno od tega, kar Informbiro in z njimi imperialistična propaganda govorijo proti Jugoslaviji. V tej državi se danes gradi socializem. Prišli smo v Jugoslavijo, da se prepričamo o vsem, kar se tu dogaja. Med našim bivanjem v Jugoslaviji smo videli le del tega, kar se gradi. S takšnim navdušenjem se lahko dela samo v državi, kjer ljudstvo zavestno gradi socializem. Ob našem povratku v Italijo bomo povedali vsem tovarišem in prijateljem to, kar smo v resnici videli v Jugoslaviji».

Od skupine francoskih intelektualcev, ki so obiskali Jugoslavijo, je prof. glasbe Clement Rower izjavil: «Prav v Jugoslaviji sem prav spoznal bistvo socializma. Imel sem priliko ugotoviti, da tukaj delavci res delajo zase». Te izjave naprednih ljudi, ki so obiskali Jugoslavijo, dokazujejo, da se resnica o Jugoslaviji vedno bolj širi.

Toda kljub temu, da je kampanja Kominforma naletela na nasproten učinek, kakor ga je želela, da je prav zaradi te kampanje demokratično javno mnenje začelo zavestneje spoznavati resnico o Jugoslaviji, da je prav načelno in odločno stališče Jugoslovanih pripomoglo, da je bila predvsem z glasovi malih narodov izvoljena v Varnostni svet, da se je njen ugled v mednarodni politiki ojačil, Informbiro ni odnehal od svoje umazane gonje in ni sprevidel, da gre vsa ta gonja le njemu samemu v škodo in na žalost v škodo vsemu demokratičnemu gibanju v svetu. Se več, v svojem neumljivem sovraštvu do socialistične Jugoslavije in v svojem kontrarevolucionarnem besu to gonjo nadaljuje in stopnjuje.

V vsej tej gonji prav nič ne zaostajajo tržaški kominformisti, ki s svojimi glasili «Laboratore», «Delo» in tržaško stranju «Unità» bruhajo vedno nove laži. Zanje je Jugoslavija fašistična, vsak Jugoslovčan, ki ne pljuje na svojo socialistično domovino, je fašist, zdrave sile so samo oni, ki novo Jugoslavijo smrtno sovražijo, pa čeprav so belogardijski ali ustaški bequinci. Pri tem zvesto posnemajo KPI, ki sprejema v svoje vrste fašistične kriminalce kakor sta Lajolo in Gambetti.

Gospodarstvo Istre v grafikonu

Tako sta ta dva lista posnela članek, ki ga je natiskala moskovska «Pravda» izpod peresa pobeglega jugoslovanskega oficirja Popivoča, ki je mnogim primorskem borcem iz narodno-osvobodilne borbe znan zato, ker je bil zaradi svoje nemoralnosti in nediscipliniranosti nešteterkrat kaznovan. S posebno naslado razširjata ta dva lista gorostasne izmišljotine, češ da je bilo vodstvo KPJ že leto 1941. povezano z gestapovskim, da so Rankoviča izpustili iz zaporov, da je Tito iz borbe ušel in neznan kam izginil itd. S temi ostudnimi lažmi ponavljajo vse tisto, kar so za časa narodno-osvobodilne borbe pisali v ljubljanske liste razni hlapci fašistov in nacistov.

Ob čitanju teh laži in neumnosti se vsak resen človek sprašuje: Kaj naj misli svetovna demokratična javnost o sovjetskih voditeljih, če danes trdijo, da so že leta 1941. vedeli za «izdajstvo» jugoslovanskih voditeljev, pa so kljub temu v času narodno-osvobodilne borbe dajali te voditelje in borbo jugoslovanskega ljudstva za zgled vsem ostalim narodom in da so skozi več kot dve leti po osvoboditvi tako v Moskvi kakor vseh drugih državah ljudske demokracije prirejali maršalu Titu take manifestacije, kakršnih niso dolje privedli še nikomur iz inozemstva.

Vprašamo se, ali ti kominformisti, ko razširjajo take bedne in lažne vesti, ne pomislijo, da ljudje niso neumni, da so jim

jasna protislovja med prejšnjo in sedanjo politiko do Jugoslavije in da mnogi nezgrajeni ljudje zaradi tega izgubljajo vero v revolucionarne sile sploh.

Če pa kljub temu vsa ta razdiralna propaganda v Trstu ni imela večjih uspehov in vedno večje število ljudi vztraja za revolucionarno linijo v mednarodnem gibanju, je ravno zasluga vodstva Jugoslavije in KPJ, ki se tako vztrajno upira takim nesocialističnim metodam v socialističnem taboru in s svojo hladnokrvno in načelno politiko utira pot resnici, ki je nihče, najmanj pa «Laboratore» in «Delo», ne bo mogel ustaviti.

KRONIKA

S kratkim obvestilom je Sovjetska vlada sporočila, da smatra, da je jugoslovanski poslanik v Moskvi Mrazovič nezajeljen.

V Beograd je prispel novi iranski poslanik Hasan Pirazad. Sprejel ga je maršal Tito. Novi poslanik je tudi položil vence na grob neznanega vojaka.

Vlada nove Kitajske je bila nedavno izpopolnjena. Notranji minister je postal Hsieh Cuch Ca, namestniki zunanjega ministra: Wangtačang, Likenung, Cangčang; finančni minister Povipo; minister trgovine Jehč, Cuang; minister za delo Lilišan; minister za kulturo Cenja Ping; minister za vzgojo Maksulun.

V Rimu se mudi jugoslovanska delegacija, ki vodi pogajanja o nekaterih gospodarskih in finančnih vprašanjih, ki izhajajo iz mirovne pogodbe.

Jugoslovansko uradno glasilo «Borba» poroča, da so v Romuniji in na Madžarskem koncentrirane sovjetske čete in da gre za protimirovne namene Sovjetske zveze proti Jugoslaviji.

V Moskvi se mudi posebna italijanska delegacija, ki se pogaja za nakup večjih količin žita od Sovjetske zveze.

Romunija je priznala novo nemško republiko in sklenila z njo izmenjati diplomatske zastopnike.

Ameriški senat je odobril zakon o določitvi kredita 1.314.010.000 dolarjev za vojaško pomoč. Na neki tiskovni konferenci pa je ameriški predsednik Truman izjavil, da bo na prihodnjem zasedanju kongresa predložil načrt za finansiranje komisije za atomsko energijo, ki bo omogočil povečanje proizvodnje atomskih tovarov.

Bivši madžarski poslanik v Parizu Karoly je zavrnil obtožbe madžarske vlade, ki ga je zaradi njegove zahteve po reviziji budimpeštanskega procesa razglasila za omagljivca in je trdila, da je postal sovražnik madžarske demokracije.

Anglo-ameriško-francoska komisija v Zapadni Nemčiji je izdala odlok, po katerem bodo vse tuje misije v zapadni nemški republiko akreditirane pri visoki komisiji in ne pri bonnski avlađa.

Zdi se, da bo za novega poslanika ZDA v Beogradu imenovan sedanji državni podtajnik George Allen.

Češkoslovaška vlada je poslala noto ameriškega poslanstva v Pragi, v kateri se dokazuje podtalna delavnost in vohunstvo ameriške reakcije, ki v zvezi z reakcionarnimi izdajalci v notranjosti države skuša sabotirati mirno izgraditev CSR.

Španski fašistični diktator Franco je bil z vsemi častmi sprejet v portugalski prestolnici Lisboni. Splošno mnenje je, da se bo Franco v Lisboni pogajal za vstop Španije v Atlantski pakt. To bi se zgodilo preko vojaške zveze s Portugalsko.

Italijanski parlament je zavrnil zahtevo komunističnih in socialističnih poslancev po odstranitvi notranjega ministra Seelbe.

V Budimpešti je bil justičiran bivši šef madžarskega generalštaba Palfy, ki je bil na procesu proti Rajku obsojen na smrt.

Ameriška vlada predvideva možnost razvrednotenja dolarja.

Neodvisni angleški laburistični poslanec Zilliacus je o izključitvi jugoslovanskega odbora za mir iz izvršilnega odbora Svetovne zveze za mir dejal, da prvič ni pravilna trditve, da je Jugoslavija napadala na sila in orožje ZDA in drugič, da je Jugoslavija ponovno predlagala da uredi svoja nesoglasja z vsemi državami Informbiroja.

Po osveoboditvi Kantona se glavnina narodnoosvobodilne vojske pripravila za pohod proti Cungkingu, kamor se je sedaj zatekla kitajska nacionalistična vlada.

V Avstriji se pripravila teren za razvrednotenje šilinga. V tem pričakovanju so cene že znatno poskočile.

Jugoslavija izvoljena v Varnostni svet OZN

POTEK VOLITEV V VARNOSTNI SVET

Politični in diplomatski krogi v OZN niso bili doslej še nikoli tako razgibani kot v dnevih volitev novih stalnih članov v Varnostni svet Organizacije združenih narodov. V zvezi s postavljenimi kandidaturami, predvsem jugoslovansko in češkoslovaško so se vodile ostre odkrite polemične borbe, ni manjkalo pa tudi zakulisnega delovanja, v katerem je prednjačila Sovjetska zveza v svojem prizadevanju, da bi preprečila izvolitev Jugoslavije.

Velike in vplivne sile so že v naprej povedale svoje stališče, ki je bilo takor: Amerika — če že mora izbirati med dvema komunističnima državama Združenih narodov — za tisto, ki je neodvisna, to je za Jugoslavijo; Anglija — vsekakor iz svojih lastnih razlogov — za Češkoslovaško; Sovjetska zveza za uzakonitev njenih «pravica na mednarodni areni, se pravi: hegemonije nad neodvisno socialistično Jugoslavijo.

Ceprav so diplomatski krogi predvidevali, da bo izvoljena Jugoslavija, je vendar vladala na sam dan volitev dokajšnja nestrpnost, predvsem zaradi groženj, ki jih je nekaj dni prej izrekel Višinski in jih še enkrat ponovil tik pred volitvami.

Po pravilniku je izvolitev v Varnostni svet veljavna, če je dosežen z dvotretinsko večino. Pri prvem glasovanju sta dobila zahtevano večino Ekvador in Indija, Jugoslavija je dobila 37 glasov (dva premalo), Češkoslovaška 30 glasov, Afganistan in Filipini pa po enega. Pri drugem glasovanju pa je dobila Jugoslavija 39 glasov, Češkoslovaška, pa 19. S tem je bila Jugoslavija izvoljena za dobo dveh let.

KAKO JE REAGIRAL VIŠINSKI

Takoj po izvolitvi Jugoslavije, je Višinski zaprosil za besedo in ponovil, da pomeni izvolitev Jugoslavije grobo kršitev tako imenovanega «sporazuma med gentlemen». Nato je ponovil staro tezo, da je bilo z izvolitvijo Jugoslavije porušeno načelo o pravični zemljepisni razdelitvi mest v Varnostnem svetu. Dejal je tudi, da so vzhodnoevropske države soglasno izvolile Češkoslovaško za svojega kandidata, da pa je Jugoslavija postavila svojo kandidaturo za Varnostni svet na temelju zakulisnih sporazumov z angloameriškim blokom. Višinski pa ni upal ponoviti svojega prejšnjega zatrjevanja, da je izvolitev Jugoslavije nezakonita in flegalna, ker je preveč očito, da je taka trditve brez podlage, da je taka trditve smešna.

KARDELJ POUĐARI ZNACJ IN POMEN IZVOLITVE JUGOSLAVIJE V VARNOSTNI SVET

V imenu jugoslovanske delegacije je po končanih volitvah govoril Kardelj in med drugim dejal: «Delegacija FLRJ je z zadovoljstvom sprejela izvolitev FLRJ za člana Varnostnega sveta. Ta sklep Združenih narodov nedvomno prispeva k delu za mir in povzdigu ugleda OZN. Jugoslovanski predstavniki se bodo s svoje strani trudili, da bi s svojim delom v Varnostnem svetu pripomogli krepitvi duha sodelovanja, da bi se razvijali miroljubni odnosi med narodi, na podlagi enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja. Svoje kandidature za Varnostni svet nismo postavili na temelju nikalnih zakulisnih sporazumov, kakor je to želel prikazati gospod Višinski, niti da bi zaostriili odnose v OZN, temveč smo jo postavili zato, ker smo globoko prepričani, da je izvolitev Jugoslavije v Varnostni svet v sedanjem trenutku važen prispevek k delu, da se dosledno spoštujejo tista demokratična in miroljubna načela Ustanovne listine OZN, brez katerih si ne moremo trajnega miru niti zamisliti.»

DJILAS ANALIZIRA VES RAZVOJ DOGODKOV V ZVEZI Z VOLITVAMI V VS

Član jugoslovanske delegacije na četrtem zasedanju Glavne skupščine

OZN Djilas je napisal v «Borbi» članek, iz katerega posnemamo najvažnejše misli. Djilas pravi: «Izvolitev Jugoslavije v Varnostni svet kakor tudi borba, ki se je okrog tega vodila, razkriva, da se je v mednarodni areni pojavil nov problem, problem odnosov med socialističnimi državami. Pojav tega problema ima daljnosežne posledice ne le za razvoj demokratičnega in socialističnega gibanja v svetu, temveč tudi za politiki vseh držav, ne glede na to, kakšno družbeno ureditev imajo.

Postavlja se vprašanje: ali bo šel razvoj demokratičnega in socialističnega gibanja po poti hegemonije ene socialistične države in enega gibanja nad drugimi socialističnimi državami, ter demokratičnim in socialističnim gibanjem, ali po poti enakopravnih odnosov med socialističnimi državami ter demokratičnim in socialističnim gibanjem?»

Na drugem mestu pravi Djilas: «Izvolitev Jugoslavije v Varnostni svet — navzlic poskusom sovjetske delegacije, da bi to izvolitev onemogočila — tako s svojimi političnimi ukrepi in vsakovrstnimi podtikanjmi kakor tudi s pridobivanjem drugih držav na svojo stran — očito kaže, da mora danes sleherni poskus vzpostaviti nasilne

24. t.m. so potekla štiri leta obstoja ustanovne listine OZN. Ob tej priliki so položili v New Yorku temeljni kamen za novo palačo OZN, pri tem pa je govoril Truman in sedanji predsednik Glavne skupščine Romulo. Ko jugoslovanski list «Borba» piše o tej obletnici, pravi: «Takoj po ustanovitvi OZN so nekatere imperialistične države vodile vedno bolj odkrito ekspanzionistično politiko, ki je v nasprotju z listino OZN, ki kaže pot do mednarodnega sodelovanja in ki je ovira težnjam, ki imajo za namen: uporabljati silo kot zakon v odnosu med državami. V borbi za obrnitev načel listine OZN in proti njeni kršitvi imajo socialistične države v OZN posebno vlogo, ker samo te države so lahko ostale dosledne in zveste črki in duhu listine. V tem smislu je pripadala Sovjetski zvezi posebna vloga kot največji socialistični državi in eni od velikih sil v svetu ter stalnemu članu VS. Vendar je vlada Sovjetske zveze v zadnjem času uvedla metode imperialističnih držav in začela politiko, s katero hoče vsiliti odnose neenakopravnosti socialističnim državam. V skladu s to politiko se sovjetska vlada ni obotavljala kršiti načela, ki jih vsebuje listina OZN ter načela o odnosih med državami, ne glede na njihov državni red.

Obstoj združenih narodov predstavlja izraz in dokaz reločljivosti miru, zaradi česar predstavlja oviro neomejenemu izvajanju samovelesile.

NOVI CLANI EKONOMSKO SOCIALNEGA SVETA IN SVETA ZA VARUSTVO

Generalna skupščina je konec prejšnjega tedna izvolila poleg novih članov za VS tudi love člane za ekonomsko socialni svet in za

Zadnje vesti

V četrtek 27. so po vsej Češkoslovaški slavili 31. obletnico ustanovitve češkoslovaške republike.

Tudi na Finskem so po vzgledu držav kominformističnega tabora začeli z obširno čistko v KP. Pod pretvezo «trockističnih ali titovskih» tendenc so izključili bivšega predsednika partije Petra Furubotona in dva glavna urednika komunističnih listov.

Belgijski parlament je z 44 glasovi večine sprejel predlog za ljudski referendum o vprašanju kralja. Kljub porazni gospodarski politiki, ki jo vodi laburistična britanska vlada, je njen predsednik Alee dobil v zbornici zaupnico.

hegemonije nad drugo državo neogibno naleteli na mednarodni odpor ne glede na to, ali ima država, ki se upira hegemonijo ali hoče hegemonijo vzpostaviti, to ali drugo ureditev. Potemtakem lahko vsak poskus nasilne vzpostavitve hegemonije povzroči resne mednarodne zaplete. V vsakem primeru se ne bi mogel tisti, ki bi se le lotil te metode, izogniti ne le moralni obsodbi Združenih narodov v svetovni javnosti, temveč niti odgovornosti pred vestjo človeštva, da je skali mir.

Izvolitev Jugoslavije je nedvomno povzdignila ugled naše države v svetu. Nujno bo okrepila tudi avtoriteto Združenih narodov kot činitelja — zlasti v javnem mnenju — preko katerega je možno razkriti hegemonistične načrte in onemogočiti, da bi bili ti uzakonjeni v mednarodnih forumih in z mednarodnim pravom.»

In še pravi na zaključku Djilas: «Smatrati moramo, da je zmaga Jugoslavije v borbi za izvolitev v VS zmaga stvarnosti nad iluzijami, potrditev pravilnosti načelnega stališča jugoslovanske delegacije oziroma naše Partije in vlade naše države — za enakopravnost držav in narodov, za reševanje sporov med državami na

miren način, za nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav, za pravice vseh držav — ne samo velikih — da svobodno izražajo svojo voljo znotraj države in svoja stališča o mednarodnih problemih v mednarodnih telesih in sploh v mednarodni javnosti.»

KOMENTARJI TRZASKEGA TISKA

Izvolitev Jugoslavije v VS je našla velik odmev tudi v Trstu. Kominformistični tisk papagajsko ponavlja Višinskijeve izjave; izmed ostalega tiska, pa je vredno omeniti le komentar poluaradnega «Giornale di Trieste», ki pravi v članku «Tito in OZN» med drugim naslednje: «Toda veta ne more biti uporabljati v neki zelo važni okoliščini, ki je toliko bolj važna, če pomislimo na sedanjo napetost v rusko-jugoslovanskih odnosih. Če bi nastala državljanska vojna ali če bi se pojavila nevarnost vojne med Jugoslavijo in Rusijo, bi že sama Titova navzočnost v izvršnem organu OZN dovoljevala Varnostnemu svetu, da bi neposredno obravnaval ta spor. V tem primeru bi ne Sovjetska zveza in ne Jugoslavija kot prizadeti stranki mogli glasovati o odločbah, ki bi jih hotel Varnostni svet sprejeti; ne bi torej mogli uporabljati pravice veta. Če bi torej bil v tem delu vzhodne Evrope mir ogrožen, bi se lahko vsaka odločitev uresničila brez ruske privolitve. To ne bi bilo mogoče, če bi Jugoslavija ostala izven najvišjega organa OZN, kajti v tem primeru bi bili priča običajnim spletkam, ki bi imele namen stvar odlagati in spraviti vsako nujno in pereče vprašanje v pozabo.»

4. obletnica listine OZN in delo v pozameznih odborih Glavne skupščine

varstveni svet. V gospodarsko-socialni svet so bili izvoljeni: Mehika s 57 glasovi, Iran 55, ZDA 54, Pakistan 52, Kanada 49 in Češkoslovaška 49 glasov.

V Svet za varustvo sta bili na izpraznjeni mesti Mehike in Kostarike izvoljeni Argentina in San Domingo.

V Varnostnem svetu so sedaj: Kitajska, Kuba, Ekvador, Egipt, Francija, Indija, Jugoslavija, Norveška, Velika Britanija, Združene države Amerike in Sovjetska zveza.

V gospodarsko-socialnem svetu: Avstralija, Belgija, Brazilija, Kanada, Čile, Kitajska, Češkoslovaška, Danska, Francija, Indija, Iran, Mehika, Pakistan, Peru, Poljska, Velika Britanija, Združene države Amerike in Sovjetska zveza.

Svet za varustvo: Argentina, Avstralija, Belgija, Kitajska, San Domingo, Francija, Filipini, Velika Britanija, Irak, Nova Zelandija, Sovjetska zveza in Združene države Amerike.

JUGOSLOVANSKI PREDLOG ZA RAZPRAVLJANJE O PRAVICAH IN DOLZNOSTIH DRŽAV SPREJET

Posebni jurdični odbor OZN že nekaj časa razpravlja o osnutkih o pravicah in dolznostih držav. Med temi osnutki je tudi jugoslovanski osnutek. Ker je to izredno važno vprašanje, je borba okrog njega zelo ostra posebno s strani onih velikih držav, ki ne marajo sprejemati nikalnih obveznosti o dolznostih. Protijugoslovanskemu predlogu, ki je najbolj izdekan in dovršen se je posebno upirala sovjetska delegacija, ki se je skupno z ostalimi velesilami upirala da bi o teh osnutkih sploh začeli razpravljati. Vendar je bil po zaslugi predvsem malih držav sprejet jugoslovanski predlog naj se takoj preide k razpravljanju o predloženih osnutkih. Pri konkretnih razpravljanih o teh predlogih je jugoslovanski delegat Bartoš poudaril, da dejanja nekaterih velesil pogostokrat niso v skladu z načeli enakopravnosti držav, ter da se osnovna načela OZN pogosto kršijo. Izjava o pravicah in dolznostih držav bi se morala lahko sprejeti, ker kršitev teh načel lahko predstavlja nevarnost za obrnitev miru.

NEODVISNOST KOREJE PRED OZN

O vprašanju neodvisnosti Koreje sta bili preloženi dve resoluciji. Prva, ki predlaga razširitev delovanja komisije OZN na Korejo je bila sprejeta s 46 glasovi proti 6 (slovanke države vključno Jugoslavija), resolucija Sovjetske zveze, ki priporoča takojšnjo ukinitve te komisije pa je bila odbila z istim številom glasov. Češkoslovaški in poljski delegat sta v diskusiji dejala da komisija OZN za Korejo služi interesom imperialistov, jugoslovanski delegat pa je obtožil komisijo, da se vmešava v notranje zadeve Koreje.

POROČILO ODBORA ZA GRSKO

V preteklih dneh so objavili tudi poročilo posredovalnega odbora za Grčijo, ki mu je bila poverjena naloga, da reši grško vprašanje odnosov Grčije in njenih vzhodnih sosed. Komisija pri svojem delu ni uspela in je o svojem neuspehu podala poročilo političnemu odboru. Po teh poročilih so se pogajanja razbila zaradi nekaterih omejenih ozemljskih sporov med prizadetimi državami. Predvsem se poudarja razlika med albansko in grško formulacijo glede grško-albanske meje. Toda to se je formalni razlogi neuspeha sedanje akcije za pomiritev. Splošen vtis je, da je bistveni razlog neuspeha te akcije v tem, da se je razvijala v senci sovražne politike Sovjetske zveze do Jugoslavije.

Jugoslovansko stališče v tem vprašanju je naslednje: Jugoslavija je pripravljena sodelovati pri rešitvi tega vprašanja na liniji okrepitve miru na Balkanu in v skladu z ustanovno listino OZN. Hkrati se Jugoslavija ne želi spuščati v takšne kombinacije, ki bi pripeljale same do navidezne rešitve in ki bi se mogle zlorabiti za napačno prikazovanje njene politike.

OSTALO DELO ODBOROV

V ostalem so pred posameznimi odbori nadaljevali razpravljanja o že prej načelih vprašanjih. Se vedno razpravljajo o usodi bivših italijanskih kolonij, o pritožbi proti Madžarski, Romuniji in Bolgarski, o izkoriščanju delovne sile razseljenih oseb, o vprašanju svobode informacij ter o terorističnem delovanju atenske vlade.

JUGOSLOVANSKA NOTA POLJSKI IN ČSR

Vladi POLJSKE in ČEŠKOSLOVAŠKE sta zadali hud udarec mednarodnemu progresivnemu gibanju

JUGOSLOVANSKI NOTI POLJSKI IN ČEŠKOSLOVASKI

V zadnji številki smo priobčili skraćeno vsebino jugoslovanskih diplomatskih not vladam Romunije, Bolgarije in Albanije. V tem tednu, pa je vlada FLRJ poslala slični notji še vladama Poljske in Češkoslovaške ter tako tudi za ti dve državi ugotovila njuno odgovornost za položaj, ki je nastal v diplomatskih odnosih med njimi in Jugoslavijo.

POLJSKA VLADA JE ZADALA RESEN UDAREC MEDNARODNEMU SODELOVANJU

Jugoslovanska nota poljski vladi predstavlja odgovor na verolomno

odpoved prijateljske pogodbe z Jugoslavijo s strani poljske vlade. V tej noti vlada FLRJ ugotavlja, da je bila zavezniška pogodba o prijateljstvu med Jugoslavijo in Poljsko pomemben prispevek k vsestranskemu razvoju prijateljskih odnosov med narodi Jugoslavije in poljskim narodom. V smislu te pogodbe je jugoslovanska vlada vsestransko podpirala poljsko vlado in ji v najtežjem času poslala 100.000 ton žita, čeprav ga je odtrgala od ust lastnim narodom. Pomoč vlade FLRJ je prišla do izraza tudi v podpiranju in zagovarjanju nove poljske meje na Odrin in Nisi.

Toda vlada Poljske je brez kakršnega koli povoda in v nasprotju z željo in interesi poljskega naroda opustila politiko prijateljskega sodelovanja z Jugoslavijo ter se pridružila zaroti, ki so jo nekateri voditelji ZSSR organizirali proti FLRJ samo zato, da bi nasilno strmoglavili zakonito vlado, zrušili socialistično ureditev v Jugoslaviji in vsilili njenim narodom neenakopravne odnose. Poljski tisk in radio ter najvišji državni voditelji izvajajo sedaj nebrzdano gonjo proti Jugoslaviji, njenim narodom in njeni vladi. Poljska vlada je prekršila temeljne mednarodne obveznosti in navade v odnosu do diplomatskih predstavnikov FLRJ v Varšavi. Poljska vlada je zavestno sabotirala izpolnitev pogodbe o gospodarskem sodelovanju med FLRJ in republiko Poljsko, da bi tako preprečila petletni plan socialistične graditve Jugoslavije.

Ko vlada Jugoslavije na koncu ugotavlja, da izvaja poljska vlada svojo gonjo proti Jugoslaviji na pritisk od zunaj, ne da bi sploh upoštevala koristi poljskega naroda, poudarja odgovornost poljske vlade za vse posledice, ki bi utegnile rasti zaradi ne mirujočih in izzivalne politike poljske vlade.

ČEŠKOSLOVASKA VLADA PODREJA KORISTI SVOJEGA LJUDSTVA DIKTATU OD ZUNAJ

Tudi nota češkoslovaški vladi je odgovor na enostransko razvezanje pogodbe o prijateljstvu, sodelovanju in medsebojni pomoči med FLRJ in ČSR s strani ČSR.

V jugoslovanski noti je med drugim rečeno: Podpis zavezniške pogodbe je bil izraz volje narodov Jugoslavije in narodov ČSR, da hočejo vzajemno braniti neodvisnost svojih ljudskih držav in oremogčiti ponovitev težke bližnje preteklosti. Narodi Jugoslavije in ČSR so pozdravili to pogodbo z navdušenjem, prepričani v njeno trdnost in trajnost.

Vlada FLRJ je dosledno in v celoti izvajala in izpolnjevala s pogodbami in sporazumi sprejete obveznosti. Priskočila je na pomoč češkoslovaški vladi, ko je bila ogrožena preskrba njenega prebivalstva in prav tako je storila vse kar je bilo v njeni moči, da bi se v celoti izvajala konvergenca o kulturnem sodelovanju. Vlada FLRJ je omogočila bivanje češkoslovaškim delavcem na Jadranu ob enakih pogojih kot za delovne ljudi Jugoslavije. Toda vlada ČSR je po resoluciji Informbiroja, ne da bi dala vlada FLRJ za to kakšen povod, začela po ukazu od zunaj izvajati politiko kršitve in teptanja prevzetih obveznosti, politiko vedno bolj odkritega in napadnega sovražstva do FLRJ, posamezne vodilne osebe ČSR pa so javno pozivale in pozivajo narode Jugoslavije k uporabi proti zakoniti vladi, proti socialistični ureditvi v Jugoslaviji.

Nota našteva pitem vsa dejanja češkoslovaške vlade v tem smislu od materialnega in političnega podpiranja izdajalske in zločinske skupine jugoslovanskih izdajalcev v Pragi, od teroriziranja jugoslovanskih študentov, od sabotiranja ekonomske pogodbe ter od barbarskega nasilja proti diplomatskim predstavnikom FLRJ v ČSR.

Na podlagi vseh teh dejstev zaključuje jugoslovanska nota, da je češkoslovaška s tem, da je odpovedala zavezniško pogodbo s FLRJ oslabil varnost in obrambo neodvisnosti Češkoslovaške republike in prizadejala resen udarec koristim narodov Jugoslavije in Češkoslovaške, ki se prav zato ne morejo in ne bodo nikdar s tem strinjali. Zadnja dejanja češkoslovaške vlade koristijo vojnim hujskačem, služijo sovražnikom miru, ogrožajo mednarodno sodelovanje in zadajajo hud udarec mednarodnemu demokratičnemu in progresivnemu gibanju.

Hude obsodbe ameriških komunističnih voditeljev

Pretekli petek je zvezni ameriški sodnik Medina izrekel kazni proti 11 komunističnim voditeljem ZDA, ki so bili obtoženi prevratnih namenov proti sedanjemu ameriški vladi. Ameriški komunistični voditelji so prejeli naslednje kazni: Denis 5 let zapora in 10 tisoč dolarjev globe; Williamson isto kazni; Thompson 3 leta zapora in 10 tisoč dolarjev globe; ostalih 8 voditeljev pa je bilo obsojenih na 5 let zapora. Ta kazen je kričeč primer ameriške svobode. Član mestnega sveta v New Yorku Benjamin Davis, ki je bil tudi obsojen je dejal, da so te kazni naperjene proti Črnecem, ki so tlačeni že 300 let. Ta obsodba je vzbudila splošno zgražanje vo vsem demokratičnem svetu in dvignila val protestov proti takemu nedemokratičnemu postopanju ameriške vlade.

Obnova razrednega sindikata naloga vseh tržaških borbenih delavcev

II. kongres Komunistične partije Tržaškega ozemlja je temeljito proučil sindikalni položaj pri nas, poudaril iz tega položaja nujne zaključke in nakazal smer za bodoče sindikalno delovanje. Kongres je točno ugotovil, da Enotni sindikati ne obstajajo več, da predstavljajo njih vodstvo le ozko kliko vidalijevev, da so ti ljudje s svojo likvidatorsko politiko pasivizirali delavstvo in da je potrebno obnoviti sindikat v njegovi izvorni razredni in borbeni obliki.

Zaključna resolucija kongresa pravi v tem pogledu: «Treba je pojačiti napore, da bodo Enotni sindikati v črni A ponovno postali razredno borbeni sindikati tržaškega proletariata, kot so bili pred resolucijo Informbiroja. Odločno razviti akcijo za popolno izolacijo oportunističnega, revizionističnega in razbijaškega vodstva Enotnih sindikatov, kakor tudi razkrinkavati delodajalsko črnozolto Delavsko zbornico ter tako ustvariti sindikalno enotnost tržaškega proletariata».

Resolucija II. kongresa Komunistične partije o sindikalnem vprašanju pa ugotavlja med drugim: «Delavci Trsta so v veliki meri dejansko dezorganizirani zaradi postopnega likvidacijskega dela Enotnih sindikatov, ki ga razvijajo kominformistični socialpatrioti. Enotni sindikati so se v Trstu spremenili v pomožno orodje kominformistične frakcije in izgubljajo vsako značilnost razrednega sindikata. Kongres ugotavlja, da so tržaški delavci dejansko brez borbene sindikalne organizacije».

Zato je nujno potrebno za komuniste in vse delavce cone A Tržaškega ozemlja, da obnovijo sindikalni organizem na temelju programskih načel, ki jih vsebuje statut Enotnih sindikatov in Svetovne sindikalne zveze».

Tržaške kominformiste se te ugotovitve bolj kakor vse ostale zadele v živo in so zato v svojih glasilih, političnih in sindikalnih, začeli kričati, da razbijamo Enotne sindikate v trenutku, ko je najbolj potrebna enotnost, vseh delavcev. Ta vik so zagrani zato, ker so v pogledu sindikatov najbolj občutljivi in ker so se ravno na sindikalnem torišču najbolj vidno pokazale pogubne posledice njihove likvidatorske politike.

To kričanje o razbijanju sindikatov pa le prikriva dejstva. Mi ne razbijamo Enotnih sindikatov, saj sploh nimamo kaj razbijati. Enotne sindikate so razbili prav oni. Mi hočemo te sindikate le obnoviti, pritegniti vanje delavske množice, ki dejansko niso več organizirane. Pri tem nam bodo glavno merilo le resnični razredni interesi tržaškega delavstva in delovnega ljudstva na splošno in ne bomo imeli zato nobenih pomislekov in predsodkov.

Cemu bi zaradi neke lažne enotnosti zapirali oči pred dejstvi. V Enotnih sindikatih gospodari sedaj le nekaj likvidatorjev, ki izvršujejo ukaze, kateri prihajajo iz tretjega

nadstropja Doma pristaniških delavcev, kar seveda ni nikak sindikalizem. Ti ljudje v tako imenovanem centralnem odboru ne pustijo članom sindikatov niti strokovnim zvezam sploh do besede. Zanje upravni odbori strokovnih zvez prav nič ne pomenijo in te zveze re uživajo popolnoma nobene avtonomije v svojem delovanju. Kaj sele, da bi odločali o sindikalni liniji! Kjer pa strokovne zveze, ki bi morale biti jedro vsega sindikalnega gibanja in udejstvovanja, nič ne pomenijo, tam sploh ni sindikatov niti sindikalne borbe.

Ravno zato je dolžnost vseh zavodnih delavcev, da posežejo vmes, da razkrinkajo likvidatorsko vodstvo, da ga popolnoma osamijo, da odločno postavijo zahtevo po uveljavljanju statuta Enotnih sindikatov. Sestaviti se morajo skupščine strok, ki bodo obravnavale organizacijska vprašanja, vprašanja sindikalne linije, posledice likvidatorstva in oportunitizma. Strokovne zveze morajo zahtevati pravilno linijo in avtoriteto, ki jim gre; izrgati morajo vidalijeve frakcijske skupine v centralnem odboru monopol

Na osnovi izkustev, ki jih je iznesel II. kongres KP STO-ja, ki so bila formulirana v politični in sindikalni resoluciji ob temeljitem poznavanju sindikalnega položaja delavstva v Trstu, bo v kratkem sklicana prva sindikalna konferenca za reorganiziranje Enotnih sindikatov.

B. PETRONIO

vsega sindikalnega delovanja in prevzeti iniciativo v svoje roke. Oblast centralnega odbora mora biti sploh omejena na najmanjšo mero, če hočejo strokovne zveze res izvrševati svoje sindikalne funkcije.

Le s tako odločno akcijo bodo delavci rešili še kako strokovno zvezo razpada in tako odprli pot za obnovo sindikalne organizacije na stari borbeni in razredni osnovi. Sindikalno delovanje je namreč v razsulu, delavci ne plačujejo članarine, nečejo več sprejemati sindikalnih funkcij, ker se sprašujejo, čemu bi se sindikalno udejstvovali, če pa ima ves moropol nad sindikalnim gibanjem skupnica ljudi, ki odločajo o vsem in ne pustijo prav nič odločati prizadetim strokam.

Delavci so tudi uvideli, da se ne da znotraj v sindikatih z demokratičnimi metodami nič doseči in da likvidatorsko vodstvo ore stroke, ki se ne strinjajo z njegovo linijo, enostavno vrže iz sindikalne zveze. Zato jim ne preostaja drugega kot borba za izoliranje vodstva in za obnovo resničnih sindikatov. Ta borba se mora prilagoditi dejanskemu stanju v raznih strokah, delavci morajo v teh strokah izbrati najbolj prikladno pot. Nihče se ne sme pri tem bati očitka, da razbija enotnost delavstva, ker to enotnost so kominformisti v Enotnih sindikatih in psovod drugje že zdavnaj razbili in jo moramo le vzpostaviti.

23 dni krize vlade v Franciji

Vladna kriza v Franciji, ki traja že 23 dni, se zdi, da se približuje k zaključku. Po zadnjih vesteh je Bidault, ki je dobil mandat za sestavo vlade, potem ko je ne Moeh ne Majer nista mogla sestaviti, že dosegel sporazum med posameznimi strankami glede razdelitve resorjev. V resnici je za Bidaultovo investituro glasovalo v parlamentu 367 poslancev, proti njej pa 183 poslancev. Pred to zaupnico je Bidault razložil program svoje bodoče vlade, na katerega pa se ni zanesli, ker so spričo zasužnjenosti maršalizirane Francije izjave katerega koli vladnega politika brez pomena.

Nova bremena na račun angleškega delovnega ljudstva

Anglija že ves povojni čas preživlja težko gospodarsko krizo, ki se stopnjuje iz dneva v dan. Zadnji

udarec pa je britanska ekonomija prejela z razrednotenjem njene valute napram dolarju. Vladni krogi, ki zaradi svoje politike podiranja britanskih interesov ameriškim, nikakor ne najdejo izhoda iz nastalega položaja, izvajajo ukrepe, katerih namen naj bi bil krizo ublažiti, ki pa jo v resnici poglabljajo. Tako je tudi z zadnjim dolgo napovedovanim ukrepom britanske vlade o zakonu o državnih prihrankih, ki je bil sprejet 24. t. m. V občinski zbornici je ministrski predsednik Atlee iznesel načrt, po katerem morajo državni prihranki znašati 280 milijard šterlingov. Po istem načrtu bi od te vsote odpadlo 30 milijard na vojsko, ostalih 250 milijard pa v breme delovnega ljudstva. Ta načrt se lahko primerja z onim iz l. 1931, ki ga je v podobnih okoliščinah izdelal Mac Donalt.

Zmanjšanje državnih proračunov za posamezne izdatke bo izvedeno tako:

Načrt gradnje in javnih del (šole, hiše, bolnice) bo zmanjšan za 140 milijard šterlingov, ministrstvo za vzgojo bo moralo zmanjšati svoje izdatke za 5 milijard in to na račun povišanja šolnine in prehrane šolskih otrok; Zdravniška služba bo morala skrajšati proračun za 10 milijard tako, da bodo povišane takse na izdajanje zdravniških izprijčeval. 35 milijonov bodo prihranili z ukinjenjem podpore kmetom pri gojenju živine. Ostalih 7 milijonov bodo prištedili tako, da bodo povišali cene sadju itd. Vse torej na škodo predvsem delovnega ljudstva. Kar pa se tiče 30 milijard zmanjšanja vojaških izdatkov, gre za navadno prevaro, ker je medtem ministrstvo za vojsko že zahtevalo nove fondе tako da se bo predvidenih 30 milijard odtrgalo že od tega poviška.

Vlada nove vzhodnonemške republike

KRONIKA

Starši slovenskih šoloobveznih otrok šolskega okoliša Sv. Ane protestirajo proti krivičnemu ukrepu šolske uprave, ki hoče vse slovenske otroke strpati v staro šolo ne glede na to, da bivajo otroci v okolju stare kot nove šole. Zadržujejo, da se otroci razporedijo sorazmerno v obe šoli, in sicer v razmerju: ena tretjina slovenskih otrok in dve tretjini italijanskih otrok v vsako šolo. Protest je podpisalo 150 očetov ali mater.

Za vstop na TO je državljanom, ki pridejo iz držav vključenih v Marshallov plan, dovoljen redni potni list. Od VU ni potrebno vstopno dovoljenje za angloameriško področje.

Tržaški upokojenci so zborovali v nedeljo. Izvolili so si nov glavni svet, ki naj bi vodil dalje borbo upokojencev za zvišanje pokojnin.

Zupane naših podeželskih občin je obiskal predsednik cone skupno z generaloma Edelmanom in Robertsonom. Zanimali so se za probleme podeželskih občin, predvsem za napeljava elektrike, vodovoda itd.

Na Kontovelu so nastopili slovenski dijaki iz Trsta. Spored je obsegal poleg uvodne besede še deklamacije, solopetje, narodne plesne in šaljivo igrice. To je bil prvi letošnji njihov nastop. Slovenski dijaki so dosegli lep uspeh.

278.555 prebivalcev je štel Trst 30. septembra. Porok je bilo 268, rojstev pa 233. Navč smrti je zahtevala pljučna tuberkuloza 91, takoj za njo škrlatinka, zaradi katere je umrlo 44 oseb, tifus je bil smrten v 21 primerih, davica pa v 20.

Tudi s stanovanjsko krizo si pomagajo razni nepoštenjakoviči, da pridejo na lahak način do denarja. Tako je neki Marcello objubil komforna stanovanja lahkovernežem, nabral nekaj desetisočakov in izgini!

Spomenik padlim borcem so odkrili v nedeljo v Borštu.

ZVU javlja, da dobe lahko zaposlitev bavinca, in sicer elektroinženirji, pristaniški delavci in drugi — v Cile. Najbolje je, da gre do čim prej s tržubom za kruhom, kajti če bodo čakali tu, da se bodo vrnilo od koder so prišli, bodo morali le predolgo čakati.

Kar tri nesreče so se dogodile v nedeljo na kratki železniški progi po našem ozemlju. Marjan Ivančič je skočil iz vlaka, preden se je ta ustavil in padel na obraz. Lozej Jožef je držal za odprta vrata železniškega vagona, medtem pa je privozila mimo lokomotiva, butnila ob odprta vrata in mu prlprla prste. Furlani Rihard pa je hodil ob progi, ko je mimo privozil električni vlak in ga ranil v nogo. Vsi trije so morali iskati pomoči v bolnišnici.

V Trnovici pri Devinu je požar uničil posestnik Alojziju Skrku senik, v katerem je bilo 80 stotov sena. Uničenih je bilo tudi 15 hl vina. Skoda je krita z zavarovalnino.

Delavci iz tovarna za testenine nadaljujejo svojo borbo. Na prihodnjem sestanku bodo postavili zahtevo po izboljšanju plač in pa zahtevo po prejemanju določene količine testenine za vse uslužbence.

V Ljudskem vrtu si je zlomil roko mali šolar Cezar Giorgio. Nesreča pač nikoli ne počiva!

Avtobus «La» je vozil dalje in dalje, ne da bi se ustavil. Kaj je vzrok tej čudni vožnji, so potniki razumeli šele takrat, ko jih je na končni postaji pregledala policija, če nima morda kdo v žepu denarnice gospe Bonetta, ki jo je med vožnjo pogrešila. Seveda je ostala preiskava brez uspeha, ne vemo, ali po zaslugi »najboljše policije na svetu«, ali pa po nerodnosti gospe Bonette, ki je denarnico najbrže izgubila kje med potjo. Morda pa je nesrečnica našla izgubljeno denarnico doma.

Dnevno čitamo, da dajejo tržaški Slovenci za Dijaško Matice denarne prispevke pa tudi v naturah. Spomni se tudi ti, ki čitaš to vest, na dijaško podporno društvo!

Bidovčeva bilanca

Vidalijevi kominformisti govore o unamišljenih političnih organizacijah Babičeve bande, ker bi želeli, da bi bile prave demokratične in napredne organizacije res samo namišljene, da bi jih tako ne ovirale v njihovih revizionističnih in protirevolucionarnih podvigih. Toda II. kongres KP STO-ja jih je vendarle moral strezneti, spoznali so, da političnih organizacij «Babičeve bande» niso mogli likvidirati, kakor ne bodo mogli likvidirati revolucionarne borbe tržaškega delovnega ljudstva.

Prav tako bo pa tudi občni zbor SHPZ, ki bo 6. novembra t. l., dokazal, da kakor niso mogli pokopati političnih organizacij, toliko manj lahko s svojim razdiralnim delom uničijo prosvetna društva.

Njihovi časopisi pišejo, da je Prosvetna zveza ana hitro skrpučala nekaj navideznih društev. Resnica pa je precej drugačna, podkrepili smo jo s številkami v našem listu z dne 22. oktobra. Če pa bi objektivno začeli razpravo o kriminalu — kdo komu krade imetje — bi padla obsojba na Bidovčeve zaščitnike. Kdor hoče delati «bilancas», mora biti v svojih računih točen, sicer ga lahko vsakdo proglasi za navadnega sleparja.

Da bi bila bilanca za delovanje naših društev čim temnejša, naglašajo, da razpolaga SHPZ z desetimi pevovodji. Ni potrebno, da si aktiven pevec, da veš, da na našem ozemlju nimamo na desetine pevovodij. To vsi prav dobro vedo, vedo pa tudi, da je primerjava, med Ljudskim odrom in SNG smešna, še manj primerna, kot bi bila primerjava med Ljudskim odrom in našim lutkovnim gledališčem, kajti to je imelo več predstav kot Ljudski oder, čeprav mora tov. Maršič operirati z mrtvimi, zaščitnik Košuta pa z živimi Vidalijejimi lutkami.

Napadi kominformistov na SNG so izraz besa, ki izvira iz nemoči, da bi kakor koli zavrla kulturno delo te naše ustanove. Kljub temu, da so Vidalijevi kominformisti zaprli vrata Slovenskemu narodnemu gledališču v skoro vse dvorane v coni A, je to doseglo več uprizoritev kot tedaj, ko je pri njem še deloval Košuta, ki je po svojih močeh pripomogel, da so dvorane pravi slovenski kulturi imperialistični agenti zaprli.

ZADNJA POT LADJE
„Conte Biancamano“ iz Trsta

Ob pomorski postaji so Tržačani več dni občudovali lepo belo ladjo «Conte Biancamano», ki je bila nekoli last Tržaškega Lloyda, sedaj pa pomorske družbe «Italia». Ladjo so med vojno Američani zaplenili in je prevažala v Evropo njihove čete. Lansko leto so ladjo vrnili, bila pa je precej opustošena in jo je bilo zato treba prenoviti. Obnavljati so jo začeli v tržaških ladjedelnicah.

Ladja je res lepa tako zunaj in znotraj in prav razkošno opremljena, da jo je bilo kar vesleje gledati. Toda v Trst so jo poslali kakor v zasmeh. Tržačanom so jo samo pokazali, vpisana pa bo v genovski pomorski register, od koder bo vozila v Južno Ameriko. V sredo je odpeljala in v Trstu je ne bomo več videli. Nekaj tržaških pomorščakov je res vkracnih na njej, toda poživila bo pomorstvo in trgovino le v Genovi, Trst pa bo zopet ostal na cedilu. Taka je torej skrb matere Italije za Trst: Tržačani naj se navdušujejo s svojim plehkim sentimentalizmom in patriotizmom, dobičkonosne kupčije pa naj sklepajo raje v Italiji in tako spravljajo v žep lepe denarce.

Iz delovanja naših organizacij

Z zadnjem tednu so imele žene v Saležu in Plavjah sestanke, s katerih so naslovile MDFZ odprta pisma, v katerih obsojajo gonjo proti jugoslovanskim ženam in njihovo izključitev od dela MDFZ, katero so izsilile agentke Informbiroja v svetovni ženski organizaciji

SNG se, čeprav v najtežjih okoliščinah, umetniško dviga od predstave do predstave, kljub temu, da ni tako srečno, da bi lahko gostovalo v Fenice, kakor kdo drugi.

«Zaščitniki slovenske kulture» so napravili svojo «bilancas», ki se izraža predvsem v napadih na SHPZ in prosvetna društva.

SHPZ in prosvetna društva pa bodo tudi podala svoj obračun, ki pa bo izražen v delu in pripravah za zimsko sezono. V težkih razmerah se društva obnavljajo in poživljajo prave pred obnim zborom svoje delo. Vrste se prav povsod prosvetni večeri s predavanji. Društva pobirajo članarino, da člani konkretno dokažejo svojo privrženost društvu, društva sama pa poravnajo svoje obveznosti do SHPZ, kar je poleg izjav solidarnosti, o katerih smo že pisali, nov izraz pripadnosti in priznanja SHPZ.

Slovensko ljudstvo na tržaških tleh je bilo že enkrat izigrano. Svojeja kulturnega življenja si ne da več odvzeti, pa naj bi si prizadevali uničiti ga fašisti ali Vidalijevi nacionalisti.

Blatenje osvobodilne borbe in rehabilitiranje fašistov pred sodišči

V zadnjem času so se začela sodišča zopet baviti s procesi zaradi zloglasnega «sequestro di persona», pri čemer smo imeli priliko poslušati prave apologije fašizma ne le iz ust odvetnikov zasebnih strank, temveč celo iz ust državnega pravdnika. Jedro teh apologij je bilo, da je bil tu pri nas poseben položaj, da so bili tu fašisti tudi po 9. septembru 1943 (v Italiji so bili po njihovem mnenju samo do tedaj) najboljši branilci italijanstva. Zato ne bi jih smela doleteti kazni, temveč bi morali kvečjemu še dobiti nagrado. Če pa so zažigali slovenske vasi, pobijali borce, žene in starce, ni to nikak greh, saj je vendar šlo za nižje pleme in je bila to le obramba italijanstva.

Po dolgem zavlačevanju je župan končno le sklical redno jesensko zasedanje občinskega sveta za soboto 29. t. m. Dnevni red tega zasedanja vsebuje 18 točk. Med prvimi točkami je potrđitev nujnih sklepov, ki jih je sprejel občinski odbor od 1. septembra dalje. Mnogo teh sklepov pa spada v delokrog občinskega sveta in ne bi jih smeli reševati občinski odbor sam ter jih nato samo predložiti svetu v potrđitev. Res je, da zakon določa, da v nujnih primerih sklepa odbor, toda odbor je pretiral in ta zakon izkoriščal ter je zato dolžnost občinskega sveta, da proti temu protestira in v bodoče te zlorabe ne dopušča. Pri tem nastane vprašanje, kako bo mogel župan razne sklepe odbora, ki so že bili izvršeni, razveljaviti, če bi jih občinski svet ne potrđil.

Občinski svet bo moral razčistiti tudi vprašanje 6. točke dnevnega reda, ki govori o imenovanju članov komisije za revizijo volivnih imenikov. V tem pogledu je iz-

dala vojaška uprava nedemokratičen ukaz št. 190, ki je v protislovju z zakonom, ki velja v Italiji. Italijanski zakon namreč pravilno določa, da je v komisijah za revizijo volivnih imenikov zastopana tudi manjšina, po omenjenem ukazu pa bodo v tej komisiji zastopane samo večinske stranke, ki imajo ves interes pri potvarjanju volivnih imenikov. Pristransko sestavljanje imenikov je nač tisk že ožigosal in razkrikal pred volitvami ter pri tem dokazal, da je bilo vključenih v volivne sezname na desetisoče volivcev, ki niso imeli do tega pravice. Zato si lahko predstavljamo, kako bodo revidirali volivne sezname predstavniki italijanskih šovinističnih strank.

Občinski svet bo moral odobrili tudi imenovanje otroških vrtaric. Med tem je 39 italijanskih in 3 slovenske. Krivčnost tega imenovanja je popolnoma očitna, kajti tako število ni v nikakem sorazmerju s številom slovenskih in italijanskih otrok v tržaški občini. Najbrž je to tudi eden izmed vzrokov, da so preprečili ponovno otvoritev slovenskega otroškega vrta v Rojanu.

Dnevni red vsebuje tudi važni vprašanja stanovanj in upokojencev, ki ne bi jih smeli poriniti med zadnje točke, ker terjata nujno rešitev in takojšnje razpravljanje. Vsekakor pa se ne bo smelo to razpravljanje omejiti le na vprašanje upokojencev občinskih ustanov, temveč ga je treba zagrabiti v celoti. Za nas Slovence je osnovne važnosti enakopravnost slovenskega jezika z italijanskim. Tu ne gre za dvojezičnost, kakor postavljajo vprašanje kominformisti s svojo zahtevo po tolmaču, temveč za popolno enakopravnost, kakor jo določa mirovna pogodba. Na prvi seji občinskega sveta niso pustili našemu svetniku do besede, ker je spregovoril slovenski. Nato se je liberalec Forti formalno izgovarjal, da občinski svet ni pristojen spreminjati zakonov (v tem primeru fašistične). Ne glede na to, da veljajo ti fašistični zakoni tudi za okoliške občine in bi morali po tej logiki tudi v teh občinah upravljaljati samo v italijanščini, bi spomnili gospoda liberaleca Fortija na leta 1919-1921, ko ni bilo nobenega zakona, ki bi prepovedoval uporabo slovenskega jezika, ker je bila tedaj v veljavi še avtrijska zakonodaja, da so takrat ravno njegovi somišljeniki liberalci prepovedali uporabo slovensčine v državnih in občinskih uradih. Tedaj so torej lahko sklepali v občinskem svetu in se niso sklicevali na noben zakon.

V pogledu enakopravnosti Slovencev in Italijanov je važno tudi vprašanje gledališča, ki je pač najvišja kulturna ustanova Gledališče Verdi je na primer dobilo 104 milijonov lir podpore. Mi nimamo nič proti temu, da bogato podpirajo italijansko gledališče. Toda pri tem morajo podpreti tudi SNG, ker imamo slovenski občani iste pravice. Sedaj pa naše gledališče ne dobi nič ene dvorane v mestu. Diskriminacije uvajajo tudi pri javnih delih, ko osredotočujejo vsa ta dela v mestu; okoliške vasi, ki spadajo v tržaško občino, pa zane-marjajo, kakor da ne bi bili okoliščani tržaški občani in davkoplačevalci.

Kot vidimo, bo moral občinski svet razpravljati o mnogih važnih vprašanjih in jih reševati ter preprečiti, da bi reakcionarne šovinistične stranke izvajale po svojem odboru monopol nad vsem tržaškim življenjem ter pri tem še prav posebno škodovala našemu življu.

Protest
Tržaškega odbora
za obrambo miru

Tržaški odbor za obrambo miru je naslovil na predsedstvo plenarnega zasedanja Svetovnega odbora pristašev miru v Rimu protest, ker ni bil povabljen na zasedanje Svetovnega odbora pristašev miru v Rimu. Poleg tega izjavlja, da pomeni izključitev jugoslovanskih predstavnikov z rimskega zasedanja kot nepošteno in žaljivo dejanje za vse demokrate ter škodljivo za stvar miru.

Tržaški odbor za obrambo miru javlja plenarni skupščini v Rimu in mednarodnemu javnemu mnenju, da je politika izvršilnega odbora hujskaška ter da so njegovi argumenti za izključitev delegatov FLRJ v liniji kominformistične nizkočne gonje.

Tržaški odbor za obrambo miru protestira tudi proti klevetam s strani Italijanskega nacionalnega odbora glede političnega in gospodarskega položaja v coni B Tržaškega ozemlja.

Zadnje vesti

SHPZ priredi v nedeljo 30. t. m. v Dolni umetniško razstavo tržaških slovenskih slikarjev. Otvoritev s predavanjem bo ob 11. uri. Prisostvovali bodo tudi nekateri znani slovenski umetniki.

Vojaška uprava je z ukazom št. 200 ukinita prejšnje ukaze, ki so določali praznike na TO. Sedaj bodo prazniki: 25. april, obletnica rojstva Marconija, 1. maj, 25. julij, padeč fašizma in 4. november, praznik jeseni. Kakor se vidi, je ZVU delno ugodila tržaškim šovinistom in preložila praznik jeseni od 20. na 4. nov. Popolnoma pa jim ni ugodila, ker ni nazvala 4. nov. praznik zmage. Poleg tega navaja ukaz še običajne verske praznike in 3. nov., praznik tržaškega patrona Sv. Justa.

Čitajte in širite!

LJUDSKI
TEDNIK

«Samo načrtnost omogoča napredek!»

Utisi Krvavčana iz Ljubljane in Zagreba

Ko premlevam še enkrat podobne vtise, ki sem jih odnesel iz Ljubljane in zagrebškega velesejma, sem se odločil, da jih napišem, da ne bi obledeli, ampak da bi bili kot živa slika, ki kaže v vedno lepšo bodočnost obnovljene Jugoslavije. Srce se mi je razveselilo, ko sem zagledal prestolnico republike Slovenije. Vse je v njej lepo in urejeno. Discipliniranost ljudi, mir in snaga, vse pride takoj do izraza. Krasne ulice, velike nove zgradbe za delavstvo napravljajo mogočen vtis. Posebno me je zanimala železniška razstava ob priliki stoletnice železnice v Jugoslaviji. Rad sem šel pogledat, kaj je v tem pogledu napravila nova Jugoslavija. Moram z veseljem in ponosom priznati, da se je to ogromno naredilo. V slikah in reliefih je nazorno prikazana pot, ki je bila prehojena na tem tako važnem poprišču.

Popravljeni mostovi, obnovljene proge, nove proge zgrajene in udarniško, vse to dokazuje, da se v Jugoslaviji gradi in sicer naglo in neutrudno. Pogled na tovarno v Mariboru in na njene najnovejše izdelke (krasn. osebni kupeji, zdravniške, zobozdravniške ter roentgenove ambulante) vzbujajo v človeku ponos na svoj narod, ki ima v dosedanjih

uspeh poroštvo sijajnega napredka v bližnji bodočnosti.

Obiskal sem tudi ogromno napravo-tovarno Litostroj. Pripominjam, da sem skoro dvomil o tem velikem delu, ko sem videl v časopisih sliko. Sedaj pa sem na lastne oči gledal in občudoval res smelo zgradbo, ki se v Ljubljani dviga mogoč-

na razpolago le malo časa. Bil sem namreč le pet ur na razstavnem prostoru, čeprav bi ne zadostovali trije dnevi za povprečni pregled.

Ne vem kateri panogi bi dal prednost, ker so bile vse dobro zastopane. Zelo viden je napredek v kmetijstvu, za katerega je prikazan tudi nadaljnji razvoj. Razni obrtni-

vidiš na njih slovenski, hrvaški ali srbski napis, se začudiš in vesel vzklikneš:

«Ni potreba, da hodijo s povešeno glavo, kajti v kratkem času se bodo popolnoma osamosvojili in ne bo jim treba dajati dragocenosti, rudnin in žita za izdelke iz tujine, ker jih bomo sami naredili.»

Ko sem vse to gledal in opazoval, sem si mislil: Zakaj ne bi bilo tu več naših ljudi, da bi se z večjim veseljem delali po določenem načrtu in ne kar tjavendan. Samo načrtnost omogoča tak napredek. Samo če ne bomo izgubljali brez potrebe delovnih moči in drugih sredstev, bo mogoče dograditi to smelo stavbo naše nove Jugoslavije.

Se to povem: Če ti kdo poreče: akaj me briga, da je tam na velesejmu vsega, ko pa ne morem ničesar kupiti, temu odgovori takole: «Če bi bila država trosila svoje sile za zadoščenje nekaterih nenasitnih egoistov, bi bila danes sužnja mogočnih držav, še vsa v ruševinah in razdejanju kot pred petimi leti. Potrpi se malo in vsega bo dovolj. Raje kot da bi kritiziral, zgrabi se ti živo in odločno za kladivo, pa bodo tudi tvoji udarci pripomogli k čimprejšnji dograditvi tvoje novega doma! KRKAVCAN

V zadnjem času smo prejeli številne dopise obiskovalcev zagrebškega velesejma in drugih prireditelj v Jugoslaviji. Nekateri smo objavili, drugi pa so zaradi pomanjkanja prostora in drugih tehničnih ovir izostali. Kakor nam bodo razmere

dopuščale jih bomo objavili v prihodnjih številkih. Takrat objavljamo vtise obiskovalca iz Krvavca v slovenski Istri, ki dokazuje, da je ni sovražne propagande, ki bi mogla našim ljudem zamegliti spoznavanje in občudovanje veličastnih napredov jugoslovanskih narodov za zgraditev nove socialistične domovine.

no v zrak, in s svojim obratovanjem daje duška pridnemu delavcu, kateri vidi v njej zagotovljen kruh. Posebno pozornost vzbujajo dejstva, da so tu zaposleni tudi mladi tovarniški, ki vršijo brez večjega telesnega napora zelo važne posle in se usposablja za strokovne mojstre. Toliko o Ljubljani.

Sedaj pa nekaj o zagrebškem velesejmu: Pripominjam, da sem imel

Ški izdelki so tako popolni, da ne zaostajajo za izdelki najbolj naprednih velikih držav. Industrijski proizvodi pa kar presenečajo, če vemo, da je komaj petletna polovica petletnega plana. Koliko bodo še napredovali do konca petletke, to ugiha obiskovalec, ki spremlja hiter razvoj Jugoslavije z iskrenostjo in ljubeznijo. Ko opazuje izgovorjene najbolj komplicirane stroje ter

ANDREJ BUDAL

ŠESTDESETLETNIK

Službo je nastopil na slovenski gimnaziji in nemški realki v Gorici 15. februarja 1819. Od 15. junija 1915. l do 30. aprila 1918. l je bil črnovojni avstrijske vojske po vojaških uradnih v Ljutomeru, Ljubljani, Trstu in Vidmu. V maju 1918. l je bil oproščen vojaštine in je nato poučeval na zaposlovalnih tečajih goriške slovenske gimnazije v Trstu. Poletje 1918. l je prebil v Ljubljani in se je v oktobru 1918. l ob polomu Avstrije vrnil v Gorico. Mesec dni je bil italijanski vojni ujetnik v Krminu.

Po zasedbi Primorske ga je italijanska šolska oblast premestila v oktobru 1919. l na realko v Idrijo, v šolskem letu 1921—22 na slovensko učiteljske v Tolmin, v šolskem letu 1922—23 spet v Idrijo, v novembru 1923. l pa na slovensko nižjo realko v Videm. Ko je fašizem zatri tudi to šolo, je opravil natečajne in usposobljenostne izpite za slovenščino v Rimu in poučeval nato slovenščino na višjem tečaju v Istituto Tecnico Commerciale A. Zanon v Vidmu od leta 1925 do 1933. Tega leta je bila slovenščina odpravljena in je na isti šoli poučeval francoščino do leta 1940. V šolskem letu 1940—41 je bil po hišni preiskavi premeščen v Perugia zaradi zvez z osebami, ki so bile zapletene v drugi tržaški pro-

ces. V šolskem letu 1941—1942 se je vrnil v Videm in poučeval tu francoščino do 1945. Vmes je poučeval obenem slovenščino v Istituto Superiore di Economia e Commercio Cà Foscari v Benetkah v šolskih letih 1941—42 in 1942—43.

Vso dobo italijanske okupacije in fašističnega režima se je udeleževal narodnega dela na Primorskem zlasti s pisateljevanjem pri Goriški Matici skupno s Francetom Bevkom, Lavom Cermeljem, Damirom Feiglom in drugimi. Ze od prej, od leta 1910 dalje, je bil sodruknik Ljubljanskega Zvona, Slovana in Domačega prijatelja s psevdonimom Pastuškin. Po letu 1918 pa je sodeloval pri tržaški Njivi, goriški Mladiki, tržaškem Našem glasu in drugih listih s pesmi, mi, črticami, povestmi, članki in poročili.

Doktorja Andreja Budala sem osebno spoznal šele leta 1946, ko sem se po dobrem četrstoletju povrnil v svoje rojstno mesto Trst. Takoj spočetka je napravila name močan vtis njegova nepokolebljiva uravnovešenost. S stoječim mirom, vrednim starogrškega filozofa, je umel prenašati vse izpremenljive peripe-

tije našega burnega kulturno-prosvetnega življenja v povojnem Trstu pod angloameriško okupacijsko upravo. Čeprav je bil v občevanju s svojimi sodelavci in z vsemi, s katerimi je prišel v stik nenavadno skromen, je znal v pravem času tudi krepko povzdigniti svojo besedo, ki je bila podprta z bogatimi življenjskimi izkustvi. Nemaokrat so nas presenetile njegove nenavadne ostre in jasne formulacije misli in njegov veliki smisel za stvarnost. Pogosto ma je za njegovimi na videz tako suhimi in stvarnimi ugotovitvami zvenel rahel prizvok ironije in morda ne bom veliko pogršil, če izrazim svoje mišljenje, da utegne biti ta ironija usedlina premočnih grenkih, a vendarle krepko prebolelih in zdravo premaganih osebnih izkustev.

Dr. Andrej Budal je močan delavec z nenavadno zmogljivostjo. Odprite na primer katero koli številko »Razgledov« od njihovega postanka pa do danes, pa boste videli, kaj vse je obsegel njegov budni in dojemljivi duh. Odprite tudi katero koli številko Ljubljanskega Zvona ali druge revije, pri kateri je sodeloval in brali boste poročila o knjigah iz vseh slovanskih slovstev, očne del slovenskih pisateljev, jezikoslovne študije in beležke iz vseh mogočih področij in kultur sveta. Poročal je o raznih kongresih in novih literarnih in splošnih kulturnih pojavih, kritično je motril naša kulturna vprašanja, krepko in inteligentno polemiziral z našimi nasprotniki, a zraven napisal še vrsto izvirnih pesmi in novel. Poleg tega je aktiven podpredsednik SHPZ, viden javni delavec in zadnji dve leti posveča vso svojo skrb tudi našemu Slovenskemu narodnemu gledališču kot njegov upravnik.

Naš šestdesetletnik je eden izmed onih redkih javnih delavcev, pred katerim te, čim dalje sodeluješ z njim, tem bolj obhaja nekakšno strahospoštovanje. Zmerom ga boš videl točnega, vestnega in natančnega, velikokrat se ti bo zdel skoraj molčeč in vase zaprt, toda če se kdaj razvname, postane ognjevit in tudi retorčno udaren in pronicav. Človeku se zdi, da ima v evidenci vse, kar koli je kdo kdaj izustil. In kljub njegovi običajni stvarnosti in malone rezerviranosti ima vendarle smisel za nekakšen suh in jekel humor. In če omenimo, da je tudi vzoren mož in družinski oče, smo komaj v najsplošnejših obrisih očrtali osebnost tega našega izrazitega kulturnega in javnega delavca in velikega Slovenca, k čigar jubileju mu po pravici vsa slovenska javnost z nami vred od srca čestita ter mu želi še mnogo let zdravlja in plodovitega dela!

VLADIMIR BARTOL

Dr. Andrej Budal, pisatelj in pesnik, tenkostošen lingvist, romanist in slavist, poleg Franceta Bevka najpomembnejši kulturni delavec med obema vojnama na Primorskem, sedaj književni sodelavec vseh tržaških naprednih slovenskih časopisov in upravnik Slovenskega narodnega gledališča, praznuje 31. oktobra svojo šestdesetletnico. Kdor vidi njegov koščeni, izrazito izklesani obraz, njegovo sloko, mladeniško postavo in njegovo prožno hojo, bi mu komaj prisodil njegov sedanjí jubilej. Se-le če se ozremo na bogato žetev literarnega ustvarjanja, ki sega celih trideset let v preteklost, se bomo pač morali sprijazniti z njegovo čestitljivo obletnico.

Priznati moram, da sem šele zadnje čase in postopoma dojel, da se skriva za raznimi psevdonimi izvirnih leposlovnih del ter prevodov iz tujih slovstev naš sedanjí slavjenec. Tako je na primer PASTUSKIN, ki je napisal zgodovinsko povest »Križev pot Petra Kupljenika« ali prevedel Concourtjevo »Dekle Elizabeta in Fazzarovega »Svetinika«, identičen z Andrejem Budalom. Tudi izvirni slovenski pisatelj SLAVKO SLAVEC, v čigar seznamu najdem dela, kot so »Zupan Zagor«, »Uboji Uština«, »Dora se dramis«, »Cigava sli«, »Rakeževa Liza«, »Spomini z jezera«, »Med srca in zemljo« in še kopico prevodov, ni nihče drugi kot naš šestdesetletnik. Prav tako je znan zlasti primorskemu občinstvu plodni pisatelj in prevajalec IVO DREN, ki zopet ni nihče drugi kot dr. Andrej Budal.

Andrej Budal se je rodil 31. oktobra 1889 v Standrežu pri Gorici. Tri leta je obiskoval osnovno šolo v Standrežu, tri leta vadnico v Gorici, osem let goriško gimnazijo, na kateri je maturiral 1909. leta. Štiri leta je poslušal romanistiko na dunajskem vseučilišču in je bil promoviran za doktorja 12. decembra 1913. Poletí 1912. je dopolnjeval nauke v Parizu. Professore izpite je dovršil na Dunaju in bil usposobljen za poučevanje latinščine in francoščine s slovenskim ali nemškim učnim jezikom.

Aktivnost prosvetnih društev pred občnim zborom SHPZ

Primerna priprava za občni zbor SHPZ so kulturne prireditve, ki jih prirejajo prosvetna društva. Tak kulturni večer je bil v ponedeljek 24. t. m. pri društvih »Srečko Kosovel« in »Pino Tomazič«. Najprej je gov. dr. Andrej Budal predaval o napredni ljudski kulturi. Tehtno je orisal razvoj kulturnega snovanja v preteklosti in smer modernega kulturnega stremjenja ter prosvetno delo naših kulturnih organizacij. Večer je močno povzdignila Stefka Drolčeva, članica SNG, z recitacijo »Sočje«. Nato sta recitirala še dva člana navedenih društev.

Vsa naša prosvetna društva se temeljito trudijo, da bi posredovala kulturne dobrine našemu ljudstvu in ga tako povezovala ter ga dvigala in spravila na isto kulturo, no raven, kot jo že dosega narod v Sloveniji. Ta društva so v zadnjem času doživela nov prepod, kljub mnogim težavam, od katerih je največja pomanjkanje prostorov. Društva se pripravljajo na občni zbor SHPZ in v pričakovanju tega občnega zbora bodo v zadnjih dveh tednih pred tem pomembnim kulturnim dogodkom priredila niz kulturnih prireditev. Navajamo razpored teh prireditev pri posameznih društvih:

- 28.X.1949. Prosvetno društvo »M. Matjašič« Barkovlje: kulturna prireditve.
- 28.X.1949. Prosvetna društva »Rojana«, »Greta« in »S. Gregorčič«: kulturna prireditve v via R. Man-na 29.
- 29.X.1949. Prosvetni društvi »S. Ivan« in »Haas«: kulturna prireditve pri Sv. Ivanu.
- 29.X.1949. Prosvetno društvo »Straža« na Plavjeh: kulturna prireditve.
- 31.X.1949. Prosvetni društvi »Simon Jenko«, in »Vojka Smuc«: kulturna prireditve v via R. Man-na 29.
- 4.XI.1949. »Zarja v Svobodi« v Sempolaju: kulturna prireditve.
- 4.XI.1949. Prosvetni krožek »Opčine«: kulturna prireditve.
- 4.XI.1949. Prosvetno društvo »Lobjer«: kulturna prireditve.
- 5.XI.1949. Prosvetni krožek v Saležu: kulturna prireditve.
- 5.XI.1949. Prosvetno društvo v Nabrežini: kulturna prireditve.
- 5.XI.1949. Pevski zbor iz Doline: koncert.
- 5.XI.1949. Prosvetna društva »Cebulec«, »Ivan Cankar« in »Marušičev«: kulturna prireditve.
- 6.XI.1949. Prosvetno društvo »Ivana Vojka« Prosek: koncert.

CVETKE iz tržaških listov

«La Fiaccola» objavlja v svoji rubriki »Istria nobilissima« res »plemenite« vesti, ki jih prav čudežno stresa iz rokava. Med drugim na primer piše: »V Bujah kakor v vsej coni B so živalski semnji zelo živahni. Vzrok tega velikega dotoka živine je jasen: popolno pomanjkanje krme in ono malo, ki se je najde, je dosegla neverjetno visoke cene. Ljudska oblast pa ni znala prav nič ukreniti in si ni zagnala nabaviti niti enega stota sena. Kmetje, vstevši kmete zadrug, morajo pošiljati živino na trg. To živino koljejo vsak dan, kar je trenutno v prid potrošnikom toda povzroča ogromno znižanje glav živine.»

No, »Giornale di Trieste« pa je napisal v zvezi s kongresom KP STO: »Kongresistom so priredili nešteto banketov. Zato pa niso pretekli teden delili prebivalstvu obroka mesa.« Članka obeh reakcionarnih listov se pa zelo skladata! Ker vse te in podobne vesti fabricirajo kar v tržaških uredništvih, naj bi se vsaj prej med seboj zme-nili, kako bi bolje lagali.

DELO

Nekaj o objektivnem poročanju »možganskega trupa« pri »Delu«: »Tudi prireditve našega Ljudskega odra so bile številnejše od onih SNG. V šestih mesecih je imel Ljudski oder 21 predstav Gorkega »Mater« ter 32 drugih prireditev. SNG pa je imelo v devetih mesecih 39 predstav, kljub temu da dela samo s poklicnimi igralci.

Najporaznejša pa je vsekakor za budalovce udeležba na njihovih prireditvah. Povprečno je bilo na predstavah SNG okrog 60 ljudi, a mnogokrat tudi le od 10. do 20 prisotnih. Nasprotno pa ni bilo na prireditvah Ljudskega odra nikdar manj kot 200 ljudi in njeno povprečje dosega število 600 gledalcev.»

Znano je, da pri »Delu« silno za-žejo, toda pri številkih bi pa morali vendarle biti previdni. Gledališki list št. 6 namreč poroča: »Naše predstave je od septembra 1948 do marca 1949 videlo 17.418 tržaških Slovencev. Vseh predstav je bilo v tem času 68.« V pretekli sezoni, to je v desetih mesecih, pa je imelo SNG skupno 103 predstave.

DEMOKRACIJA

Pri »Demokraciji«, ki pravi, da je edini resnični borec za slovenske pravice, se sedaj navdušujejo za nadškofa Margottija, ki je leta 1940 vneto molil za Mussolinijevo zmago in se pri tem hudoval na slovenske duhovnike v goriški škofiji, ki niso za to zmago dovolj goreče molili. »Demokracija« namreč piše: »V soboto 15. t. m. so dosegli goriški slovenski srednješolci lepo presenečenje: šolsko mašo je s primernim nagovorom v slovenščini opravil sam nadškof monsignor Margotti. Takega nastopa nadškofa Margottija smo bili Slovenci v Gorici res veselili.« itd.

Toliko hlapčevskega navdušenja za teatralno gesto nadškofa Margottija, znanega sovražnika Slovencev, nismo pričakovali niti od »Demokracije«, ki sicer tako rada služi vsem sovražnikom nekega naroda. Da bi bili ti »demokraci« navivni in neumni in verjeli bi staremu lisjaku, res ne verjamemo. Škof se seveda kaže zaščitnika Slovencev zato, da se bo lahko skliceval na to svojo gesto, ko bo napravil še kako večjo svinjarijo Slovincem na škodo.

LAVORATORE

Mario Kolenc je napisal v članku »20. oktobra« tudi tole: »Ni danes Tito oni, ki bi smel proslavljati osvoboditev Beograda...« ampak Mario Kolenc, seveda, ki je bil ob izbruhu svetovne vojne dober Mussolinijev vojak pri »Guardia di frontiera« v Tolminu in kasneje kot okupator v Ljubljani.

KRONIKA

V Paraćinu so pričeli izdelovati v velikih količinah steklo za naočnike in posode iz ognjevarnega stekla, ki so ga morali preje kupovati v inozemstvu kot specialni izdelek.

VI. plenem Zveze sindikatov Makedonije je zasedel v Skoplju. Na njem so sprejeli ukrepe za razbiranje gibanja za visoko storilnost, uvedbo brigadnega delovnega sistema in norm v vseh podjetjih in gradiliščih.

Višjo pomorsko šolo so odprli na Reki.

Ing. Logomerac iz železarnice v Sisku je odkril nov način pridobivanja mangana in vanadija, ki bo omogočil letni prihranek več sto milijonov dinarjev.

Bolgarska slikarka Maša Zivkova, ki razstavlja v Ljubljani, je izjavila: «Naša vlada je prekinila, narod pa ni prekinil. Tako je odgovorila, ko so je vprašali, kaj misli o prekinitvi prijateljske pogodbe Bolgarije s FLRJ.

Maršal Tito si je ogledal novo jugoslovansko reprezentativno potniško ladjo «Krajina», na kateri so končali te dni zadnja dela v ladjeodelnici na Čukarici.

V Dalmaciji so presegli odkupni plan za žito za 23 odstotkov.

V osješki tovarni krtac je Valentin Čok sestavil stroj za pranje in ravnanje ščetin. Ta mali stroj bo prihranil 4,5 milijona din na leto.

Na progi Lupoglav-Statije v Istri so pred dnevi prebili pol km dolg predor in s tem opravili eno najtežjih del na tej progi.

Sestavne dele za drugi plavž za železarno v Sisku so izdelali v ladjeodelnici «Tretji maj» na Reki.

Na Nanosu se je letos poleti paslo 280 glav živine. Tako so prihranili precej krme.

V bližini Rankovičevega se naglo razvijajo dela pri gradnji velike tovarne magnezitne opeke. Ta tovarna bo po velikosti peta v Evropi in ne bo zaostajala za najmodernejšimi v inozemstvu.

Republiški odbor prosvetnih delavcev Srbije je poslal maršalu Titu sledečo brzojavko: «Ko odgovarjajo naši rudarji na laži in grožnje s stotisoči stoti premoaga in ko delavci v tovarnah izdelujejo nove stroje, odgovarjamo mi, prosvetni delavci, na vse nakane ZSSR in informbirojevskih držav z borbo za večje uspehe pri pouku in pri vzgoji mladih kadrov po krasnih zgledih junakov naše ljudske revolucije in graditve socializma.»

Peto obletnico osvoboditve Beograda je proslavilo jugoslovansko ljudstvo s številnimi akademijami, zborovanji in tudi s številnimi delovnimi uspehi. Posebno slovesno so proslavili obletnico v Beogradu, kjer je bila tudi svečana akademija. Na svečani seji ljudskega odbora Beograda so sprejeli predlog o preimenovanju petih najlepših beograjskih ulic z imeni Edvarda Kardelja, Aleksandra Rankoviča, Milovana Djilas, Moša Pijade in Blagoje Neškoviča.

Predsednik vlade LR Slovenije je v teh dneh obiskal Trbovlje. Ob obisku je izjavil, da je strdnost in pravilnost partijske linije in našega vodstva razkrinkala vse obrekovalce in klevetnike iz vrst informbiroja. In «strdnostjo in enotnostjo našega ljudstva bomo uresničili našo borbo za socializem, kljub vsem ovirama. Tov. Marinko je obiskal v rudniku tudi mladinsko brigado, ki nesi njegovo ime in ki je dosegla velike uspehe v borbi za večjo delovno storilnost.

Otvorili so zadržni dom v Trzinu pri Ljubljani.

V okviru ministrstva za industrijo so v Sloveniji tekmovale vse industrijske panoge. Med njimi se je najbolj izkazala tekstilna industrija.

Zvezni minister za trgovino in preskrbo je izdal pravilnik za izdajo enotnih živinskih izkaznic za vso državo.

V tekmovanju v jeseniški železarni se je najbolj pokazala epe-karna te tovarne.

Kako napredujejo dela na Skadrskem jezeru

Delo za osušitev Skadrskega jezera je bilo v pričetku oktobra osredotočeno na graditvi obrambnega nasipa ob reki Morači. Frontne brigade, ki so gradile ta nasip, za katerega so porabili 10.000 kubičnih metrov zemlje, so s tem opravile že eno tretjino zemeljskih del, določenih za to leto. Na mostu čez Moračo izvršujejo zadnja dela.

Na samem jezeru dela sedaj šest frontnih brigad, med njimi tri iz titogradskega okraja. Najboljše uspehe je dosegla sedma tehnična brigada, ki je sedmega oktobra vgradila v nasip 323 kubičnih metrov zemlje in s tem presegla dnevno normo za 18 odstotkov.

Frontnim brigadam pomagajo tudi kmetje iz bližnjih vasi.

V Sloveniji bodo volili nove krajevne odbore

Prezidij Ljudske skupščine Slovenije je izdal dne 24. oktobra ukaz o razpisu ljudskih odbornikov v krajevne odbore. Volitve bodo v nedeljo 4., 11. in 18. decembra. Datum si lahko ljudski odbori sami določijo.

Ljudska skupščina Slovenije je zasedala

V teh dneh je bilo VI. redno zasedanje Ljudske skupščine Slovenije. Na zasedanju so najprej sprejeli dnevni red, ki obsega potrditev skupščine o ustanovitvi ministrstva za znanost, ministrstva za gozdarstvo in lesno industrijo ter potrditev ukaza Prezidija skupščine o prenosni vladi LRS. Najdalje se je skupščina zadržala pri obravnavanju predlogov, ki se tičejo sprememb in dopolnitev zakona o volitvah odbornikov ljudskih odborov, sprememb in dopolnitev zakona o odpeklju ljudskih predstavnikov v organih državne oblasti ter sprememb in dopolnitev zakona o upravnih ureditvi LRS.

Resnica o FLRJ je iz betona, ustvarja gigante in tovarne

Ob zaključku šolanja V. letnika gojencev Zvezne letalske šole v Rumu je bila slovesna, na kateri je govoril član politbiroja CK KPI Moša Pijade. Pozdravil je nove pilote kot novo silo vojnega letalstva, ki je potrebna svojemu narodu in svoji socialistični domovini.

V svojem govoru je Moša Pijade dejal, da so tisti, ki zlorabljajo svojo avtoriteto in ljubezen jugoslovanskih narodov do Sovjetske zveze, naštetelj na odpor jugoslovanskega ljudstva, ker se to ne da zažuljiti od nikogar, ker hoče obraniti svojo neodvisnost in svojo državo, ki si jo je ustvarilo s svojo borbo in žrtvami, državo, ki jo hočejo jugoslovanski narodi urejevati in graditi po načelih marksizma-leninizma.

V 20 mesecih borbe so jugoslovanski narodi dokazali, da je resnica na njihovi strani. To je FLRJ dokazala tudi na zasedanju OZN medtem ko se je videlo, da hočejo kritiki Jugoslavije prodati male narode.

Sovjetski voditelji lahko prepričajo, da bi iz informbirojevskih držav prišli v Jugoslavijo, ne morejo pa prepričati pripadnikov drugih narodov, da ne bi obiskali Jugoslavije in se prepričali o gradnji socializma v njej. Zato se množice ne bodo mogle dolgo varati: resnica je sestavljena iz betona, železa in zgradb, ustvarja gigante, tovarne, kombinatne. Resnica je železna in sva bo od njej razbil vsakdo svojo glavo, pa naj bi to bil kdor koli,

Pogozdovanja Krasa so se lotili temeljito

Danes so se v Jugoslaviji plansko lotili reševanja gozdarskega upravljanja na Krasu. Prvi predpogoj za pogozdovanje je bila obnova zapuščenih drevesnic in ureditev novih. Tako so že leta 1948 omogočili večja pogozdovanja. V tem letu so posadili 1.100.000 sadik in posejali 2.100 kg raznega semena.

Začeli so tudi s širokopotezno akcijo, da spremene stare borove nasade, ki so svojo nalogo že izpolnili s tem, da so gola zemljo že toliko popravili, da je mogoče vanjo saditi iglavce in listavce, ki bodo tvorili bodoče gozdove na Krasu. V primeru razredčene borove nasade našajo nove drevesne vrste zlasti razne listavce, v višjih legah pa tudi jelko, ki prav dobro uspeva. Pri saditvi listavcev se drže načela, da je boljše zasajati plemenitejšee drevesne vrste, ki imajo prvovrsten les. Zato nasajajo domači kostanj, oreh, hrast pa tudi murvo, ki bo prišla prav pri gojitvi sviloprejk. Razen tega sade seveda tudi jesen, javor, lipo, udomačene eksote, cedre, ciprese itd. Danes je že popolnoma uveljavlje-

no prepričanje, da so za Kras tudi plemenitejše vrste dreves in ne samo črni bor, ki ga sade samo še na najslabših terenih ali pa, kot primes drugim drevesnim vrstam.

Današnji način dela na Krasu spremlja prebivalstvo z razumevanjem in sodeluje pri množičnih akcijah pri pogozdovanju. Lani so za primer opravile množične organizacije prostovoljnega dela za pol milijona din. Zlasti se zanimajo za obnovo gozdov pionirji, ki so jim dodelili v upravljanje kar cele kraske predele.

ŠTEVILNA PODJETJA so že izpolnila svoj letni plan

Borba za hitrejšo zgraditev socializma v državi, ki jo bifejo jugoslovanski delavci, prinaša svoje velike sadove. S povečanjem delovne storilnosti, s tekmovanji in zboljšanjem delovnega procesa so številni delovni kolektivi že uspešno dosegli letni plan. Tako so prič-

li že dva meseca preje delati za četrto leto petletke.

Med te delovne kolektive spada kolektiv največjega rudnika kromove rude «Raduša» pri Skoplju, ki je svoje plansko nalogo izpolnil 15. oktobra. Pomembno zmago v borbi za plan je dosegel tudi delovni kolektiv topilnice in valjarne cinka v Celju. Tam so pričeli lani izdelovati nov proizvod: čisti cink. Preje so ga morali uvažati. V oddelku tovarne, kjer izdelujejo čisti cink, so plansko nalogo izpolnili 17. oktobra.

13. oktobra so izpolnili svoj letni plan tudi v istrskem rudniku boksita. Čeprav so rudarji zaradi pogostega dežja izgubili mnogo delovnih ur, so vse nadomestili in izpolnjevali dnevni plan s 120-150 odst.

Prva slovenska tekstilna tovarna, ki je izpolnila svoj letni plan, je tovarna v Majšperku. Pred njo je v vsej državi izpolnila svoj plan edino tekstilna tovarna «Korduna» v Karlovcu. Plan so izpolnili 18. oktobra.

Kot prvi grafični kolektiv je izpolnil svoj plan 20. oktobra kolektiv Triglavske tiskarne. Za svojo požrtvovalnost in delovne uspehe je ta kolektiv že v I. polletju letošnjega leta prejel predhodno zaslavo vlade LRS. Zadnje štiri mesece je redno presegal normo za 48 do 52 odst.

Oddaja žita v kmečko obdelovalni zadrugi «Ivo Lota Ribara»

Vsaki dan se večja število kmečko obdelovalnih zadrug

Ustanavljanje kmečko obdelovalnih zadrug se v Jugoslaviji razvija brez kakšnega koli zastoja, vse drugače, kot v nekaterih državah ljudske demokracije, kjer opravljajo počasnno preobrazbo vasi s atmetijskimi deli in drugimi arazlogin.

Od začetka tega leta do 10. oktobra je število kmečkih obdelovalnih zadrug naraslo od 1317 na 3276, število včlanjenih kmečkih gospodarstev se je dvignilo od 60.156 na 255.733, površina zadržne zemlje pa se je povečala od 323.984 na 1.425.733 ha.

Število zadrug se je v Sloveniji poestorilo, v Bosni in Hercegovini pa se je celo posmerilo. Statistika razširjenosti zadrug po državi z dne 10. oktobra je naslednja:

	število včl.	km. površina	zadr. ug. gospod. zadr. z.
Srbija	1637	120.293	711.845
Hrvatska	1198	34.568	159.549
Slovenija	327	7.903	67.038
Bosna in Herc.	852	24.191	118.165
Makedonija	752	48.167	268.324
Črna gora	480	20.681	100.812
skupaj	5246	255.733	1.425.733

Če površini 1.425.733 ha zadržne zemlje po stanju 10. oktobra dodamo še površino ekonomij kmetij-

skih zadrug splošnega tipa, ki obsegajo po starih podatkih ob koncu prvega polletja 127.252 ha, in še površino državnega sektorja v kmetijstvu, ki obsega 478.000 ha, tedaj vidimo, da je sedaj v socialističnem sektorju že 2 milijona ha obdelane zemlje.

Zanimivo so še druge številke. Tako se je povečala tudi površina obdelovalne zemlje, ki pade povprečno na eno zadrugo. Povečala se je od 246 na 272 ha. V Srbiji ima povprečno ena zadruga 445 ha zadržne zemlje, v Makedoniji 357, v Črni gori 210, v Sloveniji 205, v Bosni in Hercegovini 144 in Hrvaški 132. Največje površine zemlje imajo zadruge v rodovitnih predelih, kakor na primer v Vojvodini in Makedoniji.

Gornja slika pa vseeno kaže samo trenatno stanje jugoslovanskega obdelovalnega zadržništva, kajti vsaki dan se večja število zadrug, včlanjenih kmečkih gospodarstev in površine zadržne zemlje. Tako je bilo n. pr. samo v prvih desetih dneh oktobra v Srbiji ustanovljenih 41 zadrug z 974 gospodarstvi, v Bosni in Hercegovini pa celo 125 z 2.740 gospodarstvi. Zadržniki bodo odšli letos na svoj prvi dopust. Ušli ga bodo po 10 dni v času od 1. novembra do 1. aprila.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

Doprinos slovenske mladine k zmagam jugoslovanskih narodov

Tudi slovenska mladina prispeva znaten delež k zmagam jugoslovanskih narodov. Njena organizacija se je razširila za 4.351 članov in danes združuje v svojih vrstah 90 odstotkov slovenske mladine. Poslala je na delovne akcije 66 brigad z 11.438 mladinci in mladinkami, poleg tega pa je delala pri manjših objektih 31 brigad s 4.300 mladinci. Rudarstvu in težki industriji je dala slovenska mladina 5.219 novih mladih delavcev, v ostale panoge pa 8.660. Danes je v industriji, rudarstvu in podjetjih poleg mešanih brigad 1292 mladinskih ki so množično osvobodile borbo za višjo storilnost dela.

V Stockholmu so podpisali plačilno pogodbo o izvozu poljskega premoga na Svedsko s takojšnjo veljavnostjo. Po njej bo Poljska izvozila na Svedsko do 15. januarja 1950 od 500 do 750 tisoč ton premoga. V teku so še razgovori o zamenjavi drugega blaga.

Na posestvu »Belje« reče na tisoče prašičev

Informbirojevska gonja tudi v svetovnem kongresu prištašev miru

Nacionalni komite Jugoslavije za obrambo miru je poslal protest Svetovnemu kongresu prištašev miru, ker je njegov urad dne 18. oktobra sprejel resolucijo, ki izjavlja, da bodo v svetovni komite miru, ki bo od 28. do 30. oktobra v Rimu, sprejeti samo tisti jugoslovanski predstavniki, ki bodo dali vsa jamstva, da so povsem neodvisni od svoje vlade.

Predstavniki 72 držav so na kongresu v Parizu potrdili izvolitev dveh jugoslovanskih delegatov Josipa Vidmarja, predsednika Prezidijske Ljudske skupščine Slovenije in Čedomira Minderoviča, glavnega tajnika Zveze književnikov Jugoslavije, ki sta sedaj predsednik in tajnik nacionalnega komiteja.

Dejstvo je, da so nekateri člani predsedstva že tedaj hoteli zapostavljati novo socialistično Jugoslavijo s tem, da je namesto njihove prave delegacije, ki so jo zbrale milijonske množice Jugoslavije, na njihovem sprednjem kongresu v Pragi sedeloval nekaj političnih izdajalcev narodov Jugoslavije. To so dosegli tako, da je čekoslovaška vlada odbila dovoljenja za prihod v Prago.

Nacionalni komite Jugoslavije za obrambo miru je poudaril, da je urad svetovnega kongresa prištašev miru s svojo resolucijo potepal sklep predstavnikov 72 držav o izvolitvi jugoslovanskih delegatov. To je groba kršitev osnovnih demokratičnih načel, po katerih se morajo ravnati vse organizacije in vsi forumi Svetovnega kongresa prištašev miru v vseh državah.

Nacionalni komite Jugoslavije je prepričan, da mora tako ravnanje obsoditi vsak, ki mu je od tega, da se Svetovni kongres prištašev miru ne potrdi nedemokratičnemu ravnanju manjšine, pri katerem se vse to, kar je naperjeno proti Jugoslaviji, lahko že jutri spremeni v grožnjo in napad na druge države in druge nacionalne komiteje. S to resolucijo se je urad svetovnega kongresa pridružil informbirojevski gonji proti Jugoslaviji, ki je znana vsej svetovni javnosti.

«Zato protestiramo zoper resolucijo urada svetovnega kongresa, s katero hoče Informbiro predstavnikom male, neodvisne socialistične Jugoslavije onemogočiti udeležbo pri plenumu v Rimu. S studom odbijamo laži in obrekovanja, da prebaja naša država v kapitalistični tabor. Jugoslavija gradi socializem ter je in bo ostala v prvih vrstah borcev za pravico in trajen svetovni mir. Ponosni smo, da imajo narodi Jugoslavije vlado, ki se bori za enakopravnost med narodi in za miroljubno rešitev vseh sporov z drugimi državami.»

Jugoslovanski protest zaključuje: »Globoko prepričani v zmago vseh naprednih sil v svetu, poudarjamo, da je poizkus urada nepravilčen, nedemokratičen in tudi škodljiv cilju in namenu svetovnega kongresa prištašev miru. Prepričani smo tudi, da plenum ne bo odobrili tega poskusa ter zahtevamo, da se našim predstavnikom omogoči udeležba pri delu tega plenuma. V prepričanju, da bo tako odločitev svetovnega komiteja v tem trenutku eden najpomembnejših prispevkov k uvrstitvi enotnosti vseh naprednih sil na svetu v borbi za pravičen in trajen mir, pošiljamo svetovnemu komiteju po izvoljenih delegatih narodov Jugoslavije željo za uspešno delo pri veliki nalogi, ki mu jo danes zastavlja človeštvo.»

V Londonu se je v teh dneh pričel kongres britanskega komiteja prištašev miru. Dopisniku jugoslovanske agencije Tanjug so prepovedali prisostvovanje na tem kongresu. Kakor poročajo, so na tem kongresu razpravljali o izključitvi Nacionalnega komiteja Jugoslavije iz plenuma. Načeto je bilo vprašanje ravnanja Sovjetske zveze nasproti Jugoslaviji. To vprašanje je dovedlo do nasprotij med delegati.

Neodvisni laburistični poslanec Zillicus je ob izključitvi Jugoslavije izjavil, da ne soglaša s to odločitvijo iz treh razlogov. »Prvič, je dejal, uni pravilno trditi, da je Jugoslavija napadalna sila in orodje ZDA. Jugoslavija ne sodeluje v atlantskem paktu ali katerem koli drugem sporazumu, ki bi jo politično ali vojaško povezoval z zapadnim taborom. Res ji je uspelo, da je dobila ameriško posojilo, toda tudi Poljska in Češkoslovaška si že dolgo prizadevata, da bi dobili posojilo od ZDA. Drugič, Jugoslavija je tolikokrat ponudila, da bi rešila svoja nasprotstva z vsemi informbirojevskimi državami z miroljubnimi sredstvi in neposrednimi razgovori. Tretjič, mislim, da ni stvar britanskega gibanja za mir za-

partizanov, ki se je udeležila proslave 5-letnice osvoboditve Beograda, lahko Jugoslaviji ne koristijo. Maras, bivši major jugoslovanske armade je izjavil, da je nanj in na vse njegove tovaršice napravila globok vtis stvarnost Jugoslavije. »Kdoor ne pozna stvarnosti izpred 4 let, ne bi verjel, da sedaj na tistih krajih, kjer so bile nekoč razvaline ali puste poljane, obratujejo s polnim tempom moderne in velike tovarne, ki se lahko postavijo s svojimi izdelki poleg industrijske najbolj razvitih držav. Maras je dejal dalje, da uživajo jugoslovanski narodi in njihova Partija med širokimi italijanskimi množicami velik ugled, da pa se bo po vrnitvi v Italijo zelo potrudil, da bo širil resnico o Jugoslaviji, tolažil jugoslovansko borbo za enakopravnost med narodi, borbo za zgraditev socializma tudi med vse tiste, ki resnice o Jugoslaviji ne poznajo.

Partizan, bivši bорец je poznal Jugoslavijo v borbi, spoznal jo je tudi v njeni izgradnji in ocenil njeno pravilno pot.

Podoben izjavo je podal tudi danski znanstvenik Digve Einar, ki raziskuje

staro solinsko baziliko. Ze pred vojno je delal v Jugoslaviji in prav zato lahko še bolj objektivno presodil velik napredek mlade države. Ljudski odbor je svetovnoznane znanstvenika izvolil za častnega meščana v Solinu. Digve pa je tudi član Akademije znanosti v Zagrebu in častni doktor beograjske univerze. V svojem razgovoru s predstavniki ljudske oblasti je dr. Digve izjavil:

»Videl sem Bevlina vaša mesta in videl sem, da gre vse krepko naprej. To je razvoj, ki ga, kot menim ni mogoče najti v nobeni drugi državi. Če bi se delali tako, boste dosegli svoj smoter. Videl sem velikansko škodo, ki vam jo je povzročil italijanski in nemški okupator in prav zaradi tega je gonja IU nerazumljiva. Na podlagi tega, kar sem videl, mislim, da delate zelo dobro, čeprav imate težave. Če ste se lahko tako dobro s puško borili, potem se lahko borite tudi sedaj pri graditvi države. Vi imate veliko moč in voljo.» Tako izjavljajo ljudje, ki so videli novo Jugoslavijo. Tisti pa, ki širijo o njej klevete in laži, v Jugoslavijo nočejo, ker se boje pogledati resnici v obraz.

Jugoslovanske žene v borbi za demokratična načela v MDFŽ

Od 15. do 20. novembra bo zasedanje plenuma MDFŽ v Moskvi. Tajništvo prepričuje predstavnicam jugoslovanskih žena udeležbo na plenumu, zato so jugoslovanske žene poslale spomenico MDFŽ, v kateri naglašajo, da nima nihče pravice odločati, kdo naj zastopa jugoslovanske žene. Svoje predstavnice si je 3 milijone 800 tisoč Jugoslovanek, vključenih v Antifašistično federacijo žena, izvolilo, in te predstavnice je v svoj plenum sprejel tudi II. kongres MDFŽ v Budimpešti.

Ravnanje tajništva je torej samovoljno, predstavlja del gonje, ki jo informbirojevske partije vodijo proti Jugoslaviji, proti državi, ki se bori za mir, za svojo socialistično izgradnjo. »Jugoslavija ni prešla v imperialistični tabor,« pravi spomenica, »vendar se ne bo nikoli strinjala s tem, da bi Sovjetska zveza kot velika, razvita socialistična država izkoriščala našo malo državo ter jo spremenila v siromašno in polkolonialno državo, kakršna je bila pred vojno.»

Jugoslovanske žene pozivajo MDFŽ, naj pošlje svojo delegacijo v Jugoslavijo ter tako ugotovi dejansko stanje Jugoslavije ter borbo žena za zgraditev socializma proti imperializmu za demokratično in mir v svetu. Centralni odbor AFŽ Jugoslavije poziva članice plenuma MDFŽ, naj ne dovoli, da bi se mednarodna ženska organizacija spremenila v Informbirojevsko podružnico, prav tako pa tudi, naj ne dovolijo nedemokratičnih metod, da bi komu sodili v odsotnosti, ker so bile take metode neznan v mednarodnih demokratičnih organizacijah vse do informbirojevske gonje.

Jugoslovanske žene zahtevajo, da se njihovim predstavnicam dovoli prihod na plenum federacije v Moskvi ter da se v njihovi navzočnosti rešuje stališče do AFŽ Jugoslavije.

vzemati stališče v sporu med Informbirojem in Jugoslavijo. Naša stvar je, da delamo za vzpostavitve boljših odnosov med našo državo in celotno skupino držav. Mislim, da izvršilni odbor britanskega komiteja za mir ne bi smel otežkočati dela nacionalnega kongresa za mir s tem, da soglaša z linijo Informbiroja v jugoslovanskem vprašanju, kajti na ta način spravlja nacionalni kongres za mir na težko in odvrtno stanje.»

KRONIKA

CSR izvažata precej proizvodov prehrabene industrije. Največ je povečala izvoz čokolade, ki jo izdelata 1500 odst. več kot pred vojno, in piva. Največ piva, namenjenega za izvoz, je znamke »Pilsner Urquella«.

Minister za zunanjo trgovino Vzhodne cone Nemčije je javil, da je bil zaključen trgovinski sporazum med Vzhodno cono in Finsko. Sporazum predvideva zamenjavo v vrednosti 4 milijonov dolarjev. Vzhodna cona bo dobavljala stroje, električne aparate, optične in kemične izdelke v zamenjavo za les, celulozo, papir in drevesno lubje.

Zaključena je tudi zadnja scena monstruozne provokacije v Budimpešti. Bivši madžarski šef generalnega štaba, general George Palfy je bil obsojen na smrt z obeshenjem, na odvzem čina in na zaplenbo premoženja. Na enako kazen so bili obsojeni še trije višji častniki. V soboto je višje sodišče odbilo priziv omenjenih 4 častnikov. Sodba je bila izvršena.

V Moskvi je umrl podpredsednik ministrstva za industrijo in gradbenjstvo Andrej Prokofijev.

Italijanska trgovinska delegacija je prispela v Moskvo. Kot je znano, se bo tam pogajala za nakup 3 milijonov stotov žita. Po trgovinski pogodbi, ki je sedaj še vedno v veljavi med obema državama, je ZSSR dosedaj dobavila Italiji že 2,5 milijona stotov žita. ZSSR proučaja žito Italiji ceneje kot ZDA.

Češkoslovaško zunanje ministrstvo je v 24 urah odpoklicalo od jugoslovanskega poslanstva v Pragi 11 članov.

Protiromunske demonstracije so bile v Tel Avivu zaradi tega, ker je romunska policija ustavila neke romunske žide, ki so se hoteli vkrčiti v Costanci na ladjo, ki bi jih prepejala v Izrael. Demonstranti so kričali: »Doi z Ano Paukera. Odposlanec demonstrantov je sprejel romunski poslanik.

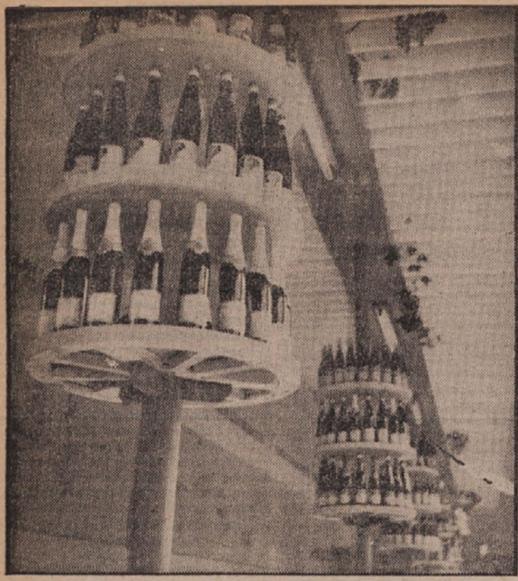
Kakor poročajo, se nadaljuje čistka med vodilnimi ljudmi poljske zunanje trgovine. Retirali so Lychovskega, ki je zastopal Poljsko v gospodarskem svetu OZN v Ženevi. Iste vesti se širijo o ravnateljstvu odseda za trgovinske pogodbe Horovitzu ter o Adamu Rozeju, ki je sodeloval pri sklepanju trgovinskih pogodb s skandinavskimi državami.

Madžarske tvornice nogavice so pričele izdelovati nogavice iz nylona. Stevilna naročila za te nogavice so prejeli iz inozemstva.

Pred sedmimi leti je pričel prof. Versilov raziskovati v Institutu za rastlinsko psihologijo na Akademiji znanosti ZSSR, kako vplivajo razni kemični preparati, ki pospešujejo razvoj rastlin, na korenine presajenih dreves. Naslednje leto so z enim teh preparatov, ki pospešujejo rast, napravili polizkuse s lipami na moskovskih cestah. Polizkusi so se odlično obnesli. Korenine dreves so se veliko močnejše razvile, lipe imajo debelejša debla in bolj goste listje. Nato so napravili polizkuse z javorom, borem, jelko in celo s hrastom. V gozdovih stepskih pasov so ti polizkusi danes že v največji meri razširjeni.

Bivšega madžarskega poslanika v Parizu Mihaela Karolyja je madžarska vlada proglasila za omahljivca, ker je dal izjavo, da je dal Rajk na budimpeštanskem procesu lažna priznanja. Karoly je izjavil: »Obtožujejo me, da sem postal sovražnik madžarske demokracije. Mojih 35 let neprestane borbe za integralni socializem, dokazuje nasprotno. Bodočnost bo pokazala, da bom ostal v teh nekaj letih, ki mi še ostanejo, enako odločen in zvest svojemu prepričanju, kot sem bil v preteklosti. Obtožajo mi, da sem omahljivec. Doslej so mi vedno očitali nasprotno, da sem prekrut, preveč doktrinaran.« Karoly, ki živi v Parizu je še enkrat obsodil budimpeštanski proces in izrazil dyom o resničnosti izjav na razpravi.

Napredni ljudje o Jugoslaviji "VIDELISMO RAZVOJ, ki ga ni mogoče najti v nobeni državi."

Vinarstvo, ki je najvaznejša panoga gospodarstva jugoslovanske cone TO, zavlada na razstavi najvidnejše mesto

V nedeljo 23. t.m. zjutraj so v Semedell pri Kopru končavali še zadnja dela za veliko razstavo Istrskega okrožja, ki naj pokaže vsem napredek, ki ga je tamkajšnje ljudstvo doseglo, odkar ima svojo ljudsko oblast, še posebej pa v uspehu, ki jih je doseglo v zadnjem letu. Vsi napadi reakcije in kominformistov vse njihovo zaganjanje v delovno ljudstvo Istre, češ da so zaman njihovi napori, vse klevete in laži, ki, hočejo zmanjšati in zanikati napredovanje ljudstva, ki se razvija pod resničnimi demokratičnimi pogoji in ob podpori socialistične Jugoslavije, so se sprito požrtvovalnosti in delavnosti istrskih udarnikov zrušili.

Ob napovedanem času je predsednik IOLO tov. Julij Beltram odprl gospodarsko razstavo. Pozdravil je ministra prosvete vlade LRS tov. Regenta, ministra za delo tov. Martina Grejfa, komandanta VUJA polkovnika Lenca, komandanta odreda Jugoslovanske armije polkovnika Pofočarja in člane CK KP STO-ja. Tov. Beltram je pozdravil dalje vse navzoče goste in vse tiste, ki so prihiteli na veliko razstavo, da vidijo napredek vseh panog gospodarstva, ki se ob podpori ljudske oblasti in ob sodelovanju vpega ljudstva tako naglo dviga in izpopolnjuje.

Tovariš Beltram je v svojem pozdravnem govoru dejal, da velja črna B velik napredek na vseh pod-

NAČRTO GOSPODARSTVO spreminja jugoslovanske cone STO-ja V CVETOČI VRT

ročjih gospodarstva predvsem zaradi določenega načrta in ker je v razvoju vse sektorje gospodarstva preprčanje, da grade zase. Razvijale so delovno sposobnost s težnjo, da se čim prej doseže blagostanje, katerega se ni imelo ljudstvo Istrskega okrožja. Taka sposobnost pa se razvija samo v pogojih, ko si ljudstvo samo vlada, torej takrat, ko je na oblasti. Prav današnja razstava je verna slika teh trditev, kajti rezultati ljudske oblasti dokazujejo njeno življenjsko silo in sposobnost.

Razstava pa ima danes še prav poseben pomen: je zgovorna pričana stvarnost, razvija sleherni pokus, zlasti italijanske reakcije, nje-uv propagande in njenih not o položaju v coni B, s katerimi obrekuje in lažno prikazuje dejansko stanje in napore ljudske oblasti.

Razstava dokazuje, da išče ljud-

skih oblast vsako možnost, da v posebnih pogojih ustvarja elemente socializma v gospodarstvu. Pri tem razvija vse sektorje gospodarstva, napredek je viden pri živinorejji, gradbeni dejavnosti, industriji itd. Najvažnejše pa je to, da se istrski delovni kmet množično združuje v zadruge, zlasti v kmečke obdelovalne. Lansko leto je bilo v istrskem okrožju le nekaj zadrug visjega tipa, letos pa se te množijo in v kratkem bo imela kmečko obdelovalno združbo vsaka večja vas. To bo jedro, okrog katerega se bodo zbirali napredni delovni kmetje, ki bodo spoznali prednosti kolektivne obdelave zemlje.

Uspehi Istrskega okrožja so ne- ločljivo povezani z uspehi jugoslovanskih narodov, kajti brez stvarne pomoči vlade FLRJ ne bi mogli doseči takih uspehov.

Po otvorenem govoru tov. Beltrama so si vsi prisotni ogledali razstavo.

Ze po obsegu je letošnja razstava veliko večja od lanske, saj obsega razstavnii prostor okrog 10.000 kv. m, na njem pa so razvrščeni okusno urejeni paviljoni, katere so naši izraški slikarji Spacal, Lukežič, Cesar, Hlavaty, Černigoi in Bambic ter arhitekti uredili in okrasili s simbolizirani umetniškimi slikami in grafikonii.

Ko vstopiš v prvi paviljon, si že v osrčju Istre: v njem so folklorne posebnosti iz krajev Istrskega okrožja. Paviljon je tudi okrašen s slikami, ki kažejo folklorne tr krajev pa tudi lepote te naše zemlje.

V naslednjem paviljonu vidimo raz- otvorenje obnovne elektrifikacije, kanalizacije, melioracije. Na senuan so razvrščene slike vseh njihovih važnejših gradbenih objektov, posebno pozornost pa pritegne veliki relief, ki prikazuje del Kopra, kjer je nekdanj stala mračna kaznilnica, a kjer danes grade veliko, moderne šolsko poslopje obdano z zelenjem, kjer se bodo slovenski in italijanski otroci Kopra zvajali v medsebojni ljubzni in rasi v ena- kopopravnosti. Drugi relief prikazuje opekarno v Izoli; razstavljeni tudi kamni za gradnje, ki jih lomijo v Maruščih, Ankaranu in drugod.

Grafikonii prikazuje porast gradnji Istrskega okrožja in po nji vidimo velik napredek v zadnjih dveh letih. Če vzamemo kvocient za leto 1947 100, potem nam gradnje v letu 1948 narastejo na 312, v letošnjem letu pa na 637, seveda se je morala tudi delovna sila temu primerno povečati in je v primeru z letom 1947 (100) narasla v letošnjem letu na 566.

Naslednji paviljon je posvečen združnosti. Ze velik napis »Bododčnost kmečke skupnosti pripada kmetijski obdelovalni zadrugi« nas opozori na veliko skrb, ki jo ljudska oblast posveča prav organizaciji teh zadrug, kajti te prinašajo delovnim kmetom resnično boljše življenje. Tega pa se tudi istrski kmetje prav dobro zavedajo in zemljevidi, ki nazorno kažejo ustanavljanje teh zadrug, ki zajemajo že skoro vse večje vasi, nam ponazorujejo posopno organiziranje zadrug, kažejo pa tudi, kje že vse se združuje visjega tipa ustanavljajo. Vzperedno z zadrugami rastejo tudi zadrugi domovi, ki so središče kulturnega, gospodarskega in družbenega življenja vasi.

Eden izmed najvažnejših produktov Istrskega okrožja je brez dvoma vinogradništvo. Istrski vinogradni pa niso bili racionalno urejeni. Različne vrste trt so se mešale med seboj, kar je brez dvoma slabo vplivalo na kvaliteto vina. Zemljevidi na razstavi pa prikazujejo, kako zdaj tudi vinograde urejujejo po načrtu, da bo lahko Istra producirala najbistvenjša vina in z njimi lahko uspešno konkurrala na svetovnem trgu. Pri uspehi takega načrtnega gospodarstva so že vidni. V velikem paviljonu so razstavljeni na polih steklenice različnih vrst vina in likerjev, ki jih razstavljaio razne tvornice in zadruge. Kot latnik je nad njim preprežena trta z velikimi grozdi, ki je rasla po bogatih predelih na son-

natih bregih nad Koprskim zalivom. Naslednji produkti so iz tovarni Arrizoni, Ampela, Fruktus. To so prozvodci, ki po kvaliteti, pa tudi po zunanji opremi lahko tekmujejo z ostalimi svetovnimi izdelki. V paviljonu industrije in obrti razstavlja okoli 40 obrtnikov in podjetji. Napis na steni »Kmet delavcu- ilavec kmetu« nam ilustrira vse sodelovanje delovnega ljudstva, da- leč od izkoriščanja, za dobroti prav vsakogar, ki v skupnosti so- deluje. V tem oddelku so razstav- ljeni predmeti za široko potrošnjo, posebno pozornost pa vzbujajo ohi- stivo.

Iz paviljona industrije in obrti pridemo v oddelk za prehrano in preskrbo. »Naloga naše trgovine ni profit in izkoriščanje, temveč raz- deljevanje dobrin«. Tega izreka se ljudska oblast drži ter si prizadeva, da standard delovnega ljudstva zviša z zagotovitvijo cenjše preskrbe. Slike na stenah nam nazorno pri-

Tovariša Babič in Beltram si ogledujeta razstavo

kažejo je težnje, kajti za debelu- narja, ki je živel v brezdelju in izko- ristihi maledo človeka ni usmilje- nja in bodočnosti.

Eden izmed najpomembnejših go- spodarskih sektorjev Istrskega go- spodarstva je ribarstvo in temu je tudi posebej namenjen oddelk, ki pri- kazuje količino ulovov in razvoj ribarstva za naše obmorske kraje. V zvezi s tem so razstavljeni tudi predmeti industrije konserviranja trta, dalje soline, vrste soli ter v silikah tudi ponazoritev dela na so- linah. Tudi akvarij je v tem oddel- ku, v katerem so posebnosti te za- padne istrske obale.

V zunanjem paviljonu je prika- zana živina, ki uspeva v teh predo- lji Istre. Poseben napredek pa be- leži prašičerjja, saj je v zadnjih letih gojenje prašičev naraslo že

tako, da popolnoma zadosti notranji uporabi in jih ostaja še za izvoz. Prav tako vidimo, da je prizadeva- nje za dvig krav mliкарice uspešno in tudi mleko lahko Istrsko okrožje že izvažja. K tem uspehom je mnogo pripomoglo delo kmetijske šole v Skocijanu, ki stalno proučuje in dela poizkuse za čim kvalitetnejšo izpopolnitev živine ali poljskih pridelkov.

Razstavo teh imamo v posebnem paviljonu. Ko ogleduješ najrazlič- nejše vrste grozdja in ostalega sad- ja, vrtnih rastlin, krompirja, ži- litaric, krmilnih rastlin, dragocenih oljovih dreves, se ne moreš dovolj naučiti, kaj vse uspeva na maj- hnem ozemlju IO. Pa saj je ta del zemlje vrj, kjer koli se ga dotak- neš, obrodil. Res je, samo ta vrta je treba obdelati, obdelati ga po na- črtu, odstraniti vse, kar bi moglo za- virati razvoj. Zato pa je tudi šole zdaj, ko si ljudstvo vlada samo, postala dolina reke Mirne vrt, v katerem uspevajo krasni paradiz-

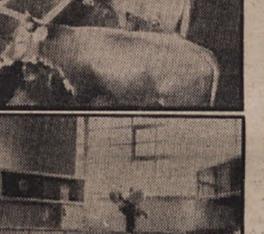
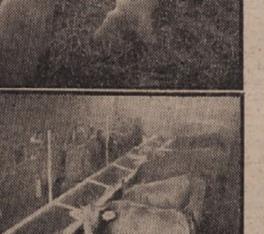
Istra postaja dežela, v kateri bo- do gojiti najboljša vina, toda to za- to, ker uvajajo načrtno vinogradi- štvu, ker širokovojaki kontrolirajo raz- tve. Istra postaja dežela, ki bo producirala več oljka kot ga sa- ma potrebuje, ker bodo oljčniki zvi- posebej zaščiteni, Istra bo bogate- rila, ker bo izvažala produkte, ki ne bodo kvaliteto zaojstajali za pro- dukci ostalih dežel. O tem smo lah- ku preprčan, preprčili smo se na gospodarskih razstavi, ki je plod ko- muni triletnega dela ljudske oblasti. Veliki uspehi, ki smo jih spoznali o dejstva. Nobene laži, nobene klevete teh dejstev ne morejo zani- kati.

niki, veliki jajčevci in druge povriline, med tem ko je bila ta dolina še pred kratkim stalna žrtev poplav.

Istra postaja dežela, v kateri bo- do gojiti najboljša vina, toda to za- to, ker uvajajo načrtno vinogradi- štvu, ker širokovojaki kontrolirajo raz- tve. Istra postaja dežela, ki bo producirala več oljka kot ga sa- ma potrebuje, ker bodo oljčniki zvi- posebej zaščiteni, Istra bo bogate- rila, ker bo izvažala produkte, ki ne bodo kvaliteto zaojstajali za pro- dukci ostalih dežel. O tem smo lah- ku preprčan, preprčili smo se na gospodarskih razstavi, ki je plod ko- muni triletnega dela ljudske oblasti. Veliki uspehi, ki smo jih spoznali o dejstva. Nobene laži, nobene klevete teh dejstev ne morejo zani- kati.

ni, veliki jajčevci in druge povriline, med tem ko je bila ta dolina še pred kratkim stalna žrtev poplav.

Istra postaja dežela, v kateri bo- do gojiti najboljša vina, toda to za- to, ker uvajajo načrtno vinogradi- štvu, ker širokovojaki kontrolirajo raz- tve. Istra postaja dežela, ki bo producirala več oljka kot ga sa- ma potrebuje, ker bodo oljčniki zvi- posebej zaščiteni, Istra bo bogate- rila, ker bo izvažala produkte, ki ne bodo kvaliteto zaojstajali za pro- dukci ostalih dežel. O tem smo lah- ku preprčan, preprčili smo se na gospodarskih razstavi, ki je plod ko- muni triletnega dela ljudske oblasti. Veliki uspehi, ki smo jih spoznali o dejstva. Nobene laži, nobene klevete teh dejstev ne morejo zani- kati.

Zivinorejja in mizarstvo sta na razstavi lepo zastopana

Ali veš...

... da je južnoameriška država Chile 25 krat daljša kakor meri nje širina?

... da znaša obseg Zemlje okoli Ekvatorja 40.070.368 m?

... da je Zemlja oddaljena od Sonca za 149.509.000 km?

... da znaša razdalja med Zemljo in Luno 384.365 km?

... da je največje jezero na Zemlji Gornje jezero, ki je na meji med ZDA in Kanado? Njega površina znaša 63.300 km²?

... da je Veliki slap na Labradorju (Kanada) visok 610 m?

... da je reka Volga pri Astrahanu 111 dni v letu zaledenela?

... da so predalji Suezki prekopu prometu dne 17. nov. 1869? Dolžina tega prekopa znaša 161 km. Širok je 70 do 125 m, globok pa 11 do 12 m.

... da je Simponski železniški predor, ki veže Italijo s Švicco dolg 19.713 m? Dolžina Karavan- skega predora znaša 8.016 m.

... da je najvišji nebotalnik New Yorka visok 381 m?

... da je največji rudnik urano- ve rude, ki se rabi za atomsko bombo, v Belgijskem Kongu (Afrika)?

... da je bil železobetonski prvkrak izdelan 1865? Takrat je zgradil Francoz Lambert (oln iz železo- betona.

... da ni zrak enotna snov, tem- več je sestavljen iz več plinov? Glavni sestavini sta kisik in dušik. Prvega je v zraku približno 1/5, drugega pa 4/5.

... da padejo večkrat kosji železa iz vesmirja na Zemljo. Ti železni izpadnebniki se imenujejo sideriti. Dosedaj poznani tehtajo od 50 kg do 50.000 kg.

... da se tili kovina volfram, ki jo rabimo za izdelovanje zelo trdega jekla, šele pri 3400°C?

... da je svinec 11,3 krat, živo srebro 13,6 krat, zlato pa 19,3 krat težje od iste množine vode?

... da znaša 18.133 m največja višina, do katere se je dvignil človek z letalom?

... da je letelo najhitreje letalo na svetu s hitrostjo 1079, 841 km na uro?

... da ima v Evropi vsake 61 oseba 1 avto, dočim pri v Aziji na 1.804 oseb 1 avtomobil, v Afriki na 217 oseb, v Oceaniji (Avstralija, Nova Zelandija ter oteeji) pa na 9 oseb 1 avtomobil. V ZDA ima vsaka četrta oseba avtomobil.

... da je letelo najhitreje letalo na svetu s hitrostjo 1079, 841 km na uro?

... da ima v Evropi vsake 61 oseba 1 avto, dočim pri v Aziji na 1.804 oseb 1 avtomobil, v Afriki na 217 oseb, v Oceaniji (Avstralija, Nova Zelandija ter oteeji) pa na 9 oseb 1 avtomobil. V ZDA ima vsaka četrta oseba avtomobil.

PLESI «Brškega opasila»

V pradavnini je človek spoznal možnost sožitja s naravo le v skupnem udejstvanju. Napredovati je mogel pri delu le v složenem sodelovanju. Ta občutek povezanosti s sočlovekom pri delu je prenesel tudi na zabavo, veselo in zalivanje, kar je dajalo pečat vsem njegovemu misljenju in čustvo- vanju.

Tako je dobilo človeško izražanje počez medsebojnega razumevanja, ki je bilo pod povezanosti v dolgih stoletjih. Poleg protinih materialnih dejanj so vsled vedno večje aktivnosti človeških možgan postali za človeka značilni pred- vsem duhovni izrazi. Vendar pa je povezanost z materialnim o'člove- v vseh duhovnih izrazih bila svoj- stvena že preprostemu človeku. To se je zrcalilo že v najprimitivnejši umetnosti. Neposredno je navezana na delo najmanj objektivna umet- nostna zorst, pes. To je tista umet- nost, ki ji služi kot sredstvo za izražanje človeškega telo. Kot vsako umetnostno izražanje je bil pes že od vsega početka povezan in v- ključen v človeško življenje. Ljud- skega plesa si nikakor ni mogoče predstavljati kot nekaj ločenega od življenja. Prav tako ni ljudski pes izraz posameznika, temveč je ve- zan na skupnost. Zato je značilno za ljudski pes, da nastopajo v njem pesalci strnjeno v obliki kače ali kroga. Šele kasneje na višjih druž- benih stopnjah se pojavi plesni par. dočim je posamezni pesalec že izjemen primer v vladajoči ka- si. V tem je izražen tudi družben pomen ljudskega plesa kot skupne dejavnosti, zato se je ljudski pes pojavil tesno povezan z letnimi do- bami, s katerimi je zvezano kmečko delo.

Tako moremo opazovati brške plesne najčiste ob ljudskih slavjih, v obredih vseh štirih letnih časov in svatskih običajih. Ob koncu zi- me o pustu se je človek veselil, da so prešle najhujše vremenske ne- pričke in je pričakoval prebujenja narave. Sredi pomladi meseca maja, ko so vzkliče plodrodne si- le narave in je zajelo ljudj o- motično presnavljanje ter spodbu- žalo k tvornosti, je bila skrižencas ali emajencas.

Sredi poletja, ko so se že kazali uspehi dela na polju, so slavili splošno. Največji letni praznik pa je bilo sopolislo, ko se je člo- veka veselil uspehov svojega dela in pospravil plodove. Ki jih je s trdim delom izmamlil naravi. Te- daj je že točil novo vino, ki je po- večalo opojnost, da se je mogel do- čela sprostiti. To obredja so sku- čila v teku družbenega razvoja po- čevati s cerkvenimi prazniki, kasneje tudi z noutčenjem itd. Vendar pa je vsekozi prevladova- la tradicionalna obrednost. Zato

so se ta slavja vršila ločeno od verskih cerimonij in celo ob dru- gih dneh, kar velja zlasti za naj- večji ljudski praznik — za opasilo. Opasilo so organizirali domači fantje, imenovani sparterija, ki so zastopali dozorele emajencas, t. j. fante, ki so pravkar dosegli polo- letnost. Parterji so uredili in okra- silii plesišče na trgu v Dekaniji, sredi katerega so postavili visoke drog z narodno zastavo. Ker je na kraskem svetu malo visokega drevja, so drog sestavili iz več debel. Dalje so zbrali domače in bližnje godce. Najvažnejša njihova naloga pa je bila, da so mladencem izbrali mlada dekleta za prvi pes. Na dan slavja so parterji pričakovali ob v- stopu v vas goste iz sosesčine. Pri tem so pozvali pesalce na dome- nek zaradi plačila prispevka za privedenje. Parterji so namreč bili dožnji poravnati vse stroške za godce, delavce, gradivo itd. V do- poldavnih urah so žene in dekleta pripravljale svečana oblačila, dočim so mošje in fantje še urejali plesišče. Nato so vsi z gosti vred sedli k svečanemu obedu, ki je o- krepil slavnostno občutek. Kmalu so zvoiki godbe, ki je šla s parterji na čelu po vasi, pozvali ljudstvo osrednjemu dejanju praznika — k

plesišče, kjer je bil za godbo pri- pravljen poseben prostor. Na trgu se je od nash strani zgrnilo ljudstvo, talo da je ostal okoli droga z za- stavo prašen velik prostor v obliki kroga. Ko so godci zaigrali prvi kos, so se spustili v krog prvi pesalci. Plesali so v partidani, t. j. serijah raznih plesov, ki so drugod postale osnova stiu. «Ta prvi» (t. j. partido) so plesali le dozorli mladenci z izbranimi dekleti, ki so se prav za to priliko obleka in be- la ljudska oblačila, dočim so se v večjem odmoru po prvem plesu problematika v domačo svečano bar- vasto nošo. Nato so si sedeli razne partide. V prenorih med njimi so

Najstarodavnejši brški ples so emajencas. Tipično za ples pa je, da se izvajajo vsi gibi, koraki in fi- gure v skladu z glasbo od izrednih potankosti. Ker obstajajo za ma- rfrine različne glasbene spremeljav- je prirodno, da plesajo marfrine v raznih variantah, čeprav ostanejo značaj plesa in osnovni gibi isti. Še danes živi v Dekaniji spomin na domačega godca, ki je pred pribli-žno 50 leti improvizirano zložil blasio za snova marfrina.

Prvotna oblika plesnega kroga je ohranjena tudi v vseh drugih brških plesih, čeprav so nekateri iz- menjali, da jo spremlja večje mnenje, da so nove plesne oblike vedno navezovale na staro osnovo in da je ljudski pesalec sprejemal in prezeval nove plesne tvornice. Čehovske prvine vsebuje razigra- na epustna polka, ki je znana tu- di drugod po Slovenskem, in do- stojanstveni scotič, ki se plesje v obliki sedmorka (seste pašia) ali dveh korakov (sedo pašia). Za sed- morko je značilno, da jo spremlja petje («Teci, teci, ku me moreš ujet...»), ki živi tudi še v raznih slovenskih pokrajinah. Po držji ple- salcev (prekrižane roke) in figu- rah je bogat cotic «na dva koraka». Mečanske prvine se izražajo v mlajših plesih. Poskočno emajencas plešejo na znani napev, ki ga uporabil že slovenski skladatelj z Goriskega J. Kocijančič. Pestri plesi so še hitra spolka in abol- cera, ter počasni alendra in estajera itd.

Za vse brške plesje je značilno, da jih plešejo v raznih variantah in da so vsi gibi in skladu z glasbo, ki ji morajo slediti pesalci do raz- nih podrobnosti. Zaradi tega za- htevaio plesi izbrane pesalce, ki se znajo vživeti v starodavno obred- nost ljudske umetnosti in brški ljudski plesi predstavljajo tako polno vredno estetsko dejanje. V tem je izražena prednost ljudskih plesov pred sodobno navlako od fokstrola do kakega bugi-wugi. Bo- gašno brških plesov je v raznih osnovnih korakih, v raznih držah, v raznih gibi in figurah, ki se množijo še v raznih krajevnih, različnih. Tako predstavljajo ne- izčrpno zakladnico za našo sociali- stično koreografsko umetnost. S tem je dana velika naloga naši ljudski prosveti in noli umetnosti, sliji so pozno v noč in običajno na- obdelavljati tudi naslednji dan ali ce- lo več dni.

Ples z Brškega opasila

plešu. Parterji so imeli pestro okra- šene zlasti slavnice. Nosili so po- sede z novim vinom, kar je dajalo obedu svojstven pomen. Po obhodu vasi so odšli parterji z godci na

korvico so plesali emajencas ali etje- ruzalemčarija iz zaseka Miš. Ple- satec z novim vinom, kar je dajalo obedu svojstven pomen. Po obhodu vasi so odšli parterji z godci na

ODNOSI med našimi vasmii v preteklosti

Ivo Juvančič

Tinjan je 371 m nad morjem. Ko prideš iz Dekanov mimo vinogra- dovo, se ti odpre pogled na Trst in na Kras; daleč, daleč v ozadiju zreb ob lepem vremenu celo Ka- rin in Krn, Učko naše Istre pa v ozadju.

Nič čudnega, če so Tinjančci po- nosni ljudje, saj so ljudje visin. Z vilika ti gledajo na Trst, na Osp in Socerb, na Dekane, na Sv. An- ton na in na Koper. Vsi so trdnj v svojih sodbah stari Kovač, dasi ga mnogi naučijo, brnja Zajca; tih in mirni Vane kot gostobesedni sta- rejši Jožef. In kako se jezični Zer- bo, ki ga ne ustaviš, ko ti začne govoriti, le sam se prečga s krep- klem čostja dindijo santissimo to- varštvu.

Vsi pledujo v žirni svet že pre- ko sedemdeset let. Kaj ti vsega ne povedo te stive glave tinjanskih o- čalčevci!

Starinska cerkev v Tinjanu

svoj grad. In cerkev sama; ena kalonaha ti stoji, pa voda je pod njo, saj se pozimi stene potijo. Ne- koč se bo pa pogreznila v to vodo. O vsem tem ne smeš na glas podvomiti. Mogoče imajo kajkino samokritiko. Kritike ti ne priznajo

postanku Tinjana, ki spada daleč nazaj v zgodovino, saj mi je drugi Zerbo - Šuha pripovedoval o iz- kopaninah iz rimske dobe in najdbah iz še starejših dni. (O tem bodo morale soditi ekipe zgodovinarjev).

Pač pa je res in izven vsakega dvoma, da so Tinjanji bili v borbi s svojimi «farmanis» — župniki prav do zadnjega. V polpretekli dobi so enemu po smrti raznesli vso premičnino, češ:

«Roba farška pride kantando, gre liberando».

Pa niso bili bojeviti samo s far- mani. V Dekaniji mi je rekli, da ne smem omeniti kukavice v Ti- njanu. Sem jo, dasi nisem zakul- kal in nisem vprašal, kako so jo lovili:

«eti mali po žlehek ti večji po rebre»

kukavica, ki vsaj po slufstu leta, ko žaba v vodi. Pojmasi, da je v sporu šlo ne samo za razžaljenje časti, bi rekli moderno, pač pa za gmajno in «boška», za «kamenolo», ki so jo Osapci utradili. Kdor ho- če vedeti več, naj le gre v Tinjan, tam bo zvedel, kako so «konfince» (mejnike) premetali, osapskega žu- pana pobili. Tu dotam, da niso Dekančani v sodbi Tinjanecv nič boljši, tudi «spesjanji» so jih pri- krajšali za svet.

In moral sem poslušati zdaj te- ga, zdaj onega o Dekančanih. Tu njih ime ni od prvega gospoda (zgodovina ga piše De Carz — ta ko škof Naldini 1. 1700 drugi pa Ducajno, ki naj bi 1480, zgradil prvo hišo v Dekaniji. Kaj je Ti- njanski vedo bolje? Gospod je bil v Dekaniji, pa trd je bil in skop, s psi je naganjal berače, zato pa mu je neki berač dejal: «To ti je pas- je vasa. Od tod ime «Pesjanji».

Toda, to še ni vse! Dekančani so tudi «kamežinarji». Tu privrček so jim dali Antončani, ker so bili v Dekaniji zelo gospodski in se celo ob delavnih nosili «kamežine» (telovnike), medtem ko so Anton- čani delali v sami srajci. Ježni Pesjanji so po Antončanom vrtili z «mušarjji», Ježični Zerbo meni, da je to slab privrček, ker da mu- še imajo vsi na okoli, ne samo Antončani.

Ker so me tako informirali o Dekančanih in Antončanih in še o Čežarjih s privrčkom anačeta, sem jih vprašal, kako je s pesmijo: «Od Socerba do Tinjana so čreva razpeljana».

«Češ, da sem nekaj slišal, je pa ne znam dalje. Starejši Zajc mi je tu takoj vskočil, kot skoči le zajec: «A, tudi ti nekaj veš o nasa. (Z Zajcem sva dobra prijatelja, a vleče me. Kjer me more, to mimogre- de rečeno. Ze ob prvem srečanju je se predstavil kot — «zaje, ki nima repa od zad, «in me takoj vprašal, zakaj da se zajec obrne, ko pride vrh hriba. Povem, da sem obmolnil in poražen poslu- šal njegov smeh in odgovor, da pač zato, ker nima oči odzad. Prešel sem v protinapad in zmagal. Ujel sem ga, da ni vedel, kdaj stopi zajec na eni nogi. «Bila sva hota, ko sem mu sam odgovoril, da je to on sam ko — «brgeše obla- čia»).

O Socerbu sam pa zvedel vso «štorigo». Da so Socerbljani skleni- li zgraditi «sterno», (rodnjak); bil da je tedaj vaški načelnik Mrak. Sosedje so mali vasci zavidali, za- to so jim zapeli pesem o «sterni, ki ima celo vrsto kitič in variant. Ne samo one: «Od Socerba do Ti- njana» in one:

(štjenjaki) naredili so jih mračji, (mraki) vsak Socerbljan jih nuca en popoldana.

Socerbljani so «sterno» kljub pe- smi dokončali — še danes stoji še nad sto let. Ostali pa so po župa- nu Mraku emračji (mraki) vse naokrog znani zlasti pri Dolincih in Prebenčarjih. Prvim so se za- hvallili s častnim privrčkom: «osle- tas (ne osli!) drugim pa s «šta- karjja». Tako slišiš v Socerbu, da:

«Dolinska osleta niso za kmeta imajo bele rože in gnjilo srce».

Tako bi lahko nadaljeval z — «notranjo politiko» te naše zem- lje, ko so bile vasi še pod vplivii fevdalne dobe, odtrgane druga od druge, se med seboj prepirale za občinske mejnike, si kradle drva in pašo, se obmetavale s privrčki. Ko so se «mamlenci» (fantje) te vasi spopadli z mladenci druge, saj so vsi nosili kosir za pasom, ki so ga po meri vratu kupili v Kopru ali sami skovali doma iz stare kose.

In še bi lahko podal v razmišlja- nje o «zunanji politiki», o Benečanih in Francozih o «Frankhii in o «stevrii, ki so jo plačevali z «ezo nero» vred Avstriji, kot so franke plačevali pod francosko Ilirijo in «etaše» fašistični Italiji. (Toda o tem mogoče drugič. Saj so mi ti- njanski stari politiki povedali mar- škaj iz še več stari šli iz Ospa so bili tjačani hlapci tujih gospo- in Crnja iz Urbancev). Zaved, da ga ljudstva jih je prebudila — raz- dov, da so vsi Slovenci, člani eno- porji vasi so pozabljeni, za vedno pokopani po osvobodilni borbi.

Danes gledajo stari naz

ŠPINAČA

Si bledična, nekaj ni s krvjo v redu, takoj ti povedo dobre botre, ki so podkovane v vsem, posebno pa v boleznih in zdravilih, da imaš premalo železa in svetujejo ti, da jej radič in špinaco. Nič kaj dobro te ne uboga želodec, betežen je re-vež, lahke hrane mu je treba in zopet ti dobri in zaskrbljeni svetovalec svetuje špinaco. Pa ni kar tako od muh ta špinaca. Kako je s to krvjo? Važna sestavina krvi je železo; pravijo, da je železa v človeškem telesu toliko, da bi iz njega lahko skovali kar dobršen žebelj.

V vsaki rastlini je železo, če ne drugod pa v zelenem rastlinskem barvilu. Špinaca je pa pravi kapitalist med rastlinami kar se železa tiče. Sicer hočejo znanstveniki vedeti, da je res, da ima špinaca dosti železa, da pa je to železo v taki obliki in tako vezano na druge spojine, da ga človeški prebavni organi ne utegnejo oprostiti in koristno uporabiti za človeško telo. Komu bi človek sedaj verjel, ali botram ali učencjakom.

Ne zaradi železa, pač pa zaradi nečesa drugega so v Ameriki v dobrih zadnjih petnajstih letih prav ponoreli za špinaco. Saj veste po velikih ameriških mestih, v naglici delajo, čestokrat jedo mnogo hrane iz škatel. In vsak trgovec pravi, da vsebuje jed v škatli vitamine, da ga vito (življenje) ne mine. Učenjaki so raziskovali špinaco in odkrili, da je skromna špinaca ne samo kapitalist železa, nego tudi vitaminov. A in C sta v veliki množini, B v manjši. Kako ljubijo Američani vitamine in po njih špinaco, vidimo, če vemo, da je bilo leta 1937 dvajsetkrat več površine obdelane s špinaco kot leta 1918.

Špinaca je skromna in pridna rastlina, želi le dobro, gnojno zemljo, ne preveč toplote in preveč sonca. Če je preveč toplo in sončno, ponori, zraste visoko, cvete in nič ni več z njo v kuhinji. Obiramo le liste. Spodaj ob steblo so drugični kot vrh stebela. Raste pa zelo hitro in vse leto. Dober vrtnar se je vsakih petnajst dni novo in ima kar naprej špinaco, ki mu nosi lep dobiček, kajti za špinaco nikoli ne manjka kupcev. Tudi v goratem svetu lepo raste, celo v višini do 2.000 m. V Franciji so opazili, da

raste v severni Franciji vse lepše kot pa v južni.

Vrtnarji so vzgojili nešteto vrst špinac. V glavnem jih ločijo po semenih. Za vrtnarsko in kuharsko rabo pa jih ločijo po velikosti listov, po okusu in pa po tem, kdaj katera vrsta bolje uspeva. Poznamo razne zimske in poletne vrste. Poletne vrste morajo biti odporne proti soncu, da ne ponore, ko čuti-jo toploto in sonce, zimske pa proti pozehi. Špinaco sejemo že jeseni in komaj skopni sneg, že imamo okusno zelenjavo.

Pravijo, da raste divja v Turkestanu, Perziji, Afganistanu; špinaca je napravila zmagovit pohod po svetu. V Evropo so jo zanesli španski Arabci. V Angliji so jo spoznali šele okoli 1538. v Združenih državah pa pred kakimi 150 leti.

PRAKTIČNI nasveti

Usnje izpiramo z vodno raztopino snovi, ki jo prodajajo pod imenom esale d'acetosellae (strupeno). Ta sol odstranjuje madeže, predvsem pa črnilne. Usnje loščimo s kremo za čevlje, lahko pa ga čistimo tudi s terpentinovim oljem, oziroma bencenom.

Posode iz aluminija zelo lepo osnažiš, če jih pereš v vodi, ki si ji dodala nekoliko kisa, olupke sadja in nastrgane limone. Potem odrgni posodo na notranji in zunanji strani z železno gobico.

Bele čipke umij v vrelem mleku, in jih nato splahni v vodi, v kateri si raztopila sladkor (na en 1 l vode dve žlici sladkorja). Zlikaj jih še vlažne in ne s pravročim likalnikom.

Elegantna športna bluza za hladne jesenske dni

Za naše najmlajše

Dvodelna oblečka iz roza volne za eno do dve leti starega otroka. Potrebujemo približno 200g volne in pletilke št. 2 1/2 X — belo, V — sinje, . — črno, d — desna, l — leva, z — zanka, v — vrstica

HLACKE; nasnuj za prednjik 21 zank in pleti 1 v. d. 1 v. 1. Na lični strani, kjer so same desne, snemaj za korak po eno zanko po prvih treh in pred zadnjimi tremi zankami 15 krat. V isti vrsti, kjer snemaš za korak, pa nasnuješ ob koncu vsake vrste 5 novih zank, dokler jih nimaš na pletilki 100. Naplella si torej od koraka navzgor 12 cm. Nato pleteš 6 vrstic v riževem vbodu (I, v.: 1 d. 1 l.; II, v.: kjer je d. pleteš 1. itd.), nakar pleteš nadaljnjih 12 vrstic na desno, toda tako, da prvih in zadnjih pet z. pleteš v riževem vbodu. Sledi spet celih šest vrstic v riževem vbodu in 12 v. kakor prej. Ko si naplella 20 cm od koraka navzgor začneš s pasom, ki ga pleteš 12 v. 1 d. 1 l. Potem snemi na vsakih osem z. po 2 (1 ovita, 2 skupaj) in pleti še 13 v. 1 d. 1 l., nakar pričneš pletj životec. Po 4 cm od konca pasu prični z riževim vbodom, samo 20 z. v sredini pleti desno. Po 12 vrstah snemi prvih in zadnjih 28 z. in nadaljuj za drugih 12 v riževem vbodu. V šesti vrsti napravi gumbnico po prvih in pred zadnjimi štirim zankami. Za gumbnico snameš 2 z., ki jih v prihodnji vrsti spet nasnuješ.

ZADNJIK: pleteš na isti način, samo da v zadnji vrsti riževega vboda na životcu snameš v sredini le 20 z., na obeh straneh pa pleteš na 12 z. naravnice dolge približno 12 cm. Oba dela sešiješ, nato

Kako si ohraniš svež obraz

Vzemi debelo, a ne prezrelo limono, olupki samo rumeno kožico, belo pusti in kuhaj v vreli vodi toliko časa, da se nekoliko zmečča. Pusti, da se popolnoma ohladi in si z nje zvečer temeljito odrgal obraz, ki si ga potem oplahneš z mlačno vodo in dobro obriseš. Videla boš, da na tak način lahko izvrstno nadomestiš milo, ki polti samo škoduje. Ako si boš vztrajno umivala obraz s tako limono, boš po nekaj dneh z veseljem opazila, da je koža postala vse bolj čista in mehka.

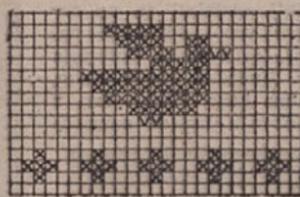
Limono hraniš na svežem prostoru. Če boš s tem naravnim lepotnim sredstvom zadovoljna, nadaljuj z njim in malo za obraz popolnoma opusti.

Svežo kožo tudi ohraniš, če si vsak večer umiješ obraz z vodo, v kateri si poparila peteršilj, lipov cvet ali kamilice, pa tudi navaden radič.

Prav tako je dobro, če si kožo zjutraj in zvečer natreš s kakršnim koli sadjem in pustiš sok na lice najmanj 10 minut, potem pa splahni lice z žilico svežega mleka. Počakaj spet nekoliko minut in si nato umij polt z vodo, ki si jo razmočila v rož. v. d. l.

Rožno vodo si lahko sama napraviš: cvetne lističe dišečih in močno razvevilih vrtnic dobro osuši, pa nje za 5 g listov pol litra vrele vode in pusti, da stoji nekaj dni, nato dodaj prav malo alkohola (da se voda ne pokvari) in 20 g glicerina. Po nekaj dneh rožno vodo že lahko uporabljaš.

Če pa imaš mastno kožo in zamašene znojnice, si odrgni polt z alkoholom, ki si mu dodala nekaj kafe.

pa napleteš 12 v. 1 d. 1 l. ob nožni odprtini. Vzorček našij z belo volno, v pas vdene bel svilen trak.

JOPICA: za prvo polovico prednjika nasnuj 50 z. in pleti 20 v. 1 d. 1 l. Nato pleti desno, samo rob, kjer pridejo gumbi, se pravi gumbnice, pleti 8 z. 1 d. 1 l. Po 2 cm pleti 6 v. v riževem vbodu le 10 z. ob robu pleti desno (glej sliko!). Po šestih vrstih napleli 12 vrst desno, samo navpični rob iz 5 z. pleteš v riževem vbodu, nato ponoviš 6 v. v riževem vbodu, potem pa snemi za navpičnim robom riževga vboda 15 z. za žepček. Posebej nasnuj 15 z. in napleli krpico visoko 22 vrst ter jo vlij, kjer si na prednjiku snela 15 z. Ko si naplella 15 cm jopice, snemi za rokavni izrez najprej 5 z., potem pa 2 krat po 1 z. Po 2 cm rokavnega izreza prični z ovratnim: vsako drugo vrsto snemi ob notranjem robu ovratnega izreza 13 krat po 2 z. Po petem snemanju premakni rob riževga vboda za 1 z. proli zunanji strani, dokler ne prideš do sredine ramena, kjer pleteš rob spet navpično. Napleli 11 cm rokavnega izreza, nato snemaj zanke ramena v 3 presledkih, samo rob ovratnika pusti nekoliko daljši. Drugo polovico prednjika pleteš prav tako, samo da napraviš 4 gumbnice na robu.

ZADNJIK: nasnuj 94 z. in pleti, kakor prednjik, samo desno brez vrst riževga vboda. Ko si snela zanke na ramenu, snemi naenkrat ostale zanke ovratnega izreza.

ROKAV: nasnuj 40 z. in pleti 18 v. 1 d. 1 l. Nato nasnuj 1 z. vsake 3 z. in potem še ob strani po 1 z. vsakih 8 vrst. Ko si naplella 18 cm, snemi ob straneh najprej 3 z., potem pa samo po eno, dokler ti ne ostane 12 z., ki jih snemi vse hkrati. Končane dele sešij in napravi na prednjiku iz bele angore vzorec, kakor kaže slika.

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

J. J. iz Trsta: Imam dve leti in pol starega sinčka, je zdrav, živahen in se lepo razvija. Opazila pa sem, da mu rastejo nožice rahlo navznoter (na X). Ker bi rada, da bi bil moj dečko lepo raščen, prosim za nasvet, kako naj bi mu to hibo odpravila.

Odgovor: Vaš otrok ima rahlitis, to je kostna bolezen, ki jo povzroča pomanjkanje vitamina D v krvi. Ker je otrok star že dve leti in pol, mu morate bolj energično pomagati, sicer bo prepozno. Dajte mu ribje olje ali še bolj pripravite, ki vsebujejo veliko količino vitamina D; istočasno pa pazite, da bo otrok, mnogo na soncu in na zraku, da bo užival dovolj zelenjave, sadja in rib. Če želite recept, pošljite vaš naslov s prošnjo.

Marija S.: odgovor pošlíte v prejšnji številki ljudskega tednika.

Z. A. Celje: Pojav belega perila pri ženski takoj po prvem občevanju da sumiti na znano spolno bolezen — kapavico. Ker pa je vaša zaročenka bila že večkrat pri zdravniku, čeprav ne omenjate, da bi jo pregledal v tem smislu in tudi ne poveste, da bi vi bili kdaj ožukeni s to boleznijo, moram to možnost izključiti. Je pa belo perilo znak vnelja notranjih spolnih organov, kar lahko privede, če preveč napreduje, do takih motenj, da moramo poseči po operaciji. Navadno pa poleg bolezni ni tako hudo, zlasti, če ji posvečamo nekoliko pažnje. Vsaka žena se lahko vsako jutro sama notranje izpira z lahko raztopino hypermangana, potem ko si je zvečer vložila v nožnico vložek iz ihtola. Treba je veliko potrpljenja in čistoče.

M. S. iz Sempolaja: Ob vetrovnih dneh mi postanejo oči modrikaste rdeče, veke mi otečejo in oči me bole še potem, ko sem ves dan v zaprti prostoru. Sem kratkovidna in nosim očala. Prav tako mi pordeče oči in otečejo veke, kadar jem zelo mastno in začinjeno hrano. Kako naj si pomagam?

F. C. iz Trsta: Kadar piha burja se mi po nogah, posebno nad kolonom napravijo zelo srbeče buncice in koža mi pordeči. Ko pridem v zaprt prostor, izginejo. Podobni izpuščaji so se mi večkrat napravlili poleti pri kopanju, ko sem prišla iz vode.

Odgovor: Vaše boleznijo so anafilatičnega značaja, se pravi, da se v našem organizmu pojavijo zaradi mraza, vetra ali določene hrane taki strupi, ki povzročajo raznovrstne pojave na koži ali na sluznicah (Vnetje očesne veznice pri M. S., koprivnica pri F. C.). Od te bolezni ozdravimo samo tako, če privadimo organizem na tiste snovi ali elemente, do katerih je dovzeten polagoma, začeniš z uživanjem minimalnih količin ali bolje z injekcijami nalašč pripravljene cepiva. Ker pa je v obeh vaših primerih to neizvedljivo, vam ne preostane drugega, kot da vzamete zdravila, ki pa učinkujejo samo, dokler jih uživamo. Če želite ime zdravnika, pošljite svoj naslov.

Dr. S. M.

MAJHEN PROSTOR bo videti velik...

- ... če pohištvo v sobi tako razpostavimo, da pustimo v sredi prazen prostor;
- ... če kote lahko izkoristimo za knjižne police;
- ... če stene svetlo pobarvamo;
- ... če ne obesimo na stene zelo velikih slik v okornih okvirih, ampak nekaj majhnih, nežnih slik v ozkih okvirjih;
- ... če ne zastiramo oken s težkimi, nabranimi zavesami.

Boraks

Čisti boraks tvori bele kristale, ki na zraku razpadejo. Ta snov služi v najrazličnejše namene. Ženski svet bo zanimalo predvsem to, da se poslužujemo za nego telesa raztopine boraksa ter raznovrstnih praškov, ki vsebujejo boraks.

Boraks je namreč razkuževalno sredstvo in nam služi tudi v farmaciji. To šibko razkužilo uporabljamo predvsem za izpiranje oči in grganje. V ta namen pripravimo 3% raztopino boraksa. Tako imenovana boraksova kozmetična mila vsebujejo 3 do 5% boraksa. Med kozmetične kopalne dodatke spadajo raznovrstne soli, vsebuječe boraks, ki jih raztopimo v vodi, v kateri se kopljemo. Tak dodatek je tudi čisti boraks, ki vsebuje nekaj dišav.

Nadalje uporabljamo boraks pri spajanju kovin ter pri izdelovanju stekla. Z dodatkom boraksa k drugim surovinam dobimo steklo, ki je dokaj odporno za toplotne spremembe. Na ta način so izdelana

laboratorijska stekla, v katerih lahko kuhamo razne tekočine. Z boraksom ter še nekaterimi drugimi snovmi izdelujemo emajl ter glazuro (osteklina) za prekritje keramičnih izdelkov. V strojarstvu n. pr. obdelujejo z boraksom živalske kože, preden jih stroje. Nadalje je boraks dobro pralno in čistilno sredstvo. Boraks je važen sestavni del nekaterih čistilnih snovi. Svetlo lakirano kuhinjsko pohištvo najbolje očistimo z mešanico uprašene krede ter raztopine boraksa.

Iz boraksa izdelujejo v kemijskih tvornicah neke soli, imenovane perborati. Te v veliki množini rabijo za različne pralne praške. Poleg tega pa se poslužujemo perboratov tudi za razkuževanje. Perborati vsebujejo namreč preko 10 odst. kisika; ta plin se prične razvijati, kadar pridejo perborati v stik z organskimi tekočinami. V taki okolici ne morejo živeti mikroorganizmi. Zato se poslužujemo perborata predvsem za razkuževanje ran. V zdravilstvu uporabljamo perborat skoraj v iste namene kakor vodikov superoksid. Mp.

NASVETI

Špinacni puding

Vmešaj 4 dkg presnega masla ali pa masti in 6 rumenjakov. Pari 30 dkg špinac in malo čebule v pol žlici masti, jo nato ohladi, sesekljaj ker daš k rumenjacom; dodaj potem 20 dkg namočenega in ožetega kruha, četrt litra smetane, malo drobno sesekljane peteršilja, zrna strtega česna, malo popra in žličico soli. Napravi iz 6 beljakov sneg ter ga rahlo primešaj. Deni testo v namazan z drobtinami potresen model in ga kuhaj v sopari 3 četrt ure; puding zabeli s presnim maslom in ga ponudi kot samostojno jed.

Špinaca s trdimi jajci

Tricetr štiri kg špinac operi, prevrli v slani vodi, odcedi, drobno sesekljaj in prepraži z žlico presnega masla in žlico zelenega peteršilja ter zmešaj s tremi trdo kuhanimi, seseklanimi jajci. Ponudj kot vmesno jed.

za tržaško kuhinjo

Piramida iz hrušk

Olupi 1 kg hrušk in jih skuhaj v malo vode, ki si ji dodala 4 žlice sladkorja. Neraskuhane odstrani z ognja in jih izoblikuj na krožniku v piramido. Potem napravi kremo iz 10 dkg čokolade, ki jo raztopiš v 3 žlicah vode, iz 2 dkg masla, 1 rumenjaka in 1 žlice sladkorja. Dobro premešaj in dodaj še sneg 1 beljaka. Kremo polij na hruške in ponudi mrzlo.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Najpogostejše vinske bolezni

Med najpogostejše bolezni, ki se pojavljajo pri naših vinih, lahko štejemo: vinski cvet ali kan, vlačljivost vina in pa cik vina.

Vinski cvet ali kan. Če niso sodi popolnoma polni in če je v njih vino z nizko alkoholno stopnjo (8 do 12%), se na površini naseli glivice, ki so kakor nekaka kožica bele barve, ki je spocetka zelo tenka, a se kasneje podebeli. Glivice te bolezni potrebujejo za svoj razvoj kisik, ki ga črpajo iz zraka v prostoru nad vinom. Glivice se začnejo razvijati in množiti. Da preprečimo širjenje te bolezni, moramo poskrbeti, da je sod poln vina. Če pa to ni mogoče, je treba prazen prostor v sodu napolniti z žveplenim dimom, kakor to storimo pri žveplanju praznih sodov. Glivice razkrajajo vino (alkohol) v vodo in ogljikov dvokis, uničujejo eter, prosto kislino, glicerol, torej vse snovi, ki dajejo vinu dober, harmoničen okus in moč. Pa ne le to. S temi glivicami so navadno pomešane tudi osetne glivice, ki spreminjajo vino v kis.

Da se vino ne pokvari, mora kletar zelo paziti, da so sodi vedno polni do vrha, da zrak nima dostopa vanje, tako da se na površju vina glivice ne morejo razviti. Če pa se vinski cvet po nesreči ali zaradi malomarnosti naseli na vino, ga je treba takoj odpraviti. V tak sod vtaknemo lij, ki ima tako dolgo cev, da sega v vino (pod njegovo površino). Skozi lij dolivamo toliko vina, da zraste vino v sodu do vrha vehe. Vinski cvet pride tako na vrh, ne da bi se pomešal z vinom. Ki smo ga dolili. Nato ga s čisto platneno cunjjo odstranimo in nato nalijemo na površino vina še nekoliko čistega cveta. Alkohol ne vlivajmo naravnost v vino, ampak počasi po dogi v sod.

Vlačljivost vina. Ta bolezen napada navadno bela vina, ki imajo nizko alkoholno stopnjo. Vina, ki imajo nad 2%, ne zbolijo za to boleznijo. Bolezen preprečuje tudi tanin. In prav zaradi tega, ker imajo bela vina manj tanina, in ker jih zelo malo ali pa nič ne pustimo vreti na tropinah, so tem boleznim tem bolj podvržena. Le redko se ta bolezen pojavi pri rdečih vinih; če pa se, je to znak, da je v rdečih vinih premalo kisline. Nadaljnja vzroka te bolezni sta visoka temperatura v kleti in slaba grozdje.

Bolezen poznamo po tem, da teče vino pri pretakanju kakor oja, da ne izgubi barve in je popolnoma čisto. Da ga obvarujemo te bolezni, je potrebno:

- Trgati grozdje, ko je docela dozorelo, s čimer imamo večji odstotek sladkorja in seveda nato alkohola;
- Če ni popolnoma dozorelo, je treba moč popraviti s koncentriranim moštom, tako da bo vino doseglo vsaj 12% alkohola;
- Pri vrenju mošta s tropinami je treba grozdje poprej orobkati;
- Če ta bolezen določena vina rada napada, je prav, da vinu dodamo 15 do 20 g tanina iz grozdnih pešk. Če imamo sveže in zdrave grozodne peške, obesimo v sod vrečico s peškami (50 do 100 g na vsak hl vina) in jo pustimo v njem, da izvleče alkohol tanin iz pešk.
- Vina je treba pri vsakem pretakanju dobro zažveplati. Zveplav dvokis prepreči razvoj glivic. Če vina ne pretočimo in se bolezni bojimo, dodamo vsakemu hl vina 15 gramov kalijevega bisulfitu;
- Prvo pretakanje je treba izvršiti v novembru.
- Ako je bolezen že razvila, je treba vino najprej pretočiti tako da se kolikor mogoče dobro stolče. Takemu vinu dodamo na vsak hl, 10 do 15 g ribjega kisleja 10 dni pozneje pa pretočimo vino v razveplan sod.

Cik vina ali cikasto vino. To bolezen poznajo naši kletarji prav dobro. Navadno poslano vino cikasto poleti, vendar se ta bolezen večkrat pojavi tudi pozimi. Pri nas

povzroča veliko škodo in je zelo nevarna.

Da se obvarujemo te bolezni, se ravnajmo po naslednjih navodilih:

- Predvsem moramo že ob trgatvi odbrati slabo grozdje od dobrega.
- Posoda, ki jo rabimo ob trgatvi, mora biti zdrava in ne cikasta.
- Kadi ne smemo preveč napolniti, da se trop pri vrenju ne dvigne čez rob posode. Na ta način se namreč skisa in pride pri stiskanju v vino, nakar se v njem razvije bolezen.
- Ko je vino docela prevreto in se je očistilo ter je pripravno za pretakanje, moramo sod, ki ga bomo napolnili z vinom, prav zažveplati.
- Ko se prično naše kleti spomladaj ogrevati, moramo vinu v sodih na vsak hl dodati vsaka dva meseca po 5 g kalijevega sulfita.
- Sodi morajo biti stalno polni in dobro zamašeni.

Le če bomo ravnali tako, bo vino ostalo zdravo.

Kdo povzroča prav za prav to bolezen? Povzročja jo glivica, ki se imenuje «Mycoderma aceti» in ki spreminja alkohol v osetno kislino in vodo. Osetna kislina se pri toploti 15 do 25°C naglo razvije. Če se je bolezen že pojavila, je mogoče vino popraviti, a treba ga je čim prej prodati.

Za zdravljenje cikastega vina nam služijo posebni stroji, tako i-

menovane pasteurizirane priprave. Teh se lahko poslužujejo le velike zadržne kleti, kajti so zelo drage in komplicirane.

Pri manjših množinah bi lahko ozdravili vino tako: V prazen kotel postavimo pokonci odprte steklenice, do vrha napolnjene z vinom, ki ga je treba ozdraviti. V kotel nalijemo nato toliko vode, da sega steklenicam skoraj do vrha, in pod njim nato zakurimo. V eno steklenico postavimo toplomer, tako da lahko nadzorujemo, kdaj je temperatura v steklenicah dosegla 65°C. Ko smo to opravili, vzamemo steklenice iz kotla, jih zamašimo in postavimo v kraj, da se ohladijo.

Na ta način smo bakterije uničili, nismo pa še opravili vsega dela. V vinu je še vedno ostala osetna kislina, ki se je v njem razvila in daje vinu slab okus.

To kislino je treba nevtralizirati, in sicer na ta način: Vzemimo tri steklenice po en liter istega vina! V prvo nasujemo 1/3 ogljikovo kislega apna (carbonato di calcio), v drugo 2/3 apna, v tretjo pa 1 gram. Ko se je vino v nekaj dneh očistilo, poskušamo, četero vino v steklenicah najbolj ustreza naravnemu vinu. Če je na pr. vino v prvi steklenici najboljše, bomo količino ogljikovo kislega apna, ki smo ga dodali temu vinu (1/3 grama) pomnožili s 100. Tako dobimo množino, ki jo porabimo, da nevtraliziramo 1 hl vina (torej 33 gr.).

Kakor vidimo, je za našega vinogradnika tako zdravljenje cikastega vina precej zamotano in pri večjih količinah vina skoraj neizvedljivo. Če se lotimo zdravljenja

vina prav ob trgatvi, bi bilo priporočljivo, da cikasto vino prevremo na tropinah, ko smo mošt že odtočili. Na sveže tropine natočimo cikastega vina, ki mu dodamo še nekaj mošta, da bolje zavre.

Drugače je spomladi, ko nimamo tropin. Takrat si lahko pomagamo s suhim grozdem, ki ga kupimo v trgovini. Najprej namočimo suho grozdje (cibibe) v vodi, da se jagode napnejo, potem jih zmekčamo in postavimo na toplo, da začno vreti. Ko smo na ta način izžvali vrenje, vse skupaj vlijemo v sod cikastega vina. Da bodo glivice bolj aktivne, dodamo cikastemu vinu še nekaj prekuhanega sladkorja. Tako bo zavrelo tudi cikasto vino. Ko zavre in se očisti, ga pretočimo v zažveplan sod ter skrbimo, da ga čim prej razprodamo.

Nekateri svetujejo naslednji način zdravljenja:

Na vsak hl cikastega vina vzamemo po 1,5 do največ 2 kg pitavnih kostanjev, ki jih olupimo in vržemo v sod. Bolje je vzeti manjšo količino kostanjev, ker sicer utegne vino dobiti duh po kostanjih.

Drugi pa zopet svetujejo, da vzamemo na vsak hl cikastega vina po 20 do 24 zdravih orehov. Jedra segrejemo v ponvi, pri čemer pazimo, da se ne vnamejo. Žlico jih potem nasujemo v sod s pokvarjenim vinom in sod dobro zamašimo. Pri tem treba paziti, da se dim iz tlečih jedrc ne porazgubi. Vino je treba nekoliko premešati. Po petih dneh je treba vino pretočiti v dobro zažveplan sod. Če pri prvem takem poskusu ne dosežemo zaželenega uspeha, proces ponovimo.

Pobiranje in slačenje koruze

Razen vinske trte ni pri nas rastline, katere pridelek bi naši kmetovalci z večjim veseljem spravljali kakor ravno koruzo.

Pač nič čudnega, če posvečajo naši ljudje koruzi toliko važnost, saj jo vendar vsak kmet seje po nekaj njiv. Posebno v revnejših kmečkih domovih je od koruze odvisno, ali bo imela družina čez zimo dovolj polente.

Naši kmetovalci pridelujejo koruzo že dolga desetletja. Mislim, da ne bo škodilo, ako podam nekoliko navodil in pripomb, kako spravljamo koruzo in kako uporabljamo zrnje kakor tudi ostale dele koruzne rastline.

Koruzo zori precej neenakomerno, nekateri storži prej, drugi pozneje, a celo na enem in istem storžu je zrnje na spodnjem debelejšem delu storža prej zrelo kakor na vrhu. Koruzo pa ima to dobro

lastnost, da lahko ostane brez škode na polju še dalj časa potem, ko je dozorela, ko je listje porumenelo in se je začela kožuhovina sušiti, a je zrnje otrdelo.

In prav dejstvo, da je pri koruzi zrnje pokrito in zavarovano pred vranami in drugimi škodljivci s kožuhovino, nam omogoča, da smemo spravljatje koruznega pridelka odložiti, ako nam primanjkuje časa, ali delovnih sil. Zato bomo pravčasno opravili predvsem ona dela, kjer je odlašanje nemogoče, koruzo pa bomo spravljali, kadar nam bo dopuščal čas. Seveda odlašamo samo v primeru, če ne bomo na koruzišče sejali letošnje jesen kakšne ozimine.

Odlašanje s spravljanjem koruze ima pa vendar to slabo stran, da krmnska vrednost koruznice, to je koruznih stebel in listja, z vsakim dnem, ko jo pustimo na njivi, pada.

Trdijo, da je krmnska vrednost koruznice, ako jo spravimo takoj, ko storži dozore, enaka krmilni vrednosti sena; če pa pustimo koruznico še en teden dalj na polju; je krmilna vrednost komaj še enaka krmilni vrednosti ovsene slame, a s časom izgubi koruznica, če jo predolgo pustimo na njivi, vsako krmilno vrednost in je uporabna samo še za steljo.

Skoraj v vsakem kraju spravljajo koruzo na svoj način.

1) Ponekod na primer porežejo stebila koruznih rastlin tik nad storži, čim koruzna začne nagibati k zoritvi. Porezane gornje dele stebel pokrimjo sveže; v tem primeru krmnska vrednost koruznice najbolj izkoristimo. Nasprotno pa je jasno, da trpi pridelek zrnja na količini in kakovosti, ako porežemo že zeleno listje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Uporaba grozdnih tropin za krmo

Grozodne tropine lahko izkoriščamo na več načinov. Lahko kuhamo žganje iz njih, izločujemo sladkor in alkohol ali pa pripravljamo pitjot. Ko izrabimo tropine za pitjot, jih uporabimo še za kis. Ker pa večkrat primanjkuje krme, pokladamo tropine živini.

Kakšno krmilno vrednost imajo prav za prav grozodne tropine? Sveže drugačno kot žgane. Sveže tropine vsebujejo povprečno po 6 odst. beljakovin, 4,5 odst. maščob in 20,8 odst. ogljikovih vodikov (škrobnih sestavin). Ker pa niso te snovi v celoti prebavljive, jih živali popolnoma ne izkoristijo; prebavijo le polovico beljakovin, tretjino maščob in dve tretjini škrobnih sestavin, tako da pridobi žival od 100 kg svežih tropin 3,3 kg beljakovin, 1,5 kg maščob in 12,5 kg škrobnih sestavin. Iz teh izkoriščajo predvsem sladkor.

Zgane tropine imajo drugačen sestav. Pri žganjekuhi namreč izžigeta iz tropin alkohol, ki je kemično spremenjen grozdn sladkor in voda. Sladkor je v bistvu škrobnina sestavina in bo zato v žganih tro-

pinah manj škrobnih sestavin. Ker pa izgubijo žgane tropine v primeru s svežimi tudi skoraj vso vodo, se njih koristne sestavine relativno vendarle povečajo. Zato bo v njih sorazmerno več beljakovin in tudi več maščob. Poleg tega postanejo spričo znatne toplote (najmanj 90 stop. C) prebavljive tudi nekatere maščobe, ki jih pri nižji toploti živali ne morejo raztopiti in prebaviti. Prav tako se zviša tudi prebavljivost beljakovin.

Glede na to imajo žgane tropine 7,8 odst. maščob in 16,8 odst. škrobnih sestavin, od katerih prebavijo živali lahko dve tretjini beljakovin, polovico maščob in dve tretjini škrobnih sestavin. Tako pridobijo živali iz 100 kg žganih tropin 4,7 kg beljakovin, 3 kg maščob in 10,1 kg škrobnih sestavin. Pomislimo, da vsebuje dobro travniško seno 5,7 odst. prebavljivih beljakovin, 1,2 odst. maščob in 24,2 dost. prebavljivih škrobnih sestavin. V splošnem so torej tropine slabša krma kakor seno, vendar boljša kakor slama, tudi ovsena ali ječmenova.

Seveda ni mogoče povsod naen-

krat porabiti tropine za krmo; če pa z njimi ne ravnamo pravilno, se nam pokvari; največkrat splesnijo ali pa se skisajo. Plesnive ali skisane tropine škodijo živali zaradi osetne kisline in jih zato ne smemo uporabljati.

Kako jih hranimo? Prav tako, kakor jih hranijo naši vinogradniki za žganjekuho. Naložimo jih v čebre, paziti pa moramo, da ostane med njimi čim manj zraka. Zato jih stlačimo ali kako drugače stisnemo. Najbolje je, da eden tropine naklada, drugi pa tlač. Ko je posoda dovolj napolnjena ali pa ni več tropin na razpolago, zamažemo njih površino z ilovico, tako da ne more prosti zrak do tropin. Z ilovico je treba zamazati tudi vse razpoke na posodi. Pokanje ilovice znatno omejimo, če vrh nje nasujemo plast drobrega peska.

Pri krmiljenju moramo paziti, da ne pokladamo preveč tropin hkrati. Izkušnje so pokazale, da koristi goveji živini le okrog 8 kg tropin na dan, ovcam in kozam po 1,5 kg, konjem po 7 kg, svinjam po 3 kg tropin dnevno. Se bolj bodo tropine koristile živini, ako jih pomešamo z drugo krmo, kakor s senom ali z otrobi. Koristno je dodajati tropinam tudi nekaj soli, in sicer goveji živini po 20 do 30 g na dan, konjem po 12 do 16 g, svinjem po 3 grame.

NOVA DOBA

novega vinogradništva

Naši kraji poznajo že iz davna dobro razvito vinogradništvo. Trina uš, ki se je v prejšnjem stoletju pojavila pri nas, mu je prizadejala tako ogromno škodo, da se je le z velikimi težavami zopet izboljšalo. Pred prvo svetovno vojno so naši kraji sloveli povsod po svojih dobrih vinih, posebno sta bila znana refošk in moškata.

25 let italijanske okupacije je bilo za naše kraje skoraj nova trina uš. Italijanska vina so uspešno izpodrivala domači pridelki in vinogradništvo je jelo propadati. Fašistična Italija, ki se je pripravljala na imperialistično vojno, ni ničesar poduzela za zaščito našega vinogradništva, marveč je stremela za tem, da naše vinorodne kraje spremeni v žitorodne.

V povojnih letih se je pa vinogradništvo zopet razmahnilo, le da je način obdelave ostal isti, kot je bil pred 100 leti. Vinogradnikom primanjkuje sredstev za popolno obnovo vinogradov. Več živahnosti so v obnovo vnesle Kmečke obdelovalne zadruge, ki so začele z obnovo v velikem obsegu. Le da obnovo po starih metodah ne bo prinesla nobenega stvarnega napredka. Obnovo lahko izpeljemo le z uvedbo novega načina dela, z rabo najmodernejših agrotehničnih sredstev, ki bodo obdelavo pocenila. Le tako se bo proizvodnja izplačala ter obnesla.

Ni samo način dela, ki vpliva na uspeh vinogradništva, marveč tudi vrsta trt, ki jih sadimo, odnosno cepimo. Pri sestavi gospodarskega načrta za bodoče leto morajo Kmečko obdelovalne zadruge dobro premisliti, kako bodo uredile obnovo vinogradništva. Mislim, da bo vsakakor treba dati prednost tradicionalnim vrstam, kot sta refošk in moškata, čeprav so se pokazale druge vrste kot malvazija, burgundec in rizling plodonosnejše. Navadno, zavreči ne bomo smeli nobene vrste.

Vzporedno z razvojem vinogradništva gre tudi kletarstvo, ki je odločujoče pri tipizaciji vina. Bujsčina ima že več večjih klet, ki že nekaj let uspešno delujejo. Tudi podjetje «VINO» gradi sedaj v Koprju veliko moderno klet.

Za dober in trajen uspeh vinogradništva se je treba postaviti na stališče mehanizacije obdelovanja vinogradov. Zato so pa potrebna večja zemljišča, ki jih lahko nudijo samo Kmečko obdelovalne zadruge, široko zasejane trte, tako da se med njimi lahko premika traktor s plugom ali brano.

Ze samo rigolante zahteva večje površine in delo v delavskih skupinah. Vrtati je treba najprej čim globlje luknje s kompresorji za razstreljevanje tal. Organizacija teh skupin morajo prevzeti strojne poslaže ali pa Zadržne poslovne zveze. Ker se te skupine selijo iz kraja v kraj morajo imeti na razpolago prevozna sredstva za orodje in material. Po miniranju izravnavajo zemljišče z buldožerjem.

Rigolnim plugom izravnavajo zemljo 100 cm globoko in nato z brano crahljajo, nakar trte sadijo v razdalji 2 m oddaljenih vrst ali redov.

Kakor pri vsakem poljedelskem delu, tako je tudi pri vinogradništvu uspeh dela odvisen od zmanjšanja stroškov; te pa lahko zmanjšamo, če pri obdelavi rabimo stroje in druga agrotehnična sredstva, ki nam jih nudi moderna tehnika. Ta način dela bo revolucioniral naše vinogradništvo; ta revolucija je nujna, če se hočemo pomakniti iz 100 letne zaostalosti in če hočemo dvigniti življenjsko raven naših vinogradnikov. Cok Stanko

Obvestilo

Obveščamo kmetovalce-dvoletnike, da vsa dvoletniška dovoljenja, katerih veljavnost poteče v oktobru, katembru in decembru t. l., ostanejo veljavna za prehod na zemlji FLRJ vse do 31. decembra t. l.

Brez izjeme pa morajo biti dvoletni dovoljenja predložena med 15. in 31. decembrom 1949 uradu kmetijskega nadzorništva v ulici Roma 20/7, da se obnovijo za leto 1950.

Dolgo, mračno četrstoletje fašizma je za nami. Več kot 4 leta so že minula, kar je končala vojna, in dve leti tega, kar živi polno življenje jugoslovanska cona STO-ja. Da je to življenje novo, plodno nam priča že druga gospodarska razstava Istrskega okrožja. In kako bi tudi drugače: saj so podani zdravi temelji, zdrava podlaga za pravičen in smotrni razvoj. Vsak razvoj pa mora biti skladen, če hoče uspevati. In tako v Istrskem okrožju tudi kultura ne more biti pastorek, ne more biti zapostavljena, kot je bila nekaj. Tako smo lahko pred nekaj dnevi preko lastne radijske postaje poslušali enega najboljših zborov v Srednji Evropi — zbor Slovenske filharmonije iz Ljubljane.

Res je: Istrsko okrožje samo danes še ne premore takega zbora, pa je tudi nemogoče. Kultura je najbolj zapleten družben proces. Pravimo, da je kultura nadgradnja celotne gradnje rasti človeške družbe. Zato bo prav, če si nekoliko ogledamo kakšen je ta zbor in kako je prišlo do njegove ustanovitve. Da nam postane to bolj razumljivo, moramo poseči malo nazaj.

Splošno je znano, da smo Slovenci glasbeno zelo nadarjeni narod. Dejstvu, da sega ta nadarjenost prav v širino, v najširše plasti ljudstva, je eden izmed dokazov ta, da prepeva naš narod troglasno skoraj po pravilu, mnogokrat tudi četverglasno, najdemo pa tudi predele, na primer na Koroškem, kjer slišimo peteroglasno petje. V tem smo Slovenci verjetno edinstveni med vsemi narodi na svetu.

Dalje je geopolitični položaj naše zemlje izrazil: naše ozemlje leži na prehodu med dvema starima kulturnima področjima: med Italijo in Nemčijo. Ze v 16. in 17. stoletju se je vršilo posredovanje med obema kulturnima predeloma čez naše kraje. Italijanske operne grupe so preko slovenskega ozemlja hodile gostovat v Nemčijo in Severovzhodno Evropo. Seveda so se pri tem ustavljale v naših krajih: to je v Trstu in Ljubljani. To je imelo svoj vpliv na razvoj kulture na Slovenskem. Tako je zanimivo, da je imela Ljubljana prej operne predstave kot Pariz. Se bolj značilno je pa dejstvo, da se je v Ljubljani že leta 1702 osnovala «Academia Philoharmonicorum» v okviru «Academiae Operosorum» in je tako druga po nastanku v Srednji Evropi. To vse priča, da je bilo kulturno življenje v Ljubljani in drugih večjih mestih Slovenije razmeroma močno razgibano. Seveda se to življenje ni razvijalo enakomerno, temveč je imelo svoje viške in padce. Tako na primer je močno padlo v času Napoleonovih vojn, pa se spet dvignilo v času francoske okupacije — Napoleonove Ilirije. Ponoven dvig je bil v letih okoli ljubljanskega kongresa (1821). V Ljubljani je bilo ves ta čas stalno operno gledališče in orkester, ki ga je vodil Gašpar Mašek. Zanimivo pa je, da do takrat umetnega zborovskega petja, ki je sicer tako značilno za nas Slovence, še ni bilo. Zbori so začeli nastajati in rasti šele po letu 1848 — pomladi narodov. — Do ba narodnega prerajanja je zahtevala večje širine, ki se jo da najprej doseči s čim bolj množičnim zborovskim petjem. Dalje so zborovske pesmi prikladnejše za narodno buditeljsko delo, kakor orkestralna glasba, prav zaradi besedila pesmi.

Od tega časa naprej zaznamujemo stalnejšo in solidnejšo rast slovenskega kulturnega življenja. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so ustanovili Glasbeno Matico v Ljubljani, ki je postala kmalu središče vsega slovenskega glasbenega življenja. Glasbena organa Glasbene Matice sta zbor in glasbena šola. Iz šole je izšlo mnogo znamenitih delavcev, predvsem pevcov. Matej Hubad pa je dvignil zbor Glasbene Matice v začetku tega stoletja na svetovno višino. Tudi založba Glasbene Matice postaja vedno bolj važen faktor, saj odslaj lahko priobčujejo slovenski skladatelji svoje skladbe doma. V Ljubljani je začel svojo pot svetovno znani dirigent Vaclav Talich. Za časa njegovega bivanja v Ljubljani so ustanovili v Ljubljani tudi Slovensko filharmonijo — to je simfonični in operni orkester. Toda zaradi finančnih političnih težav Slovenci niso mogli držati tega orkestra več kot 5 let in sicer od leta 1807-1812.

Poleg teh dveh slovenskih glasbenih skupin je imela Ljubljana

NAZAJ V NAFTALIN

NOVELA Napisal: SLAVKO KOLAR

Ilustriral: IVO REŽEK

Odkar je izbruhnila vojna in z njo vred vse zlo, je ona često globoko obžalovala, da ni njen mož postal vsaj general, se samo zaradi časti in položaja, temveč še bolj zato, da bi mogla z obema rokama deliti protekcije, reševati ljudi iz bede, tako pa ji je uspelo samo nekaj prošelj za oprostitev, nekaj dopustov in premestitev.

Ko se ji je Ketty tako potožila, se je seveda takoj vznemirila, a se v prvem trenutku ni mogla spomniti, kako bi pomagala temu nesrečnemu šoferju. Z ustaši je namreč imela zelo slabe zveze. V glavnem so bili ti itak banda, ki ni spadala v «boljšo družbo».

Toda nenadoma ji je šinila v glavo neka misel in zaprosila je Ketty, naj ji na listek napiše ime, priimek in ostale podatke. Storila bo vse, prav vse.

Ko je naposled nekoliko utrujena, prijetno utrujena, obenem pa osvežena, s čudovito urejeno novo pričesko, samozavestno in v svesti si svoje zrele lepote, v svesti si, da je danes «comme il faut» ob najslajših «kistijantih» odšla na ulico, je bila ravno enajsta ura. Najugodnejši čas za obiske!

Odločila se je že v salonu. Takoj bo šla do Klokočijevih in tam napravila vse, kar se bo dalo, da Ketty na ljubo pomaga temu nesrečnemu, ki morda tudi malo sam kriv, sedi v zaporu pri tistih krvnikih. Klokočki — ali oče ali sin, vplivna sta sedaj oba — ji morata pomagati. Morata! Kajti ona je vajena, da ji prošelj nihče ne odbije.

Sicer pri Klokočijevih že dolgo ni bila. Kot da bi se prijateljski odnos med obema družinama v zadnjem času malo ohladil, odkar so nomreč Klokočijevi popolnoma zaplavali v ustaške vode.

Dr. Josip Klokočki je bil eden izmed uglednejših zagrebških advokatov, sposoben, spreten in podjeten človek, nikdar pa tisto, čemur se je reklo «veliki Hrvat», zato pa je bilo tembolj čudno, da je sedaj postal prijatelj ustašev. On se ni bavil z rodoljubjem — kakor se je sam izražal — temveč z resnimi posli in je v glavnem bil v dobrih odnosih z vsemi režimi, pri tem pa večje in oprezo pazil, da se ne zameri niti opoziciji. Držal se je močnih bank in se zival v dobičkonosna podjetja.

Njegova žena Irena, prijateljica gospe Melite že iz mladih dni, je bila odlična dama iz bogate in vidne zdravniške družine in politika ji je nekoč bila deveta briga. V svojem srcu je vsekakor nosila več zagrebškega kot hrvaškega patriotizma. Toda še kot dekle, tam med leti 1918 in 1920 je bila velika Jugoslovanka, ena izmed tistih Zagrebčank, ki so se navduševale za tedanjega kraljeviča — regenta Aleksandra in sanjale (povsen tajno, seveda), da bo morda prav ona tista Hrvatica, ki jo bo Aleksander zaradi narodnega edinstva vzel za ženo. Kasneje, ko se ji je Aleksander izneveril, s tem da se je oženil z romunsko princeso, se je popolnoma prozaično poročila z advokatom. Toda svojemu prvorojencu je vendar dala ime Aleksander, ali kakor so mu ljubkujoče rekli, Saco. Zdaj je ta Saco že velik pobalin, študent prava, ki mu še ni uspelo napraviti niti enega izpita, temveč je junaško vstopil v ta strašni PTS. Tukaj je naglo napredoval do nadporočnika in se s hudobijami proslavil daleč naokrog. O njem pripovedujejo grde stvari. Sama gospa Melita se spominja neke izpovedi, za katero je danes Klokočijevim žal, da so jo izrekli in katere ona ne bo nikdar mogla pozabiti.

Ko je pred pol leta, tam neke februarja, slučajno prišla — zgodaj zjutraj, še preden je šla na trg — k svoji prijateljici Ireni, jo je našla vso objokano, obupano in skručeno. Kakor da je bila vsa hiša polna groze.

— Kaj se je zgodilo, za božjo voljo?

— Ah, ne vprašuj!... Ne vprašuj! — je zaihtela gospa Irena. Naš Saco je... Ne, to ni mogoče povedati!

— Jezus-Marija, kaj je padel?

— Skoraj bolje bi bilo, da je padel — je zastokala Irena — kot da je prišel tako daleč. Pomisli, draga Melita, kaj sem dočakala, moj sin, moj otrok, moj Saco je postal krvnik!... Kolje... ljudi!... Taka sramota!

In pri tem je gospa Irena, sicer vesela, živahna in ne ravno sentimentalna žena bridko zajokala.

Prejšnjo noč je njihov xaco (ki sedaj spi tam zadaj v svoji sobi) prišel z nekega «vojnege pohoda» ves blaten, krvav in pijan. Uniforma in krasni rumeni škornji vse je bilo oškropjeno s krvjo, nož je imel krvav preko ročaja, a na prstih, na rokah (— na rokah! — je stokala mati) je lepela kri, človeška kri. On, Saco, si je del kapo postrani, se opotekal po sobi in se tako, pijan od žganja, in vina, od divje vožnje in verjetno tudi od človeške krvi, bedasto smejal.

— To smo jih klali!... Brez pardona, brez izbire, po vrsti... ko teleta!

— Tudi ti si klal?... Ti?

— Da, poslušno javljam, jaz s to roko in s tem nožem!... O-ho-ho, stvar je prav enostavna!... V ostalem imam svoj «grif»! — Temu pravimo pri nas «Saca-grif»!...

Mati je omedlela, oče pa je zakričal: — Močci, bedak, ničvrednež!... Sram te bodi, pa se še hvališ s tem!

— Tata, oprost, toda jaz opravljam svojo ustaško dolžnost!

— Moraš mar ti sam klati? Kaj ni za ta posel dovolj drugih razbojnikov, kaj ni dovolj tistih liških in bosanskih pastirjev in zagrebških žicarjev, da si ti kot častnik, otrok neke ugledne rodbine, sam s krvijo skruniš roke! Pa to je strašno!... Ne, to je preneumno, «einfach zu dumm!»

O prvem koncertu slovenske filha

še glasbeno društvo «Leibacher Philharmonie», ki je bilo v nemških rokah. To društvo je imelo, seveda, vso materialno podporo od vladajočih nemških krogov, je pa kljub temu samo životarilo, saj ni imelo na kompaktnem slovenskem ozemlju dovolj dotoka

Vse to razmeroma razgibano glasbeno življenje pa je nasilno pretrgala prva svetovna vojna. Po vojni so se politične razmere seveda popolnoma izpremenile, saj je vso oblast dobi v roke slovenski meščanski stan. Toda zgodilo se je nekaj navidezno čudnega in nepričakovanega; domača buržoazija, ki je v stari Avstriji podpirala slovensko umetnost, tudi glasbeno, je po vojni odrekla svojo pomoč mladi slovenski kulturi.

Vendar je stvar popolnoma razumljiva, če jo nekoliko globlje pogledamo. V bistvu meščanski stanu ne gre nikoli za pravo ljudsko kulturo. Pred prvo svetovno vojno, takrat ko se je slovenska buržoazija borila proti nemški za svoj obstoj, se je posluževala kulture le za dosego svojih namenov: za osvojitve gospodarskih pozicij.

Po vojni pa, ko je Avstrija razpadla in je nastala Jugoslavija, meščanstvu kultura ni bila več potrebna. In tako je ni več podpirala. Pa ne samo to, še več: po oktobrski revoluciji, ki je odmevala tudi v novi državi, je delovno ljudstvo vedno bolj začelo spoznavati pravi položaj in vedno glasneje je zahtevalo svoje pravice. Tako je buržoazija začela celo naravno ovirati to, kar je prej podpirala. Res je, da vseh kulturnih pridobitev ni smela odpraviti zaradi neke navidezne demokracije, toda vsi oni, ki so hoteli biti deležni kulturnega življenja, ker jim

je bila kulturna življenjska potreba, so morali biti oster boj za rast kulture. In ker vsaka napredna misel zmaguje, so se tudi slovenske kulturne ustanove vendarle razvijale, čeprav pod težkimi pogoji. Tako je v Ljubljani in v nekaterih drugih večjih mestih Slovenije še vedno delovala Glasbena Matica. Toda njen zbor se ni nikoli več dvignil na tisto višino, na kateri je bil prej. V Sloveniji je bilo tudi več stalnih gledališč: Opera in Drama v Ljubljani ter v Mariboru. Toda ta gledališča so se borila z velikanskimi finančnimi težavami, ki so imele svoje posledice v programski politiki: vedno bolj se je šopirila na slovenskih odrih tuja opereta. Dostop v gledališča in v koncertne dvorane je imelo samo bogato meščanstvo in trgovci. Ti pa po večini za pravo umetnost ne morejo imeti smisla. Tako se je morala vsaj do neke mere programska politika ravnati po njihovem okusu. Tudi glasbene šole so imele težko stališče, ker jih država, to je vladajoči razred buržoazije, ni hotel v potrebni meri podpirati. Vpeljali so visoke šolnine, ki so onemogočile dostop nepremožnim slojem do poštene glasbene izobrazbe.

Izven teh ustanov, ki bi nujno potrebovale pomoč države so pa začele rasti nove organizacije, predvsem iz vrst delavskega razreda in iz vrst zavedne, napredne delovne inteligence. Tako nastajajo po vseh krajih Slovenije mnogoštevilni pevski zbori in godbe, ki dajejo odslej glavne kadre glasbenikov in umetnikov sploh. Toda težave, s katerimi se borijo ta društva, so ogromne: neprestano jim je za petami policija, ki razganja njihove koncerte in kulturne prire-

ditve, ki razpušča društva in z ukrepi, ki jih dobro pozna in rad uporablja vsak kapitalistični sistem, otežkoča kulturno delo. Toda če se ljudstvo prebudi, mu z ničimer ni več možno do kraja vzeti besede. V borbo krepke počejejo tudi mladi umstveniki. Predvsem treba tu omeniti Akademski pevski zbor, ki je pod poštvovalnim in izredno večjim vodstvom Franceta Marolta zopet visoko dvignil kakovost slovenskega zborovskega petja. APZ je odigral posebno važno vlogo: zbral je okoli sebe vse poštene ljubitelje glasbene umetnosti, določil razvojno smer slovenske umetne glasbe, postavil našo narodno pesem na zanjo dostojno mesto in poživil dejavnost naših skladateljev. Ponovno je dvignil slovenski narodni ponos in samozavest, obenem pa vzgojil celo vrsto odličnih pevcev. Seveda, ta zbor ni bil edini, ki je imel uspehe, saj je poleg njega delala še cela vrsta drugih pomembnih zborov in društev.

Koliko napredne in narodne zavesti je imel APZ, nam priča dejstvo, da je v času fašistične okupacije Slovenije, skoraj ves zbor pristopil k Osvobodilni fronti, večina tovarišev je vstopilo v vrste borcev Narodno osvobodilne vojske, kjer jih je mnogo tudi žrtvalo svoja mlada življenja za rešitev slovenskega narodnostnega in socialnega vprašanja.

V času okupacije se je na slovenskem nehala prav za prav vse kulturno delo, društva in zbori so bili razpuščeni ali so se pa sami razšli. Le v partizanskih edinicah se je pod posebnimi pogoji razvijala naša kultura. Na slovenskem ozemlju sta bila vidna posebno dva zbora: Invalidski pevski zbor in

zbor primorskih Slovencev «Srečko Kosovel». Ta je ponesel našo lepo pesem po vsej Evropi. Gostoval je med vojno in po vojni v Južni Italiji, Albaniji, Bolgariji, Češkoslovaški, Svici, Belgiji in Franciji. Vodil ga je mladi in nadarjeni dirigent Rado Simoniti, ki je sam izšel iz vrst APZ.

Po končani vojni, ko je nova Titova Jugoslavija z uspehom začela stopati v socializem, se je vprašanje naše kulture iz temeljev izpremenilo. Ni si namreč možno misliti socializma brez vseh pogojev za največji razvoj kulture. Saj pomeni socializem borbo za največje dobrine človeštva, in med temi zavzema kultura častno mesto in je bistveno za vse javno življenje. Treba je bilo, kljub težavam obnove izgradnje socialistične domovine, postaviti vse temelje za rast kulture. To pa pomeni tudi: izdatno podpred vsa že obstoječa gledališča in ustanoviti nova, izboljšati glasbeno šolstvo v globino in širino ter ustanovljati nove kulturne institucije. In tako je nastala tudi Slovenska filharmonija. To je državna ustanova, ki ima svoj lastni simfonični orkester, svoj lastni mešanji zbor, pionirski zbor, svojo založbo in svojo koncertno poslovalnico, ki prireja razne koncerte po vsej Sloveniji.

Zbor je sestavljen iz najboljših elementov APZ in zbora «Srečko Kosovel». Pritegnjeni pa so seveda tudi drugi kvalitetni, predvsem pa mlajši pevci.

Njegov dirigent je RADO SIMONITI, ki je vodil partizanski zbor «Srečko Kosovel» Čprav zbor ne obstaja še niti dve leti je vendar njegova kvaliteta že tolikšna, da ga lahko mirno primerjamo z najboljšimi zbori po svetu.

UMETNOST, PROSVETA

OB 40 LETNICE

Tržaške glasbene matice

Zamislimo se v prvo desetletje našega stoletja. Glasbeno izživljanje tržaških Slovencev je bilo tedaj še dokaj patriarhalno, pa čeprav so že izhajali «Novi akordi» in so se oglašali naprednejši komponisti. Delo se je omejevalo na gojitev zborovskega petja v duhu čitalniške in junaške dobe, tu pa tam so imeli tudi kako godbo na pihala za veselice ali pa kak tamburaški zbor, le Sentjakobska Čitalnica je imela tudi majhen orkester.

V takih zelo preprostih okoliščinah se je leta 1908. osnoval moški zbor tudi pri telovadnem društvu «Tržaški Sokol» pod vodstvom skladatelja Vasilija Mirka. Ta pa je bil tedaj še študent in je moral kmalu po prvem javnem nastopu tega zbora oditi na svoje visokošolske študije. Tedaj je bil premeščen na službovanje v Trst učitelj Karel Mahkota, znan dotlej kot agilen član ljubljanske Glasbene Matice, in je prevzel pevski zbor. Mahkota pa je začel s propagando za ustanovitve osrednjega glasbenega društva za Trst in okolice, ki naj bi bilo podružnica ljubljanske Glasbene Matice, vendar s samostojnim delokrogom in s ciljem, ki naj bi ustrezal potrebam tedanjega tržaškega Slovencev. Novo glasbeno društvo naj bi ustanovilo glasbeno šolo, pevski zbor, s časom tudi orkester in naj bi skrbelo za izdajanje novih skladb. Jedro društva in propagandno sredstvo naj bi bil vsekakor pevski zbor, ki naj bi bil po svoji kakovosti nekak vodeči pevski zbor za naše ožje območje.

Projektirana ustanovitve glasbene šole ni bila v bistvu kaj novega. Glasbeno šolo je že prej ustanovil Hrabroslav Vogrič v okviru Pevskega in glasbenega društva «Trst»; glasbeno šolo je vzdrževala tudi Sentjakobska Čitalnica. Toda njihov prosep je ovirala deloma pomanjkljiva organizacija, deloma

pa pomanjkanje primernih strokovnjakov. Morda bi lahko dodali tudi to, da so politični krogi bili preveč zaverovani vase, t. j. v svojo edino kompetentnost v vseh političnih, gospodarskih in kulturnih vprašanjih in se zategadelj niso veliko brigali za napore preprostejšega človeka. Brez večje moralne opore sta moralala trud in prizadevanje malega človeka ostati brezuspešna in zato ni nič čudnega, če sta obe šoli druga za drugo prenehali delovati.

No, bodi kakor koli, Mahkota je dosegel, da so se politični krogi začeli zanimati za vprašanje novega glasbenega društva po zgledu ljubljanske Glasbene Matice. Dne 19. oktobra 1909. leta je prišlo res do ustanovitve «Pevskega in glasbenega društva» v Trstu kot podružnice Glasbene Matice v Ljubljani z dr. Edvardom Slavikom na čelu, ki je imel to funkcijo vse do razpusta društva. Pevski zbor tržaškega Sokola je korporativno pristopil snujočemu se pevskemu zboru novega društva in s pritegnitvijo dobrih ženskih pevskih moči je razmeroma hitro nastal dober mešan zbor pod vodstvom Karla Mahkote.

Pribiti je treba, da se je prvo razdobje društvenega delovanja razvijalo v znamenju plemenitega stremjenja za kakovostnim delom in da so tudi uspehi postajali čim dalje vidnejši in otlpljivejši. Glasbeno šolo, na kateri so prve dve leti poučevali Emil Adamič, Mirk in August Vašče (klavir), Bibica, Friškovic in Sušteršič (violino) ter Mahkota (teorijo), ki je obenem bil upravitelj nove šole, je v tretjem letu že pridobila poklicnega glasbenika z Viktorjem Soncem za pouk klavirja in solopetja in mu poverila pedagoško in umetniško vodstvo. Leto pozneje je pristopil učiteljskemu zboru tudi dotodanji vojaški kapelnik Peter Teply, predvsem za pouk violine. Šola je lepo

napredovala, število učencev je stalno raslo, tako da so tudi prejšnji učitelji pomagali kot pomožni učitelji. V petem letu obstoja smo lahko že zabeležili prvi koncert malega šolskega orkestra in mladinskega zbora.

Izbruh prve svetovne vojne je zasekal močno rano v razvijajoče se telo, ker so moral skoraj vsi učitelji pod orožje. Za nekaj časa je nastalo vrzel izpolnjeval pianist Srečko Kumar, potem pa so ob velikih težavah poučevali nekateri učitelji, ki so bili slučajno na razpolago (predvsem Mahkota in Vašče), dokler niso za šolsko leto 1918-1919 namestili češkega glasbenika Frana Topiča, ki je prevzel pouk vseh glavnih predmetov (klavirja, violine in solopetja), gojil pa tudi komorno glasbo in ustanovil kar

RISTORI-KOPER

V torek 26. t. m. je ansambel ljubljanske opere gostoval v tukajšnjem gledališču s Puccinijevo opero «Tosca». Italijanski komponist Giacomo Puccini, znan kot glavni predstavnik verizma, t. j. tiste tipične realistične struje, ki je prikazovala človeka takega kot je v resnici, z vsemi njegovimi lepimi in slabimi lastnostmi, v vsej gradaciji od osladne sentimentalnosti do trde brutalnosti. Puccini je to znal izražati s svojevrstno muziko, bogato po invenciji, zvočni barvitosti in redkem smislu za orskvo dogajanje. Tako so izvajalci, predvsem pevci, postavljeni pred dokaj težko nalogo, ker pevci morajo biti tudi dobri igralci.

S ponosom smo ugotovili, da je ves pevski ansambel dorastel tej

čeden godalni orkester svojih 30-35 ljudi.

V tem času je pevski zbor gojil našo umetno in narodno pesem. Zborovodja Mahkota je kot Hubadov učenec vnesel novega duha in svežosti v pevске vrste ter se z njo lotil tudi zahtevnejših in vokalno-instrumentalnih skladb. Zbor je gojil prvenstveno petje v mešanem zboru, deloma tudi v moškem, osnovali so tudi kvartet, pozneje pa oktet. Na njegovih koncertih so sodelovali večkrat tudi naši priznani solisti, na pr. Julij Betteto, Josip Križaj, Mira Dev-Costaperraria, Dana Doblerjeva, pianist Trošt in dr. Zelo pogostoma je nastopil tudi vojaški orkester z lepimi simfoničnimi točkami pod vodstvom Petra Teplega, pozneje pa pod vodstvom Vitaška. Posebne omembe vredna sta dva koncerta: Krekova proslava v gledališču Rossetti spomladi 1918. in proslava 80letnice skladatelja Antona Foesterja februarja 1919. Pevski zbor pa je sodeloval tudi na raznih drugih koncertih in ob raznih prilikah.

Društvo je prišlo medtem v svoje lastne prostore v prilijču Na-

težki nalogi, njemu na čelu nositeljica glavne vloge, sopranistka Valerija Heybalova, ki je s svojo globoko občuteno igro in svojim petjem očarala vse poslušalce. V tenoristu Mirku Brajniku, ki je pel vlogo slikarja Cavaradossija, je imela sebi vrednega partnerja, od katerega smemo že zelo veliko pričakovati. Odličen je bil znani baritonist Vekoslav Janko kot policijski šef Scarpia; vlogo mežnarja je lepo interpretiral basist Lado Korošec, enako tudi baritonist Josip Langus političnega pripornika. Pa tudi druge manjše vloge so se stilno vključile v celoto. Orkester, čeprav nekoliko reduciran zaradi preozkega prostora v gledališču, je pod sigurno taktirko Rada Simonitija zvenel ubrano in tudi pevski zbor je s svojo kratko vlogo povsem ustrezal. Skratka: vsa uprizoritve je bila na dostojni umetniški višini in občinstvo je vsem izvajalcem viharno aplavdiralo, nekajkrat tudi ob odprtem odru.

Simfonije v Kopru

Zbor šteje 75 pevcev — moških in žensk — in je vodilni slovenski pevski zbor. Njegove naloge so mnogostranske: dvigati raven slovenske zborne umetnosti, dajati možnost uveljavljanja slovenskim in seveda tudi ostalim jugoslovanskim skladateljem, prikazati našo starejšo in sodobno zborovsko literaturo, dajati pobudo in vzgled ostalim mnogim zborom po naši zemlji in omogočiti spoznavanje našega kulturnega bogastva najširšim ljudskim množicam ter jih v tem vzpodbujati in krepiti za graditev nove, socialistične domovine.

To so vsekakor izredno odgovorne in zahtevne naloge, ki jim noben zbor v starih pogojih ne bi bil kos. Toda Slovenska filharmonija je državna ustanova in ji s tem odpušča finančne in moralne skrbi za obstanek, saj jo država v vseh pogledih podpira. Samo od poklicnega zbora je mogoče zahtevati toliko, kot je potrebno za izvrševanje gori omenjenih nalog. Zato je potrebno maksimalno število rednih in dnevnih vaj. Potrebni so pa tudi veliki napor pri izvrševanju teh nalog, kajti zbor Slovenske filharmonije ni namenjen samo razmeroma ozkemu krogu poslušalcev v glavnem mestu kot je bilo to nekdanj in je še danes po kapitalističnih državah: v socialistični državi mora umetnost postati last vsakega delovnega človeka. Zavedajoč se tega potuje zbor SF že od svoje ustanovitve neprestano po najrazličnejših krajih vse Slovenije, po tovarnah, zadrugah in gledališčih. Na tisoče in tisoče ljudi je do danes že poslušalo koncerte zbora SF, ki niso imeli prej nikake možnosti spoznati lepoto in moč naše pesmi.

In pri opravljanju teh svojih nalog je obiskal v nedeljo 23.10. t. l. zbor SF tudi Koper, kjer je imel v obnovljenim gledališču «Ristori» svoj prvi nastop. Zbor se nam je, enotno, lepo opravljen, predstavil v polnem številu. Spored koncerta je bil sestavljen pestro: iz skladb skoro vseh stilnih razdobj in iz vseh področij. Najprej nam je mešan zbor zapel tri pesmi sodobnih skladateljev in sicer: Simonitijevo «Prvomajsko», Mihelčičevo «Pesem mladinskih delovnih brigad» in Vrabčev «Udar na udar», od katerih je posebno ugajala skladba tržaškega komponista Vrabca «Udar na udar». Nadalje nam je ženski zbor zapel dve Adamičevi: narodno «Da bi jaz znala» in «Uspavanka», nato pa še Simonitijevo priredbo narodne «Da bi žveglico imela». Pri tem bi poudarili to, da je ženski zbor za Slovence zelo značilen, saj imamo izredno dosti narodnih pesmi za ženski zbor, pa tudi umetnih je mnogo. Prav je, da nam je zbor SF pokazal pot, ki jo običajno preveč zanemarjamo. Pri Adamičevi «Uspavanki» se je odlično uveljavila solistka Rezika Koritnikova, ki se je še marsikdo spominja kot solistke mladinskega zbora «Trboveljski slavčki».

Nato nam je zapel štiri pesmi moški zbor, ki je najpriljubljenejši slovenski sestav. Foersterjev «Spak» je slikovita in izrazita skladba, ki ni in ne bo izgubila na svoji veljavi. Goriško narodno v priredbi Franceta Marolta s solistom Korenom je moral zbor na zahtevo navdušenega občinstva ponoviti. Tej sta sledili dalmatinska narodna «Plovi, Plovi» v priredbi Rada Simonitija in venček koroških narodnih v Kernjakovi priredbi: «Juhej, pojdam v Skučec».

Drugi del koncerta je bil zahtevnejši in težji ter ga je izvajal zopet mešani zbor. Adamičeva skladba «Igra na nebu» je zelo učinkovita, in jo zmore zbor, ki je dorasel vsem težavam. Tudi Vrabčev «Veter» zahteva mnogo od zbora, predvsem v intonaciji in interpretaciji. Sledila je narodna v Hubadovi priredbi «Skrjanček», ki pa je zvenela na tem mestu sporeda nekoliko deplasirano. Mokranjčeva «X. rukovet makedonskih pesmi» je skladba, ki nas vedno znova prepriča, da mu je malo enakih.

Nato je bila na sporedu Simonitijeva skladba na besedilo Srečka Kosovela «Starka za vasjo» Pretresljivemu besedilu je znal dati skladatelj odgovarjajoči izraz v glasbi. Temu je sledila ena izmed najboljših skladb, ki so nastale v Jugoslaviji v času vojne — Danonova «Kozara». Kot zadnjo smo slišali Vrabčev priredbo partizanskega napeva «Bilečanka». Ubalda Vrabca lahko prištevamo med najboljše zborovske skladatelje. Njegova priredba «Bilečanke» v izvedbi zbora SF nas je prepričala, da so naše partizanske pesmi izredno močne, da jim je pa treba dati pravo obliko. In tu nam je Vrabec pokazal pravi način, način, je navdušil vse poslušalce, saj so zahtevali ponovitve pesmi.

Splošen vtis zbora je odličen: prvorsten, izbran glasovni material, zvočno uravnotežen in uglajen (kar je v mnogem zasluha enotne šole), in tonančna čistost in ubranost ter velike zmogljivosti zbora. Brez dvoma nosi levji delež tudi Rado Simoniti, ki je polno krven zborovski dirigent, zna izvesti iz zbora največje kontraste, jma smisel za graditev umetnin in ki mu zbor sledi na vsako gesto. Seveda moramo pri tem upoštevati tudi vse objektivne težave: naporno potovanje, koncert prejšnji večer v Piranu in kratek nastop zbora popoldne na Titovem trgu ter nedovoljno akustiko dvo-

SNG-TRST

V petek, 14. oktobra je nastopilo SNG v Kopru z dramo Mire Pucove «Ogenj in pepel».

V nedeljo, 16. oktobra je gledališka družina odšla na gostovanje v Piran z istim orskim delom.

V ponedeljek, 24. oktobra je uprizorilo v Gabrovcu Goldonijevo komedijo «Mirandolina».

Ponovilo je to igro naslednjega dne, 25. t. m. v Ljubljano.

Ob priliki razstave gospodarske delavnosti v Kopru je gostovalo gledališče v sredo 26. oktobra v tem mestu z Goldonijevo «Mirandolino». Predstava je bila odlična.

Uprizoritve so povsod doživele velik uspeh in igra je bila na isti visoki umetniški ravni kot pri premierah.

rane, ki je za tak zbor nekoliko premajhna, saj se zvok zbora ne more povsem razviti.

Občinstvo, ki je gledališče polno zasedlo, je z rastočim navdušenjem sledilo izvajanju zbora ter mu dalo vso priznanje. Saj je marsikdo želel na tem večeru spoznat, kako lepa je naša slovenska pesem.

Prav je, da je zbor obiskal Koper ravno v tednu razstave gospodarske dejavnosti Istrskega okrožja ter je s tem podčrtal dejstvo, da je duhovna kultura tesno povezana z gospodarskim razvojem in da ni enega brez drugega. Prav je tudi, da spozna vrhunce slovenske kulture ne samo slovensko prebivalstvo Istre, ki je toliko let živelo v temi, odrezano od matičnega ozemlja, ampak da spozna to kulturo tudi italijanski del prebivalstva. Kajti samo z medsebojnim spoznavanjem vrednot narodnega življenja bomo lahko dosegli pravo bratstvo med narodi Istre in s tem dosegli svoj glavni cilj — izgraditi novo in srečno bodočnost.

rodnega doma, tako da je lahko razvijalo svoje plodonosno kulturno poslanstvo. Toda z društvenim letom 1918-19 se je tudi končevalo prvo razdobje društvenega delovanja. Italijanska okupacija je mnogim našim ljudem onemogočila bivanje v domovini, tako tudi skoraj vsem v Glasbeni Matici delujočim glasbenikom. V 11. letu svojega obstoja je moralo društvo začeti z delom tako rekoč znova. Sonc je spet prevzel vodstvo in pouk na glasbeni šoli, ki je pa zaznamovala le še učence prvih treh letnikov, zbor so sestavili skoraj na novo in orkester se je reduciral na 20 ljudi. Učili so poleg Sonca violinist Avgust Ivančič, profesor Mirk, ki je obenem upravljal šolo, pozneje sta pristopila k učiteljskemu zboru Helena Chiurkova in Vladimir Princič, za njim pa Roman Mislej. Ze se je zdelo, da bo smotrno delo pripomoglo, da se društvo dvigne na prejšnjo višino, toda fašizem, ki se je medtem širil po Italiji, nam je prekrizal račune. V naših krajih se je nova politična struja spravila predvsem na slovenski živelj in ugodnega dne 13. julija 1920, ko so zažgali naš Narodni dom, je zgorelo tudi vse premoženje Tržaške Glasbene Matice (kakor se je društvo imenovalo po priključitvi Primorja k Italiji). Šola in pevski zbor sta se zatekla v razne društvene in privatne prostore v mestu in v bližnji okolici, a fašistični bes jim je z uničevanjem instrumentov in prostorov delal ovire tudi tam, tako da je položaj postal obupen.

Vendar nihče ni obupal. Društvo je za nekaj časa dobilo še večje število članov, pevске vaje so se kljub temu vršile, čeprav v daljših obrokih, neka podjetnost se je pokazala v tem, da je društvo začelo izdajati letna poročila (eno za prvih 11 let, drugo za l. 1921-22) in škoda, da je društvo prenehalo s tem važnim dokumentarnim delom (dobro in pregledno nadomestilo za to vrzel, a seveda brez statističnih podatkov, je pač priskrbel profesor Mirk, ki je to objavil v pevski reviji «Zbor» leta 1929). Glasbena Matica je založila in izdala tudi prvo in edino zbirko zborovskih pesmi, 15 po številu. Neka tiha borbenost je kljubovala divjanju fašistov, in v okviru Prosvetne Zveze ustanovila zborovodski tečaj, toda po poletju 1926. je začela polagoma kloniti pred rastočim gnevom. Pevski zbor je imel svoj zadnji koncert junija 1926, ki je kakor v opomin in v spodbudo hkrati, končal s pesmijo skladatelja Mirka «Odkrij nam, zarja svoj obraz», izzvenevajočo v mogočen krik: «... in pripelji jasen dan».

Razmere so se že tako poostrele, da je društveni odbor sklenil razpust društva z dnem 30. septembra 1927., potem ko je odšel iz Trsta sam Viktor Sonc in ko tudi pritegnitev drugih dobrih glasbenikov ni več koristila. Z žalostjo v srcu je odbor napravil ta sklep, a s trdnim upom, da ob prvi priliki obudi društvo k življenju, kajti društvo, čigar glasbena šola je dala Ubalda Vrabca, Stanka Maliča, Emo Gombač-Vrabčev, Dušana Stularja, Ano in Angelo Lampetovo in druge, ne more umreti, ne more biti pokopano za vedno.

Toda nova Glasbena Matica je mogla vzkliči le z zrušenjem fašizma. To pa je bilo izvedljivo šele leta 1945., torej po dolgih 17 letih! Do tedaj je naš rod pretrpel grozote vseh vrst, a je iz tega trpljenja izšel prekaljen in odločen za uveljavljanje človeških pravic. Naše ljudstvo se je spravilo kakor čebela marljivo na delo, vse je vrvelo in drvelo, da obnovi naše gospodarsko in kulturno življenje in tako so ponovno ustanovili, pravilneje, oživili našo Glasbeno Matico z občnim zborom 23. septembra 1945. S tem je bil dosežen cilj vseh dobromislečnih ljudi, ki so želeli, da se delo nadaljuje in vodi po poteh občega napredka. Vemo, da se je obnovljena Glasbena Matica z vso vneto lotila dela, čeprav je pomanjkanje lastnih, osrednjih prostorov ogromna ovira za svobodno in smotrno razvijanje umetniškega poleta. Delo pa le napreduje, tudi proti volji tistih azašističnih in ostalih neofašistov, ki bi se radi lastili naših kulturnih ustanov!

Prizor iz filma »Mlin na Padu« (»Mlin na Padu«)

MLIN NA PADU

S filmom »Mlin na Padu«, ki je posnet po tretjem delu romana R. Becchellija, je Lattuada, eden najbolj znanih režiserjev novega italijanskega filma skušal ob zgodovinskih dogodkih pokazati pereče probleme sedanosti. Film obravnava nemire in borbe kmetov ter mlinarjev v Padski nižini konec prejšnjega stoletja; kmete izrabljajo veleposestniki, mlinarje pa duše državni davki. V te borbe je vpletena nekaka moderna zgodba Romea in Julije, ki se razvija v Ferrarese ob Padu v času nastajajočega socializma. Berta, hči zadolžene mlinarjeve družine in Orbini, sin stare kmečke družine, se imata rada in skleneta, da se poročita. Toda njuna ljubezen se konča tragično. Rodbini Berte in Orbini sta si v času socialnih borb nasprotni in ko sredi nekih nemirov razalijo Berto, češ da je hči stavkokazov, se nekdo zlaže Bertinemu bratu Princivalu, da je njegovo sestro prvi razalil Orbini. Princivalle hoče maščevati svojo sestro in Orbinija po nedolžnem ubije.

Film je izredno široko zasnovan, je tehnično in igralsko močan, na zunanaj razkošen, poln lepih slik in scen, toda ideološko neskladen. V filmu se mnogo govori o kapitalizmu in socializmu, manjka pa o določnega stališča za to ali ono stran. V učinkovitih dramatičnih

scenah prikazuje film stavke, shode in borbe, pogrešamo pa psihološke poglobitve v probleme delavstva. Režiser postavlja svoje figure in sestavlja razne situacije z nekim hladnim odnosom do dogajanja in torej ne zajema ljudske duše, iz česar izvirajo mnoge napake. V filmu mnogo govore, vpijejo in dokazujejo, toda dokazi si nasprotujejo, iz česar nujno sledi desorientacija. Film je torej na videz efekten, poln namer in načrtov, ne izpelje pa nikakega zaključka — ne da prav ne delavcu, ne gospodarju. In značilne so za film, ki nobenega problema ne zasidra in izpelje, zaključne misli: »Vse človeško zlo in dobro, teče kakor reka Padu ... kakor bi hoteli reči, vdajmo se v božjo voljo.

Filmska KRONIKA

Med beleškami o mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu 1949. leta beremo: »Če v jugoslovanskem paviljonu, ki je s slikovnim reklamnim materialom predstavljal našo mlado proizvodnjo, so v dneh pred predvajanjem filma mnogi obiskovalci pokazali znatno zanimanje za film »Na svoji zemlji«. Slovenski film je bil prikazan sedmega dne na večerini predstavi. Pred njim je bil na sporedu angleški film — idealno nasprotna vsebina in kljub pozni uri (od 11 do poldvanaesete ure) je publika naš film zadovoljivo sprejela. Komentarji gledalcev so bili približno naslednji: to je dober film, to je resen film. Predvsem pa so ljudje odhajali nekoliko začudenih obrazov zaradi tega, ker je tako mlada proizvodnja ustvarila že tako resno delo.

Skupna karakteristika vseh francoskih filmov na festivalu pa je naslednja: »O idejnosti pri njih bi težko govorili, ob njihovi formalni dovršenosti pa ne bi doživeli nikakršnih presenečenj. Pri nekaterih filmih bi (kaf pa velja prav tako za ameriški in angleški film) lahko ocenili režijo za nekakšno umetno obrt. Nedvomno pa je, da odlikujejo francoski film kvalitetni igralci, ki se žal zalagajo v filmih povprečne vrednosti.

Te dni so tržaški časopisi in lepaki po mestu z velikimi črkami naznanjali italijansko-francoski zgodovinski film »Fabiola«, ki govori o preganjanju kristjanov v starem Rimu. Film je izredno mnogo veljal, baje 1,3 milijarde lir, užival vso podporo Vatikana, a kljub temu ni uspel. Film je namreč potrdil, da je za lep film potrebna preprostost. Režiser je namreč odklonil neorealizem, češ da je ta okamenel v formalizmu, kritika pa o tem pravi, da je ta trditve opravljena, kadar se poslužujemo neorealizma, kot zunanega videza in ne kot bistva. Tudi je snov tako obsežna, da je zabrisana nit razvoja dejanja. Scene, v katerih mučijo kristjane, vzbujajo najnižje instinkte, s čimer vzgojni del filma nikakor ni pozitiven in čudno da tega ni opazila katoliška cenzura.

Filmsko podjetje »Film Universalitas« bo snemalo zopet široko zasnovani film po znanem romanu E. Bullwerja Lyttona »Poslednji dnevi Pompejeva«, ki ga pozna občinstvo vsega sveta po raznih izdajah nemega filma iz preteklosti. Podjetje bo v tem filmu obnovilo razkošje »Fabiola«, ki je stavilo režiserju Paolu Moffiju in umetniškemu svetovalcu Marcellu L'Herbieru izdatna sredstva na razpolago, da bosta lahko mogočno prikazala življenje v tem razkošnem mestu, preden ga je uničil veletok lave iz Vezuva.

Walt Disney je napovedal novo serijo risanih filmov; in sicer bo prikazoval vrsto zanimivih zgodb in pravljic.

V Ameriki bodo kmalu napravili štiri milijone telefonskih aparatov, ki bodo omogočili ne samo da boš gledal kino doma, temveč tudi da boš izbiral po svojem okusu. Zavrtel boš neko številko na telefonu, povedal naslov filma, sedel udobno v naslanjač in čakal, da se prične prenos zaželenega filma.

Televizijska oddajna postaja v New Yorku prenaša vsak dan po eno ur primerno povečane strani tistih knjig ki so v najnovejši dobi doživele velik uspeh.

Ameriški inženirji so po dolgih poizkusih iznašli tako filmsko kamero, ki sname v eni sekundi lahko 11 milijonov slik. Ta kamera tehta 25 kg, toda se zelo lahko premika.

TEHNIKA IN ZNANOST Pridobivanje alkohola

V vseh alkoholnih pijačah nahajamo alkohol v večjih ali manjših količinah. Poleg tega pa prodajajo tudi čisti etilni alkohol, imenovan vinski cvet. Morda se bo zdel mnogim izraz »etilni alkohol« tuj, ker ga običajno imenujejo kar alkohol. Vendar moramo takoj opozoriti, da v velikih množinah prodajajo tudi tako imenovani »ametilni alkohol« ali lesni cvet, ki je izredno strupen. To je popolnoma druga snov kakor alkohol, ki je v alkoholnih pijačah.

Pivo je alkoholna pijača, ki ima le 3 do 5 odst. alkohola. Razna vina ga vsebujejo 8 do 13 odst. V likerjih ga je 30 do 35 odst. Močnejša alkoholna pijača pa je žganje, saj je v raznih vrstah žganja 40 do 65 odst. alkohola. Ruska voška vsebuje približno 42, konjak 45 do 55, rum pa 80 odst. alkohola.

Alkohol ima najrazličnejše učinke na človeški organizem. Ako zmerno uživamo alkoholne pijače, kakor pivo in vino, nam alkohol v teh tekočinah prav nič ne škoduje. Majhne množice alkohola vzpodbujajo delovanje želodca, preprečujejo utrujenost in dražijo miselnost. Kljub temu da majhne količine alkohola odraslim ne škodujejo, pa zelo kvarno vplivajo na mladino; zanjo je alkohol strup!

Pri zmernem uživanju alkohola opazimo, da se telo ogreje. Kadar pa prekoračimo mejo, tedaj se telesna temperatura zniža; Pajavijo se tudi znaki pijanosti. Na alkohol se naše telo kmalu privadi in tedaj ga zaužijemo lahko večje količine, ne da bi čutili trenutnih znakov zastrupljenja. Toda alkoholiki se le navidez privadijo alkoholi se le na videz privadijo al-

njih organov je zaradi velikih množin alkohola popolnoma drugačno kakor pri zdravem človeku. Te spremembe nastopijo pri sre in krvnem obtoku, nadalje na ledvicah, jetrih, živčevju. Saj je v norišnicah približno 30 do 40 odst. slaboumnih zaradi kroničnega alkoholnega zastrupljenja.

Alkohol uničuje povzročitelje bolezni. Zato se ga poslužujemo za razkuževanje. V izredno velikih množinah ga uporabljamo v različnih področjih tehnike in vsakdanjega življenja. Vendar se pa v zdravništvu in industriji ne moremo posluževati žibkih alkoholnih tekočin, pač pa tako imenovanega rektificiranega etilnega alkohola, ki je približno 92 do 97 odstoten.

Kako pa pridobivamo v industriji čisti alkohol?

Postopek za dobavo čistega etilnega alkohola je odvisen od surovine, ki jih imamo na razpolago. Alkohol lahko dobimo iz tekočin, ki vsebujejo alkohol, to bi bilo pokvarjeno vino, pivo, žganje. Nadalje izdelujemo alkohol iz snovi, ki vsebujejo sladkor. Take surovine so raznovrstno sadje: sladkorna pesa, nadalje melasa sladkorne pese in melasa sladkornega trsa. Melasa je gosta, sladkor vsebujoča tekočina, ki jo dobivajo v tovarnah sladkorja. Surovine za pridobivanje alkohola so tudi snovi, ki vsebujejo škrob: krompir, ječmen, pšenica, oves, kuzuza. V tovarnah celuloze, ki jo dobimo s predelovanjem lesa, nastajajo velike množine tako imenovane sulfite lužine. Tudi ta tekočina je surovina za pridobivanje alkohola. V novjšem času pa izdelujemo velike množine alkohola po kemijski sintezi.

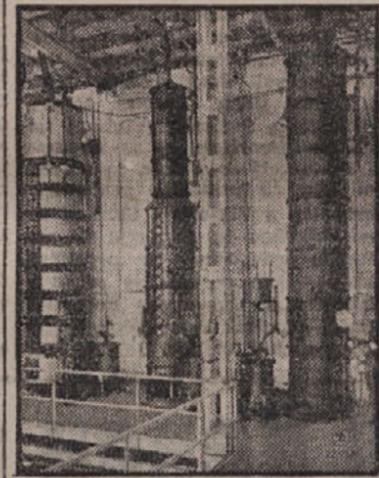
Čisti alkohol dobimo iz pokvarjenih alkoholnih pijač, če jih destiliramo. Vendar tako pridobljeni alkohol še ni popolnoma čist. Vsebuje še mnoge primese in ga imenujemo surovi špirit! Zato destilat v posebnih stolpih čistimo ter od njega ločimo vodo. Temu postopku pravimo rektifikacija.

Surovi špirit ima približno 3 odst. nečistoče, alkohola pa 80 do 86 odst. Rektificirani špirit vsebuje 92 do 97 odst. alkohola. Absolutni alkohol, ki ga pa le redno rabimo, vsebuje 99,5 do 99,8 odst. alkohola.

Nekoliko bolj zamotano pa je pridobivanje alkohola iz krompirja ter žit. Glavna sestavina teh poljedelskih pridelkov je škrob. Tega moramo najprvo pretvoriti v sladkor ali drugače rečeno usladkoriti. Iz krompirja dobimo alkohol takole. Najprej krompir s paro pod pritiskom 2 do 3 atm. uklejmimo; krompirjevemu kleju dodamo nato slad, ki ga dobimo iz ječmena. V sladu je snov, imenovana diastaza, ki pretvarja krompirjev škrob v sladkor. Tako dobimo godljo, ki ji pravimo žonta. To ohladimo ter jo pretočimo v kipele kadi. V teh kadeh dodamo žonti kvasovke. Na 1000 l žonte damo približno 1 kg kvasovk. Sladkor vsebujoča žonta prične pod vplivom glivic kvasovk alkoholno kipeti. To vrenje traja 3 dni pri temperaturi 20 do 30 st. C. Tako dobimo alkoholno tekočino, ki jo moramo sedaj še nadalje obdelovati z destiliranjem in rektificiranjem, da dobimo čisti, rektificirani alkohol. — Na podoben način dobimo alkohol iz žit.

Sulfite lužine, ki jih dobavljajo tovarne papirja, vsebujejo 1 do 1,5 odst. sladkorja, ki ga lahko pretvorimo v alkohol. Iz sulfite lužine najprvo izženemo pline s tem, da zrak dovajamo in ga segrevamo. Zatem jo nevtraliziramo z dodatkom apnenega mleka. Končno nevtralizirano lužino odtočimo ter ji dodamo kvasovk. Nastopi vrenje, ki traja 50 do 70 ur pri temperaturi 25 do 30 st. C. Zatem destiliramo in rektificiramo.

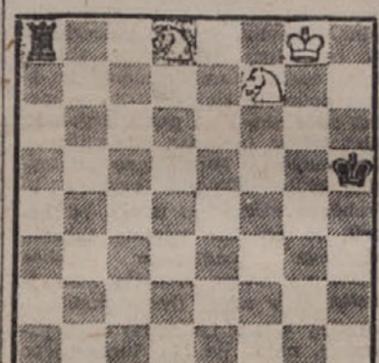
Sintetični ali mineralni špirit pa dobimo tako, da si najprvo pripravimo zadostne množice plina acetilena. Ta plin nastane iz karbita, če nanj nalijemo vode. Nato napelujemo acetilen v vodo, v kateri je nekaj žveplene kisline in živosrebrovega sulfata. Pri tem nastaja iz acetilena znano razkuževalno sredstvo formaldehid. Če učinkuje sedaj na formaldehid plin vodi v prisotnosti malih množin niklja, se pretvori formaldehid v etilni alkohol. Tako torej dobimo alkohol iz karbita.

Naprava za destilacijo alkohola.

koholu; pri njih se učinek večjih množin alkohola ne kaže zato, ker so njih notranji organi že deloma skvarjeni. Tudi delovanje notra-

(DIAGRAM 2)

Se eno možnost nadaljevanja moramo razčistiti. Črni lahko igra v drugi potezi s skakačem na c4 namesto na b5.

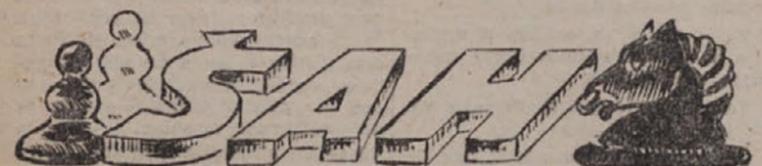
1. d6 Sc4; 2.d7:Ke5; 3. e8S L
4. Kg8 Ke6; 5. Kh8: Kf7 6. h7 a3 7. Sd6+ Kf8 8. Sc4 a2 Pozicija je slična kot v prvi varianti, le z razliko, da stoji sedaj beli skakač namesto na b5 sedaj na c4. Zopet mora beli preprečiti damo z
9. Sc4 — e5!! a2 — a1T!
- Skakač preide v novi napad.
10. Se5 — d7+ Kf8 — f7
11. Sd7 — e5+ Kf7 — f6
- Grozi mat Ta8.
12. Se5 — d7+!

Črni kralj se ne more otresti nadežnega belega skakača. Zapustiti pa ne sme kontrole nad poljem g7, kamor bi mogel stopiti beli kralj. Tudi v tem slučaju je beli remiziral. Neverjetne stvari se dogajajo v tej študiji.

Inž. Sikošek Boris.

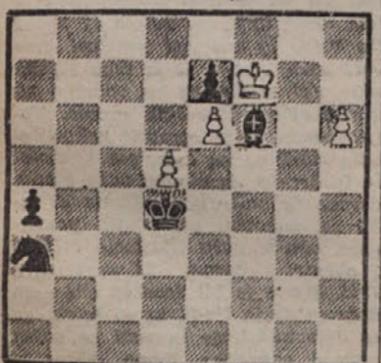
ČITAJTE

LJUDSKI TEDNIK

Priobčujemo krasno študijo, katero je objavil ruski šahovski časopis »Šahmatia« v eni svojih zadnjih števil. Preprosta pozicija vsebuje neverjetno mnogo bogatih zamisli, ki reševalca vedno znova presenečajo.

(DIAGRAM 1.)

Beli na potezi remiziral!
Črni: Kd4, Lf6, Sa3, a4, e7 (5 figur)
Beli na potezi remiziral!
Premoč črnega je očitna. Črni lovec podprti po kmetu preprečuje kmetu h6 pristop na polje h8, medtem ko mora skakač takoj priskočiti, ako bi hoteli beli kmetje napredovati. Črni kmet na a4 pa rabi samo nekoliko potez, da se spremeni v damo.

Pa vendar se študija končuje z neodločenim rezultatom.

1. d5 — d6 Sa3 — b5
Sedaj beli ne more s kmetom naprej, ker bi ga skakač po šahu zastavil na b7.

2. d6 — e7: Kd4 — e5.
Črni je zaščitil lovca, skakač pa ne dovoli, da bi beli napravil damo, ker bi sledilo Sb5 — d6. Vse kaže, da mora beli položiti orožje. Beli pa s

3. e7 — e8S! — — — —
ponovno oživi igro. Lovec ne sme z diagonale, pa mora zato v kot.

3. — — — — Lf6 — h8
4. Kf7 — g8 — — — —
No, sedaj črni prav lahko dobi damo.

4. — — — — a4 — a3
5. Kg8 — f8: a3 — a2
6. Kh8 — g8 a2 — a1D
7. h6 — h7 — — — —

Tu je že bela dama, ker na Dg1+ skoči skakač na g7 in partija je remis. Seveda pa lahko črni igra močnejše. Napredovanje a kmeta je bilo preuranjeno. Kaj pa če črni igra v četrti potezi:

4. — — — — Ke6 — e6
5. Kg8 — h8: Ke6 — f7.
Nevarni h kmet ne more več naprej.
6. h6 — h7! a4 — a3

Kralj skakača ne sme vzeti, ker bi bila po Kg8 bela dama v naslednji potezi na dski. Za belega je zopet nastala kritična situacija. Črni kmet hiti v damo. Pozicija pa skriva še čudovite zaplete. Partija še davno ni končana.

7. Se8 — d6+! Kf — f8
Skakača črni ne sme zaradi pata vzeti. Ima pa še vedno tako premoč, da more mirne duše žrtvovati še skakača.

8. Sd6 — b5: a3 — a2
9. Sb5 — d4! — — — —

Ponovno se je beli rešil iz brezupnega položaja. To pot je onemogočil črnemu, da bi napravil damo. Zopet bi bil pat. Ali namesto dame more črni napraviti stolpa. Zaradi matne mreže je beli navidez še vedno izgubljen. Torej

9. — — — — a2 — a1T!
Edina možnost je

10. Sd4 — e6+ Kf8 — f7
11. Se5 — d8+ Kf7 — g6

Šahov ni več. Črni preli osvojiti skakača in matirati belega kralja. Toda beli še nadaljuje z odporom.

12. Kh8 — g8 Tal — a8
Ima beli še kaj upanja na rešitev? Ali ni že do dna izčrpal vseh možnosti? Vsebinska te čudovite študije je neizmerno bogata. Se ima beli odgovor

13. h7 — h8S+!! — — — —
Pojavil se je novi skakač, ki reši že izgubljeno igro. Partija je remis, ker se po na pr:

13. — — — — Kg6 — h5
14. Sh8 — f7

povežeta skakača in črni stolp je proti njima brez moči. Ne bi si mogli misliti, da mora iz prvotne pozicije nastati take situacija:

ZATOPEK JE IMEL ZADNJO BESEDO

Borba za svetovni rekord v teku nad 10.000 m med dvema velikima nasprotnikoma Fincom Heinom in Češkoslovakom Zatoptom je za letos, kot se kaže, zaključena. Huda je bila letošnja borba med njima. Prvi rekord je postavil Zatopek s časom 29:28,2, drugega Hein s časom 29:27,2 (po presledku dveh in pol mesecev) in tretjega zopet Zatopek s časom 29:21,2 (preteklo soboto).

Borba med 35 letnim Heinom in Zatoptom se je pričela na olimpijskem stadionu v Londonu. Takrat je bil Zatopek prvič popolni zmagovalec nad Heinom. On ni mogel vzdržati silnega tempa Zatoпка, ki je dobil ob tej priliki naziv 'človek - lokomotiva'. Moral je izstopiti s proge 2.000 m pred ciljem.

Letos so še mnogi mislili, da je ta zmaga Zatoпка nad Hlinom dokončna. Toda Finci niso kar tako pustili, da bi šel rekord v teku nad 10.000 m v druge roke. Držali so ga celih 27 let. Heino rekord iz leta 1944 (29:35,4) je prvič tolkel Zatopek letos 11. junija. Čas je izboljšal za 7,2 sek. Toda to še ni bila končna zmaga Zatoпка nad Heinom. Heino je nadaljeval s treningom in letos 1. septembra uspel porušiti Zatoпkov rekord. Čas je izboljšal za eno sekundo. Potem se je borba nadaljevala. V razdobju 20 dni je Zatopek dvakrat poskušal porušiti najnovejši Heinov rekord. V Bukarešti je dosegel čas 30:01,2 v Vitkovicah pa na zelo težki progi 29:38,8. Prav njegov zadnji tek v Vitkovicah je pokazal, da so štete ure Heinovemu rekordu. Zadnji rekord z dne 22. oktobra je Zatopek dosegel tudi v Vitkovicah. To pot je bila proga odlična in vreme primerna.

Zanimiva je primerjava Zatoпkovih in Heinovih vmesnih časov. Ti so naslednji:

Zatopek	Heino
1.000 m 2: 55,00	2: 35,2
2.000 m 5: 50,9	5: 47,00
3.000 m 8: 45,00	8: 47,8
4.000 m 11: 42,00	11: 44,00
5.000 m 14: 38,00	14: 44,00
6.000 m 17: 36,00	17: 43,8
7.000 m 20: 33,5	20: 40,2
8.000 m 23: 33,00	23: 40,00
9.000 m 26: 30,5	26: 47,4
10.000 m 29: 21,2	29: 27,2

Kot vidimo, so moči obeh lahkoatletov zelo izenačene. Če bi danes n. pr. tekla Heino in Zatopek skupaj, bi morda kdo rekel, da bi se lahko Heino uspešno zoperstavil Zatoptom s svojim finishem. To bi se kaj težko dogodilo. Zatoпkov peklenski tempo med 2.000 in 6.000 m bi vplival na Heina predvsem psihološko. Če bi pa spremljal Za-

topka prvih 6.000 m, bi pomenilo izrabo vseh njegovih sil, ki jih je imel pripravljene za končni finish. Jasno je, da pri tem teku ne smemo tudi pozabiti na veliko borbenost Zatoпка. Heino teče po načrtu, ki je v naprej izdelan do najmanjše potankosti, točno razporeja svoje moči in polahko veča brzino. Zatopek pa teče enakomerno, prav tako kot lokomotiva.

Letošnja borba v teku nad 10.000 m je torej zaključena. Zatopek je končni zmagovalec in težko je reči, da bi se Heino zopet lotil borbe z Zatoptom. Pri njegovih letih bi bil res čudež, da bi svoj čas izboljšal za celih 7 sekund.

Ob koncu objavljamo še tabelico 20 najboljših tekmovalcev na svetu v teku na 10.000 m.

Zatopek (CSR) 1949	29: 21,2
Heino (Finska) 1949	29: 27,2
Maeki (Finska) 1949	29: 52,6
Mimoun (Francija) 1949	29: 53,0
Stokken (Norveška) 1949	29: 58,0
Albertsson (Svedska) 1948	30: 05,2
Sailminen (Finska) 1937	30: 05,5
Nurmi (Finska) 1924	30: 06,1
Syring (Nemčija) 1940	30: 06,6
Tpominen (Finska) 1939	30: 07,6
Szilagy (Madžarska) 1942	30: 09,4
Pekuri (Finska) 1948	30: 10,8

Kononen (Finska) 1948	30: 10,8
Heinstrom (Finska) 1948	30: 11,0
Kosocinsky (Poljska) 1932	30: 11,4
Jacobsson (Svedska) 1945	30: 12,0
Koskela (Finska) 1949	30: 12,0
Iso Hollo (Finska) 1932	30: 12,6
Demhoff (Svedska) 1949	30: 13,2
Nystroem (Svedska) 1947	30: 14,4

xxx

Bernard je pretekel v Sarajevu progo 100 m v času 10,9 sekund.

Danska nogometna reprezentanca je premagala v nedeljo švedsko reprezentanco s 3:2. Pred kratkim je Svedska igrala z Norveško neodločeno 0:0.

xxx

Uspeh v Benetkah

V nedeljo so v Benetkah nastopili na tradicionalnem teku po mestu na 2 km tudi jugoslovanski tekači. Tekmovali so tudi italijanski prvak Nocco, reprezentant za maraton Sestini in Svicarja Feld in Tauffer. Tekmi je prisostvovalo okrog 40.000 gledalcev. Zmagal je Italijan Sestini, Smiljković (J) je bil drugi. IIIč je bil enajsti, Jovanović dvanajsti in Genčič osemnajsti.

Na isti športni prireditvi sta nastopila tudi Consolini in Tosi v metu diska. Zmagal je Consolini, ki je vrigel disk 54,46 m. Tosi ga je pa vrigel 50,16 m.

V nedeljo se bo odločilo, kdo bo sodeloval na svetovnem prvenstvu

Jugoslavija ali Francija?

Zadnje priprave za odločilno tekmo med Francijo in Jugoslavijo so zaključene. Jugoslovanska reprezentanca bo odpotovala v Pariz v naslednji postavi: Soštarič, Horvat, Stanković, Čajkovski I., Jovanović, Djajič, Vukosavljevič, Mitič, Bobek, Čajkovski II in Benko. Rezerve so pa Glončak, Colič, Atanas-kovič, Jakovetič, Senčar in Paje-vič.

Tam se bodo Jugoslovani srečali z naslednjimi Francozi: Ibrir, Frey, Marche, Prouff, Hon, Luciano, Bailiot, Vandooren, Baratte, Strappe in Grumelon. Francozi niso postavili nobenih rezerv. Od moštva, ki je zastopalo Francijo v Beogradu, manjkata samo Carre in Ranzoni, ki so ju nadomestili z Lucianom in Strappejem.

Zadnje trenig-tekmo so odigrali Jugoslovani z dunajskim Wackerjem v Beogradu. Na njem so preizkusili nov način igre: streljanje iz vsake pozicije, napadali so hitro in enostavno izvajali akcije. Gibeni sta bili krilj Benko in Vukosavljevič, ki sta s hitrim podajanjem ustvarjala nevarne situacije pred golom Wackerja. Ta se je odlično branil. Najboljši del reprezentance je bila krilska vrsta Čajkovski I., Jo-

vanovič in Djajič. Soštarič je bil siguran.

Francozi, kakor javljajo, v nedeljo niso imeli treninga državne reprezentance. Trije člani tehnične komisije so odšli na tri različne tekme, kjer so opazovali kandidate za reprezentanco pri delu. Gaston Barreau je prisostvoval srečanju Strassbourg-Rennes, kjer je sodelil igri Woehla, Grumellona in Guerina; Jean Rigal je prisostvoval tekmi Sète-Lille, zanimal se je za Sommerlinka, Dubreucqua, Carreja, Vandoorena, Strappeja, Baratta in Walterja; Paul Nicolas pa je videl tekmo med Racingom in Bordeauxom, kjer je opazoval Grillona, Quenolla in Morela. Ko go se posvetovali, so se odločili za reprezentanco, ki jo prinašamo zgoraj.

Kakšen bo rezultat v nedeljo, je težko prerokovati. Najbolje je, če odpremo naše radijske aparate.

Prvi Fontanot na nedeljski kolesarski tekmi

Ob otvoritvi gospodarske razstave v Kopru, je tamkajšnja kolesarska sekcija ZDTV organizirala krožno kolesarsko tekmo za začetnike in tekmo za mednarodni kolesarski kriterij. V prvi tekmi je zmagal Inocente iz Savudrije, drugi je bil Poklen iz Skofij, tretji pa Zucca iz Kopra.

Mednarodne kolesarske tekme se je udeležilo 39 dirkačev. Od teh jih je bilo 15 iz Trsta, 3 iz Italije in 21 iz Jugoslavije. Tekmovali so na isti progi kot začetniki, le da so morali prevoziti 35 krogov po 3,5 km, dočim so začetniki prevozili samo 10 krogov. Na vsakih 5 krogov so dobivali dirkači točke. Najhujša borba se je razvijala med Javornikom, Fontanotom, B-sekom Rinaldijem, Corettijem, Montanarom, Janigo, Streinom in Todorovičem. V borbi za prvo serijo peterih krogov je zmagal Bosek, ki se je pozneje izmenjeval s Streino, Jesičem, Montanarom, Teodorovičem, in Corettijem. Dirka je bila za občinstvo zelo zanimiva. Vsak čas je bil pred njim kolesar, videti je bilo takoj spremembe v skupinah, pred očmi občinstva so se razvijale vse borbe itd.

V končni kvalifikaciji so kolesarji zasedli naslednja mesta: 1. Bosek (J) 3 ure in 33 minut, vozil je 36,53 km na uro in dosegel 28 točk. 2. Fontanot Renato 26 točk, 3. Strejn (J) 20 točk, 4. Coretti 15 točk, 5. Germani. Nadaljnja mesta so zasedli Sellier, Teodorovič (J), Ferne (J), Montanaro (Torino), Gobbo (Pulj) itd.

Kupon št. 128

za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

Visoki rezultati to nedeljo v tekmah za Tržaško prvenstvo

Tržaško prvenstvo lepo napreduje. Vsako nedeljo nam prinaša nekaj presenečenj; enajstoričje še iščejo prave oblike svojih moštvev, odkrivajo svoje napake in jih zopet hočejo popraviti. To nedeljo nas najbolj preseneča rezultat, ki ga je dosegla Ponzianica v srečanju z Meduzo (5:2). Kot smo pri Meduzi že navajeni, se tudi to nedeljo ni kaj preveč športno obnašala na igrišču. Zmaga Ponzianice je bila zaslužena in seveda je glede na to Meduza zasedla slabše mesto na kvalifikacijski lestvici kot ga je imela dosedaj. Drugo presenečenje pa se je dogodilo v Novem gradu, kjer so Opčine dosegle visok poraz (7:1). Tekma je bila živa in borbeno, Openci so pokazali dobro voljo, toda imeli so očitno smolo (padla sta dva avtogola).

To nedeljo je padlo zelo veliko golov. Tako je Sv. Ana premagala Montebello kar s 5:1. Montebello se je v prvem polčasu še rekam dobro upiral, v drugem pa je popolnoma popustil. Prav približno takka zgodba se je oddigrala tudi v tekmi med Sv. Ivanom in Piranom. Sv. Ivan je v prvem polčasu dobro gospodaril na svoji in nasprotniko-

vi polovici, v drugem pa je popolnoma popustil. Pri tekmi smo opazili vidno razliko med obema moštva. Sv. Ivan tehnično lepo igra, Piran pa ima oster nogomet z močnim startom. Zmagal je Piran s 3:2.

Gotovo je presenečenje tudi tesna zmaga Aurore nad Novo Gorico. Aurora je igrala tekmo doma. V prvem polčasu se je še nekoliko znašla, v drugem pa je popolnoma popustila. Omejila se je na obrambo, ki je dobro mašila luknje. Če bi Aurora zavzela v drugem polčasu drugačno taktiko, bi to igro tudi izgubila. Tekma se je končala z 2:1 za Auroro. Tak rezultat je dosegel tudi Arrigoni v Sovodnjah v tekmi z Gorico.

Gorica je imela dobro obrambo, manjkali so ji samo še dobri napadali. V drugem polčasu je bila Gorica v popolni premoči. Kot vidimo je le malo manjkalo, da ni Gorica zmagala. Če bi se to zgodilo, bi se seveda stanje na kvalifikacijski lestvici precej spremenilo.

Kot zadnje tekmo naj še omenimo srečanje med Umagom in Brtoniglo, ki se je končalo s 3:1. Tudi za to tekmo moramo reči, da bi Brtonigla z malo sreče dosegla drugačen rezultat.

RAZNE VESTI

Osmo kolo italijanskega nogometnega prvenstva se je končalo takole: Atalanta - Lucchese 1:1, Fiorentina - Bologna 3:0, Genoa - Juventus 1:2, Inter - Sampdoria 2:0, Lazio - Bari 4:2, Novara - Padova 1:1, Palermo - Roma 3:0, Pro Patria - Venezia 1:0, Torino - Milan 3:2 in Triestina - Como 1:1.

Na maratonskem teku v Košicah je zmagal Maati Urpalainen (Finska) v 2 uri 33,45 min. Filala (CSR) je tekel 2:36,42, Vajshaupt (CSR) 2:37,45. Nato so si sedeli Sitrand (Norveška), Huivalainen (Finska), Jonson (Svedska), Sederstoem (Svedska).

14letna Gertje Wielema (Nizozemska) je preplavala 100 m hrbtno s časom 1:12,8, kar je drugi najboljši rezultat na svetu.

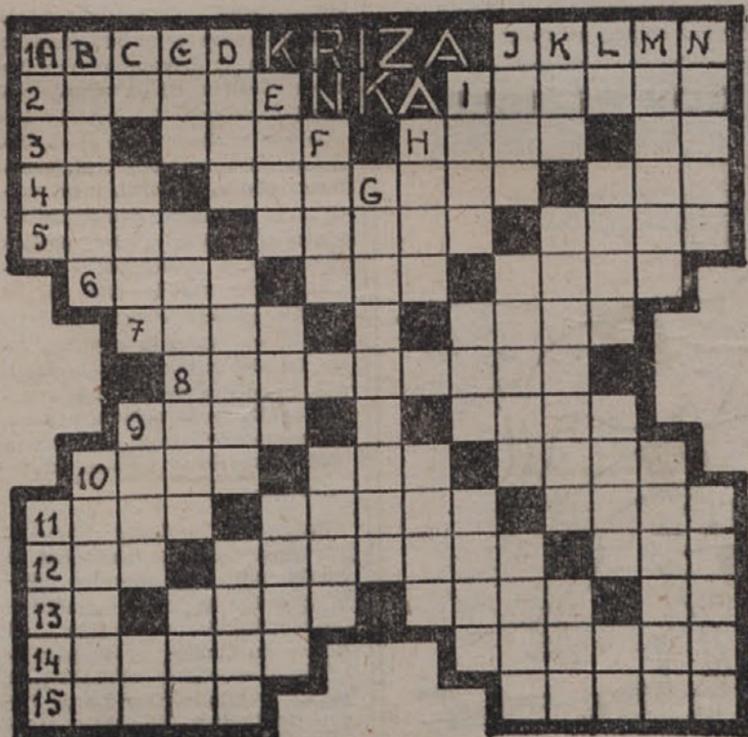
Andrejeva (ZSSR) je postavila nov svetovni rekord v metu krogle. Vrgla jo je 14,79 m. Stari rekord je postavila v letu 1945 Sevrojnikova s 14,51 m. Pred kratkim je vrgla Andrejeva kroglo 14,89 m, vendar tega rekorda mednarodna zveza ni priznala.

Toivo Hytinen (Finska) je premagal v metu kopja bivšega svetovnega prvaka Jaervina. Prvi ga je vrigel 66,46 m, drugi pa s časom 65,49 m. Kakor poročajo, se bo Jaervinen v kratkem namenil v Pariz, kjer bo poučeval na visoki francoski šoli za fizično vzgojo in se tudi ukvarjal s treningom znanega francoskega metalca kopja in desetoborca Heinaricha.

ZA BISTRE GLAVE

VODORAVNO: 1. kraj na Kra-su-naložba v hranilnici, 2. napaka-slovenski protestanski pisatelj, 3. pijača starih Slovanov-pristanišče (francosko), 4. rastlina (ovijalka) - italijanska členica, 5. cela vrsta stvari - druga beseda za Koroško-reaka v Jugoslaviji, 6. tujka za dre-vored - sorodnik - gora v Slove-nij, 6. ital. pol. policija - spanje - potrebna pri nogometu, 7. pekov-ska priprava - žensko ime, 8. vrsta prikuhe, 9. most (francosko) - spre-telo ga je..., 10. žensko ime-dvojica -jugoslovanski voditelj, 11. oblika glagola pokati - svetopisemsko ime - vojaška oznaka za višino, 12. osebni zaimek - lepoteje - športna pa-noga, 13. kazalni zaimek - zavoj - vrsta otoka - veznik, 14. tleča trska (v rarečju) - stavčni člen, 15. me-ra za dragulje - grška pokrajina.

NAVPICNO: A. vez - tekoča vo-da, B. zapuščina - nosilnost pri ladji, C. črka (fonetično) - grško božanstvo - na koncu stavka - me-ra, C orožje - severno ameriška država - italijanska mera za čas, D. zemljepisni pojem - grško božanstvo - na steni, E. judovsko moško ime - reka v Romuniji - športna panoga, F. sunkovito gi-banje - pripadnik zgodovinskega naroda, G. domovina, H. kako je lep ta samski..., I. del ceste - gozdna ravnila - označba

za čas, J. ptica - telo - kmetovo orodje, K. povrtnina - podložnik - kmetijska kemikalija - skladen sad, polet, L. reka v ZSSR - stanje - N. značilen okus - napad,

Rešitev

VODORAVNO: 1) as - lok - tla - vr; 2) Slavina - rasizem; 3) tanin - Kvas - Leda; 4) ajda - atom - vitek; 5) a.a. - kmet - bacil; 6) alca - soja; 7) Kotor - koza - om; 8) Koper - sala - zbor; 9) uren - meja - zlato; 10) mokasin - tovariš; 11) na - oto - ali - Ak; NAPIČNO: A) sta - kum; B) Malaja - korona; C) Saida - o-peka; D) via - Atena; E) klin - klor - sod; F) oc - amor - mit; G) kaktea - seno; H) vot - kaj; I) tram - solca; J) las - boza - ol; K) ras - vaja - zvin; L) Ilica - zla; M) vzeti - obara; N) predel - motika; O) mak - Ros.

Izžrebanje

Reševalci, ki so nam postali pravil-ne rešitve so bili tudi to pot izžrebanj. Lepe slovenske knjige bomo poslali sledečim reševalcem:

Andrinek Marica, Pepca Sajovic, Komel Silvester, Podreka Ivanka, Kolšek Franjo in Stepančič Jožica.

PEPA piše JUCI

Draga Juca!

Po Vidalijevem «Detu» v conu «B» je tako stanje kot v mesnici: da povsodi človek naleti na klanje. Pravek sem domov vrnila se iz teh pregrznih krajev, kjer vse traja se in vzdih od terorja policajev. In zares ti moram reči, da ne laže se Vidali; videla na lastne oči sem, ko so enega zaklali! In na kol nato nabodli so mrljica nečloveško, nad žerjavico ga pekli, zadisalo je nebeško! Ljudstvo na pečeno žrtev je strahotno navalilo, kot bi trenil jo je snedlo, vina nanjo se napilo. Ta strahotna se zadeva vsak dan tamkaj zdaj dogaja, pred očmi vseh aktivistov in predsednika okraja! Če mi tega ne verjameš, pojdi sama na razstavo, kjer prašičevina peče se na ražnju kot za stavo! Cona «B» je pokazala, da sposobna je živeti; poljedelstvo, sadje, vino, tamkaj zna lepo uspeti. Pridne roke tam gradijo si bodočnost lepšo, zdravo, vsakdo se o tem prepriča, kadar ogleda si razstavo! Vsakdo, ki resnico ljubi, naj obišče razstavišče, pa bo videl, da Vidali samo dlake v jajcu išče. Bazoviški župnik Sivec so te dni se izkazali, z belo barvo so na cerkvi vse napise zamazali. Matere, ki za svobodo so sinove svoje dale, župniku se prav gotovo bodo zahvaliti znale! Župnika vse bolj zanima, da dobi «Kriščanski» kino, kot pa to, kdo dal življenje v borbi je za domovino. Enkrat na senenem vozu nekdo je ušel pravici; bog ve, če pa tudi drugič znal ji uteči bo v kolici? Letos tam pri Sveti Ani nova šola je nastala, radi nje pa na terenu je menda precej kravalva. Za slovenskega otroka nova šola ni zgrajena, v njej ne najde skromna soba se za naše niti ena.

DOBRA MAMICA

«Demokracija» je zapela v svoji zadnji številki hvalnico škofu Margottiju, ker je slovenske otroke v cerkvi nagovoril v slovenščini.

Margotti (preoblečen v dobro mamico): Otroci moji, jaz vam bom zapela pesmico, vi pa mi boste dali vaše dušice...

Gospodarski Couè - izem

Se pred prvo svetovno vojno je živel v Parizu zdravnik dr. Couè, ki je uporabljal za določene, posebno živčne bolezni svojevrsten način zdravljenja s sugestijo, odnosno avtosugestijo. Bolnik je moral večkrat na dan, popolnoma mehanično in prav hitro ponavljati po dvašet — do tridesetkrat: «Niž mi ne manjka, popolnoma sem zdrav». Ta vzklík je bil lahko tudi bolj konkreten ter se je nanašal na določeno bolezen. Če je n. pr. bolnik imel nervozen tik, da je neprestano dvigal ramo, je moral tedne in tedne ponavljati: «Moja rama se ne giblje...» — Bajè je imel dr. Couè s tem svojim zdravljenjem vidne uspehe.

Na to zdravljenje nas je spomnil plakat, ki se je te dni pojavil na tržaških zidovih. Na plakatu so obrisi tržaške luke, v o-

sredju pa je pravi gozd jamborov ter cele gore nakopičenega blaga. Preko vse te slike pa je napi: ERP Trieste riprende! (Trst se dviga).

Zaman se vprašujemo, kakšen namen ima ta plakat. Če bi bila luka res polna jamborov in bi se tam kopičilo blago, bi dejali, da je to nekaka reportažna slika. Toda bogu bodi potoženo: Luka je polna le praznih skladišč ter zelene trave po zapučenih ulicah.

Če v Trstu ne bi bilo drugih potreb, bi dejali, da ERP ne ve, kam z denarjem, in da zaradi tega podpira kakšnega revnega slikarja in kako tiskarno z risanjem nepotrebnih plakatov. Toda p' treb je v Trstu dovolj, vsaj pri domačem prebivalstvu.

Ni torej drugega zaključka kakor ta, da gre tu za gospodarski Couè-izem. Venomer mehanično ponavljaj, da gre v Trstu na bolje, in položaj se bo zboljšal. Zalibog je ta račun zgrešen. Živcem se že dà do neke mere sugerirati, gospodarstvo pa ni živčna zadeva. Tudi slavni dr. Couè si ni upal zdraviti lačnega s tem, da bi mu velel tedne in mesece ponavljati mehanično: Jaz sem sit, jaz sem sit... Tržaška luka nima živcev, ampak pomole in skladišča. Skoda denarja za take plakate. Gozdovi jamborov in gore blaga se dajo sicer slikati, ne pa prisugerirati!

Pri zavezniški upravi rožice nam ne cvetijo, če le morejo, nam rajši, kako trnje podčelijo. Ljuba moja, bom končala; to si pa zapiši v glavo: če le moreš, se popelji v Koper, gledati razstavo!

Te pozdravlja
Troja
Pepa

Poročila iz raznih krajev

FRANCIJA: vlada je v krizi, frank je v krizi, gospodarstvo je v krizi, le krize ne marajo nikakor priti v krizo. In v tem je največja kriza!

SPANIJA: Franku je obljubljeno, da bo maršalizirana njegova dežela. Obljubo je vzel na znanje, pomoči pa ne pričakuje več, saj jo že dovolj dobiva.

AMERIKA: pri starih milijonih brezposelnih se Amerika spominja tistih časov, ko jih je imela 14 milijonov. Brezposelni uradniki pa žele čimvečjo brezposelnost. Od tega si obetajo namestitve. Računajo, da bi bili v tem primeru zaposleni kot uradniki, ki bi preštevali brezposelne delavce.

BUDIMPEŠTA: po deželi je slišati silne odmeve. Strokovnjaki so ugotovili, da odmeva Rajkov proces. Vladajoči krogi si zaman mašijo ušesa, kajti odmev uhaja tudi skozi vato.

MOSKVA: pred Moskvo kopljejo obrambne järke. Pričakovati je namreč skorajšnje agresije Jugoslavije.

SOFIJA: Makedonska manjšina uživa v Bolgariji vse pravice. Čelo makedonski se lahko med seboj pogovarja, če ni varnostnih organov v bližini.

Znati je treba

UPRAVNIK SNG: Glede na najire nekdanje dobre odnošaje, Košuta, povejte mi, kako ste dosegli, da ste dobili za igrokaz «Zaromila» dvorano v sredini mesta, ko pa našemu Narodnemu gledališču tako dvorano stalno odrekajo.

KOSUTA: Znati je treba. Mi gojimo pravo umetnost.

UPRANIK SNG: Če kdo goji pravo umetnost, potem je to gotovo naše SNG. Vsi nam to priznavajo.

KOSUTA: Kdo pa govori o gledališki umetnosti? Mislim na popolnoma drugo umetnost.

UPRAVNIK SNG: Katero pa?

KOSUTA: Umetnost dveh želez v dveh ognjih: Eno v Moskvi, drugo pa v Rimu!

Včasih je lušno blo...

KATOLIŠKI GLAS: Ostanite lepo doma, Jež! Ne bližaj se ognju žive resnice, ki ga goji «Osservatore Romano». Opekeli se boš.

JEŽ: Ne dotikaj se ježa, Katoliški glas! Zbodel se boš.

BURJA: Včasih smo bratci bli, Zdaj pa se zbadamo...

ERP V TRSTU

V Trstu so na zidovih nalepili reklamne plakate za ERP prav v mesecu, ko je bilo v luki najmanj prometa.

Delavca med seboj: Posrečeni so ti Amerikanci. Trave, ki raste v pristaniščih, ki je je povsod dovolj, ne vidijo — dela, ki ga pa ni, vidijo povsod preveč.

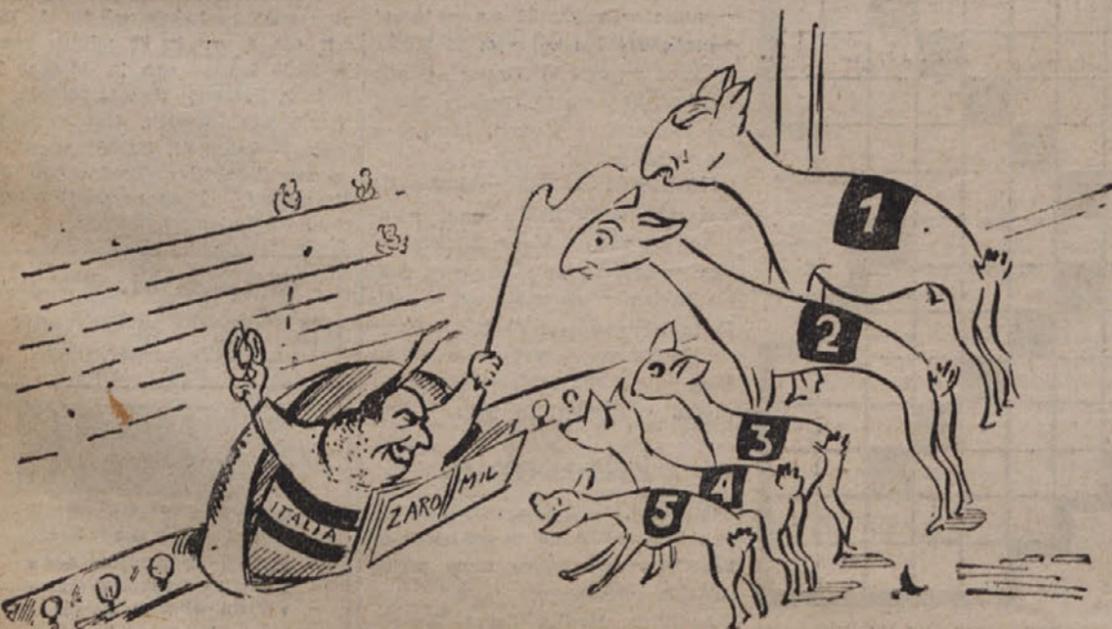
„Glas Julijske krajine“

Tako z veseljem vzklík «Lunedì» z dne 24. oktobra. V rimskem parlamentu se je namreč oglašil demokristjanski poslar.ec Baresi in se spomnil potreb Julijske Krajine. Ni pa mogoče govoril o brezposelnih, katerih število gre v desetisoče, ali o stanovanski krizi ali o bedi, v kateri živijo upokojenci, hišni vratarji in še druge kategorije takih revežev. Vse to so za poslanca Baresija malenkost, poglavitva skrb mu je bila, da je krepko zatrobil v fašistični rog. Rad bi spet videl in pozdravil tiste lastnike črnih srjaj in črnih duš, ki so dve desetletji prizadevali toliko gorja našemu primorskemu ljudstvu in ki so bili leta 1945 upravičeno začasno izločeni iz prometa.

Razumemo poslanca Baresija. Tik pred njegovim nastopom je rimska poslanska zbornica odbila predlog za novo amnestijo. Čemu neki? Saj so vsi fašisti, od Roatte do Giunte, že davno amnestirani, v kolikor sploh niso na vidnih položajih. Kar pa je naprednih ljudi v italjanskih zaporih, ti lahko čakajo. Pravilneje bo, če se pobriga za amnestijo tistih črnosrajčnikov, ki izven italjanskih mej razmišljujejo o svojih

zločinih. To je edino važno. Gospodarska stiska ni važna. Če manj je važno to, da bi bili podvrženi zasluženi kazni tisti, ki so za časa vojne divjaško pobijali ljudi in požigali naselja na jugoslovanskih t.ch.

KOŠUTOV "LJUDSKI" ODER IN NJEGOV REŽISER

«Ljudski oder» sestavlja pet Košut, režiser pa je Meksikajnar.

PACCO

V Miljah imajo župana, ki se piše Pacco. Ker je mož zelo fašistično nastrojen proti Slovincem, so ljudje mnenja, da se bo v času njegovega službovanja nabral v občinskem svetu cel paket protislovenskih odredb. Takrat bo Pacco res deloval v smislu svojega imena.